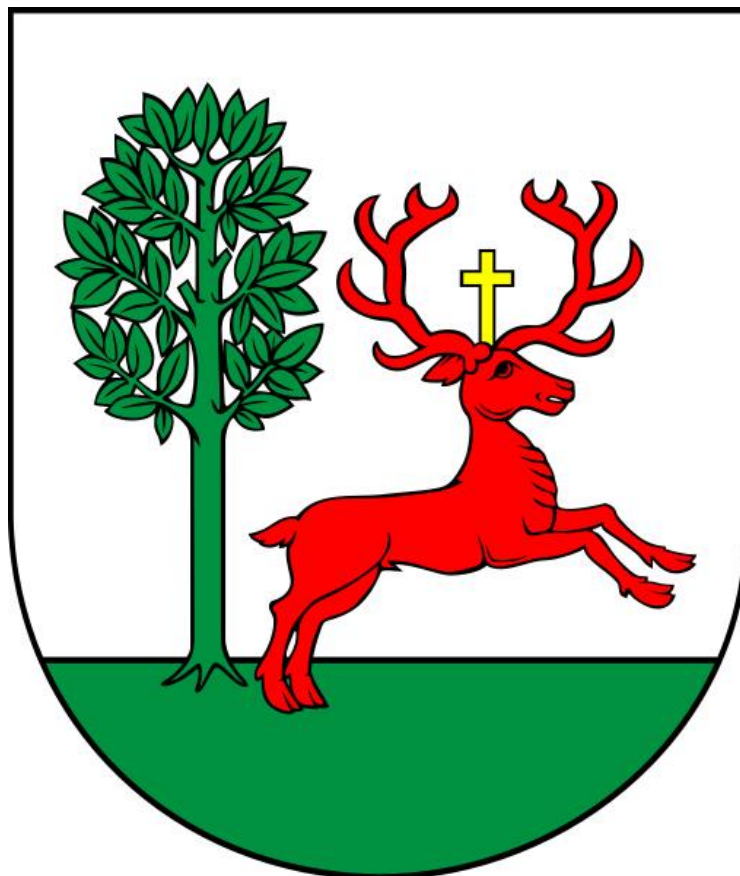

Załącznik Nr 1
do uchwały Nr XL/329/2017
Rady Miejskiej w Wyrzysku
z dnia 24 listopada 2017 roku

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

ze zmianą – tekst jednolity

GMINA WYRZYSK

I. WSTĘP	6
I.1. Ogólna charakterystyka gminy.	6
I.2. Cel opracowania Studium.	6
I.3. Zespół autorski projektu Studium.	7
II. UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY	8
II.1. Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu.	8
II.2. Uwarunkowania wynikające ze stanu ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony.	10
II.3. Uwarunkowania wynikające ze stanu środowiska, w tym stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego.	11
II.3.1 Budowa geologiczna i ukształtowanie terenu	11
II.3.2 Surowce mineralne	12
II.3.3 Zasoby wodne	12
II.3.4 Klimat	13
II.3.5 Rolnicza i leśna przestrzeń produkcyjna	13
II.3.6 Obszary cenne przyrodniczo	15
II.3.7 Zanieczyszczenie powietrza i hałas	23
II.3.8 Program Ochrony Środowiska.....	24
II.4 Uwarunkowania wynikające ze stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.	24
II.4.1 Dziedzictwo kulturowe i zabytki	24
II.4.2 Dobra kultury współczesnej	41
II.5 Uwarunkowania wynikające z warunków i jakości życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia.	41
II.5.1 Struktura demograficzna gminy	41
II.5.2 Zasób mieszkaniowy	45
II.5.3 Rynek pracy	46
II.5.4 Oświata i wychowanie	47
II.5.5 Ochrona zdrowia i opieka społeczna	47
II.5.6 Kultura, sport i rekreacja	48
II.5.7 Kościoły i cmentarze	48

II.5.8 Usługi pozostałe	49
II.6 Uwarunkowania wynikające z zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia	50
II.7. Uwarunkowania wynikające z potrzeb i możliwości rozwoju gminy	51
II.7.1 Budżet gminy.....	51
II.7.2 Rolnictwo i jego otoczenie	53
II.7.3 Leśnictwo i jego otoczenie	54
II.7.4 Turystyka.....	54
II.7.5 Wykorzystanie innych zasobów naturalnych, w tym odnawialnych źródeł energii	55
II.7.6 Pozostała działalność gospodarcza	55
II.8. Uwarunkowania wynikające ze stanu prawnego gruntów.....	56
II.9. Uwarunkowania wynikające z występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych.....	56
II.10. Uwarunkowania wynikające z występowania obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych.....	57
II.11. Uwarunkowania wynikające z występowania udokumentowanych złóż kopalin oraz zasobów wód podziemnych.	57
II.12. Uwarunkowania wynikające z występowania terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych.....	57
II.13. Uwarunkowania wynikające ze stanu systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym stopnia uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej, energetycznej oraz gospodarki odpadami.	57
II.13.1 Komunikacja drogowa.....	57
II.13.2 Komunikacja kolejowa	59
II.13.3 Komunikacja wodna	60
II.13.4 Zaopatrzenie w wodę.....	60
II.13.5 Odprowadzenie ścieków	61
II.13.6 Zaopatrzenie w energię elektryczną	62
II.13.7 Zaopatrzenie w paliwa gazowe.....	62
II.13.8 Zaopatrzenie w ciepło.....	62
II.13.9 Telekomunikacja i łączność.....	63
II.13.10 Gospodarka odpadami	63

II.14. Uwarunkowania wynikające z planu zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego i zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych.	64
II.14.1 Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego.	64
II.14.2 Zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych.	66
II.15. Uwarunkowania wynikające z wymagań dotyczących ochrony przeciwpowodziowej.	66
III. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY	68
III. 1. Kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów... ..	68
III.2. Kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów, w tym tereny wyłączone spod zabudowy.	72
III.3. Obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu kulturowego i uzdrowisk.	74
III.4. Obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.	74
III.5. Kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej.	75
III.5.1 Komunikacja drogowa	75
III.5.2 Komunikacja kolejowa.....	76
III.5.3 Komunikacja wodna.....	76
III.5.4 Zaopatrzenie w wodę.....	76
III.5.5 Odprowadzenie ścieków.....	77
III.5.6 Zaopatrzenie w energię elektryczną.....	78
III.5.7 Zaopatrzenie w paliwa gazowe	78
III.5.8 Zaopatrzenie w ciepło	78
III.5.9 Telekomunikacja	78
III.5.10 Gospodarka odpadami	79
III.6. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym.	79
III.7. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym.	80
III.8 Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości.	80

III.9. Obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, w tym obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne.	81
III.10. Kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej.....	81
III.11. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią oraz obszary osuwania się mas ziemnych.	83
III.12. Obiekty lub obszary, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny....	83
III.13. Obszary pomników zagłady i ich stref ochronnych oraz obowiązujące na nich ograniczenia prowadzenia działalności gospodarczej.....	83
III.14. Obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji.....	83
III.15. Granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych.	84
III.16. Inne obszary problemowe.	84
III.17. Podstawowe zasady ochrony środowiska przyrodniczego na obszarze gminy Wyrzysk	84
IV. UZASADNIENIE PRZYJĘTYCH ROZWIĄZAŃ.....	88
V. SYNTEZA USTALEŃ STUDIUM	91
V.1. Synteza uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego gminy.....	91
V.2. Synteza kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.	92

I. WSTĘP

I.1. Ogólna charakterystyka gminy.

Gmina Wyrzysk liczy ok. 14,5 tysięcy mieszkańców i zajmuje powierzchnię 15,9 tys. ha w tym miasto Wyrzysk 412 ha, przy rozciągłości równoleżnikowej 8'48" (17°10'22"E - 17°23'38"E) i południkowej 13'16" (53°04'36"N-53°13'24"N). Leży na północnych krańcach województwa wielkopolskiego i graniczy z gminą Sadki w województwie kujawsko-pomorskim. Miasto i Gmina Wyrzysk położone jest na skraju Wysoczyzny Krajeńskiej i doliny Noteci na wysokości 90 m n. p. m. w pagórkowatej malowniczej okolicy.

Przez gminę biegnie droga krajowa nr 10 łącząca Szczecin z Warszawą. Trasa ta łączy Wyrzysk z Piłą (37 km) i z Bydgoszczą (55 km). Linia kolejowa ze stacją w Osieku nad Notecią łączy gminę z Piłą (39 km) i Bydgoszczą (48 km).

Południową granicę gminy Wyrzysk wytycza rzeka Noteć, do której wpada Łobzonka, przebijająca się przez górujące nad rozległą Doliną Noteci malownicze wzgórza morenowe. Jedno z nich Dębowa Góra, sięga 192 metrów nad poziomem morza i jest najwyższym wzniesieniem gminy. Ponad 60% powierzchni gminy zajmuje strefa krajobrazu chronionego.

I.2. Cel opracowania Studium.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wyrzysk, zwane dalej „Studium”, jest dokumentem określającym politykę przestrzenną gminy, w tym lokalne zasady zagospodarowania przestrzennego. Studium sporządza się dla obszaru w granicach administracyjnych gminy, a jego ustalenia są wiążące dla organów gminy przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Obowiązujące dotychczas Studium, uchwalone uchwałą Nr XXIII/55/2000 Rady Miejskiej w Wyrzysku z dnia 20 grudnia 2000 r., zostało sporządzone na podstawie ówczesnie obowiązującej ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity Dz. U. z 1999 r. Nr 15, poz. 139 z późniejszymi zmianami). Problematyka, którą powinno zawierać Studium, była określona jedynie przez ww. ustawę – nie funkcjonowały żadne rozporządzenia szczegółowo definiujące zakres projektu Studium.

W 2003 roku weszła w życie ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2003 r. Nr 80, poz. 717 z późniejszymi zmianami), a w 2004 r. rozporządzenie określające wymagany zakres projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Dokumenty powyższe określiły szczegółowe

zasady sporządzania Studium. Istotne jest również, że po uchwaleniu obowiązującego dotąd Studium został sporządzony plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego, zatwierdzony uchwałą Nr XLVI/690/10 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 26 kwietnia 2010 r., którego ustalenia (w zakresie dotyczącym gminy Wyrzysk) winny być uwzględnione w Studium.

Powyższe przesłanki stanowiły podstawę do podjęcia przez Radę Miejską w Wyrzysku uchwały Nr VII/57/2011 z dnia 28 kwietnia 2011 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wyrzysk. Zmianą Studium objęto cały obszar w granicach administracyjnych miasta i gminy. Organem sporządzającym zmianę Studium, zgodnie z ww. ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, jest Burmistrz Wyrzyska.

I.3. Zespół autorski projektu Studium.

Projekt Studium opracował zespół w składzie:

- mgr inż. Andrzej Jagucki, członek ZOIU nr Z-477 – projektant prowadzący,
- mgr Bartosz Skrzypczak – współpraca,
- mgr Bartosz Strzyżycki – współpraca.

Opracowanie wykonano w:

JAGABUDEX-PROJEKT, ul. Marcelińska 61/8, 60-354 Poznań.

Projekt zmiany studium sporządzili (zmienione części tekstu studium wyróżniono szarym tłem):

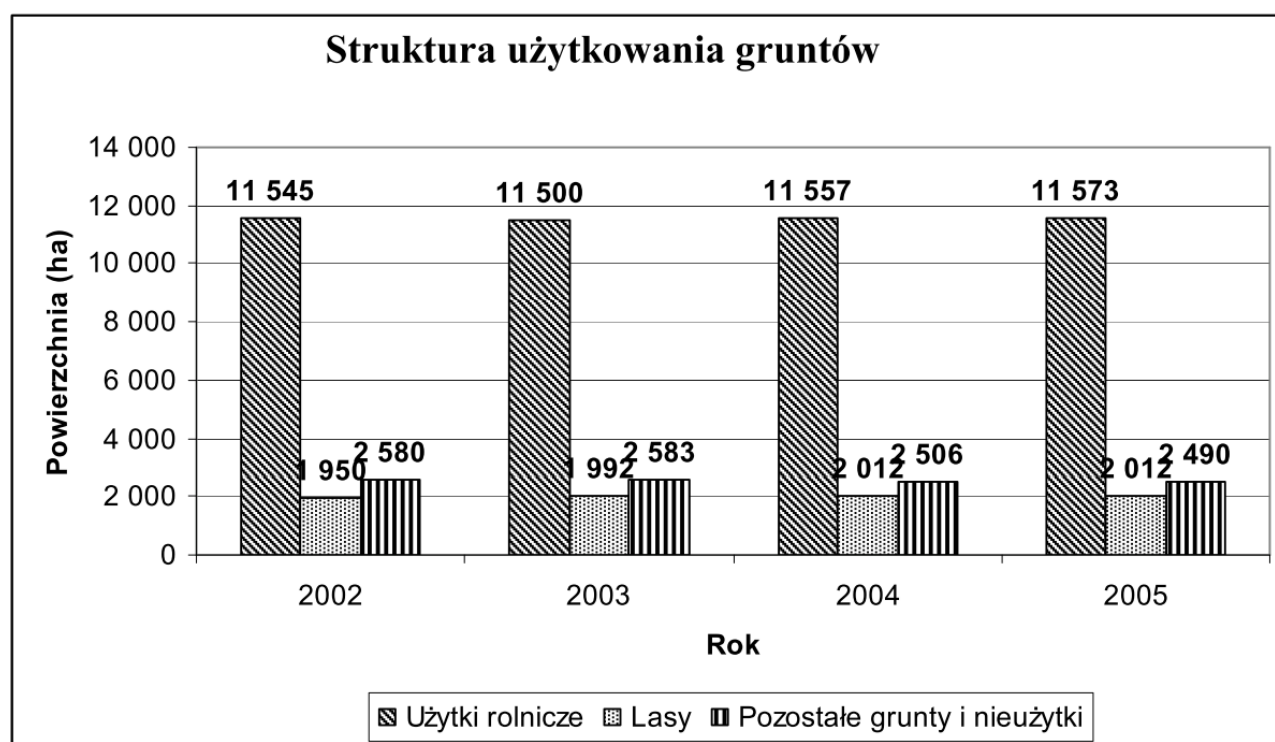
- mgr inż. arch. Marcin Radeberg-Skorzysko – główny projektant,
- mgr inż. Andrzej Jagucki – część graficzna.

II. UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY

II.1. Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu.

Strukturę użytkowania gruntów na obszarze gminy w latach 2002-2005 przedstawia poniższy wykres:

Rycina 1.

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Z powyższej ryciny wynika, że w strukturze użytkowania gruntów dominujący udział mają użytki rolne (72,4% powierzchni gminy w 2005 r.), jednakże zauważyć można stopniowe, aczkolwiek niewielkie zwiększanie ich powierzchni kosztem pozostałych gruntów i nieużytków (15,3%). Nieznacznym wahaniom podlega udział lasów (12,3%). Opisane wskaźniki świadczą o dominującej roli rolnictwa w gospodarce i krajobrazie gminy, przy czym należy wskazać, że w pradolinie Noteci dominującym elementem są łąki i pastwiska (udział łąk i pastwisk w 2005 r. to ok. 14,7% powierzchni gminy – 2843 ha).

W Gminie (wg danych GUS) jest 30 miejscowości, z czego 29 z nich to miejscowości wiejskie. Największą miejscowością Gminy jest miasto Wyrzysk, które zamieszkuje 5 307 osób. Pozostałe miejscowości to wsie: Auguścin, Bąkowo, Dąbki, Dobrzyniewo, Falmierowo, Glesno,

Gromadno, Karolewo, Konstantynowo, Kosztowo, Kościerzyn Wielki, Młotkówko, Osiek nad Notecią, Polanowo, Ruda, Rzęszkowo, Wyrzysk Skarbowy, Żelazno i Żuławka; osady: Bagdad, Klawek, Komorowo, Marynka, Masłowo, Ostrówek, Polinowo, Wiernowo i Wyciąg; leśniczówka - Zielona Góra. Ponadto w bazie ewidencji ludności figurują przysiółki nie wyszczególnione w bazie miejscowości GUS: Anusin, Bielawy Nowe, Gleszczonek oraz Stefanowo,

Rycina 2.

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Jak wynika z powyższego wykresu liczba mieszkańców na przestrzeni ostatnich pięciu lat nieznacznie wzrosła, niepokojący jest jednak spadek procentowego udziału osób w wieku przedprodukcyjnym, których udział w ogólnej liczbie mieszkańców gminy w 2005 r. wynosił 24,5% a w 2010 r. 22,2.

W sieci osadniczej gminy znacząco wyróżnia się miasto Wyrzysk, położone przy drodze krajowej nr 10 i będące głównym ośrodkiem usługowym. Jego udział w łącznej liczbie mieszkańców gminy nie jest jednakże dominujący – wynosi jedynie ok. 36,9%, a większość ludności (63,1%) mieszka w pozostałych miejscowościach gminy, co potwierdza opisaną powyżej, dominującą rolę rolnictwa w lokalnej gospodarce. Na przestrzeni ostatnich pięciu lat zauważyć można nieznaczny trend zwiększającego się procentowego udziału mieszkańców wsi kosztem miasta Wyrzysk.

Największe na obszarze gminy zespoły zabudowy mieszkaniowej znajdują się w Wyrzysku, a następnie w Osieku nad Notecią. W pozostałych miejscowościach, z uwagi na ich typowo rolniczy charakter, przeważa zabudowa zagrodowa, tj. budynki mieszkalne oraz inwentarskie

i gospodarcze, natomiast zabudowa wielorodzinna związana jest z przedwojennymi zespołami dworsko-folwarcznymi bądź gospodarstwami uspołecznionymi okresu powojennego.

Zabudowa usługowa także występuje głównie w Wyrzysku – dominującym ośrodku usługowym gminy, natomiast w pozostałych miejscowościach – poza centralną częścią Osieka nad Notecią - reprezentowana jest przede wszystkim przez obiekty oświatowe. Podobnym rozmieszczeniem cechuje się zabudowa techniczno-produkcyjna, która również skupiona jest w Wyrzysku, a w innych miejscowościach związana jest głównie z przetwórstwem rolno-spożywczym.

Tabela 1 Ilość oddanych do użytkowania budynków, według ich przeznaczenia

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ogółem	11	9	19	4	13	27
Mieszkalne	6	7	7	3	11	18
Niemieszkalne	5	2	12	1	2	9

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Z powyższej tabeli wynika, że w gminie nie odnotowuje się znacznego ruchu budowlanego, a występujące wzrosty ilości oddanych budynków nie mają charakteru trwałego.

Na terenie Gminy obowiązuje **dziewięć** miejscowych **planów** zagospodarowania przestrzennego:

- 1) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego wsi Osiek nad Notecią, gmina Wyrzysk, **uchwała** Nr XI/76/07 Rady Miejskiej w Wyrzysku z dnia 31 sierpnia 2007 r.;
- 2) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Wyrzysk, **uchwała** Nr XXII/162/08 Rady Miejskiej w Wyrzysku z dnia 27 czerwca 2008 r.;
- 3) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego wsi Polanowo, **gmina Wyrzysk, uchwała** Nr XXXVI/330/2013 Rady Miejskiej w Wyrzysku z dnia 29 listopada 2013 r.;
- 4) **miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie miejscowości Dobrzyniewo i Kosztowo, uchwała** Nr XXXVII/344/2013 Rady Miejskiej w Wyrzysku z dnia 30 grudnia 2013 r.;
- 5) **miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w rejonie miejscowości Kosztowo i Rzęszkowo, uchwała** Nr XLVII/416/2014 Rady Miejskiej w Wyrzysku z dnia 30 października 2014 r.;
- 6) **miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Wyrzyska, uchwała** Nr IX/76/2015 Rady Miejskiej w Wyrzysku z dnia 26 czerwca 2015 r.;
- 7) **miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla inwestycji pn. „budowa dwutorowej linii elektroenergetycznej 400 kV relacji GPZ Bydgoszcz Zachód – GPZ Piła Krzewina”**

na terenie gminy Wyrzysk, uchwała Nr XIII/109/2015 Rady Miejskiej w Wyrzysku z dnia 27 listopada 2015 r.;

8) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego wsi Osiek nad Notecią, uchwała Nr XIII/110/2015 Rady Miejskiej w Wyrzysku z dnia 27 listopada 2015 r.;

9) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów wyłączonych z zabudowy na wschód od Kościerzyna Wielkiego, uchwała Nr XXXII/258/2017 Rady Miejskiej w Wyrzysku z dnia 31 marca 2017 r.

Pierwsze dwa plany obowiązują odpowiednio w zakresie, w jakim nie uchyliły ich ustaleń plany z poz. 6 oraz poz. 8 ww. wykazu. Dokładniej obowiązują w niewielkich obszarach na obrzeżach planów z dwóch ww. pozycji.

II.2. Uwarunkowania wynikające ze stanu ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony.

Zgodnie z ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, przez ładu przestrzenny należy rozumieć „takie ukształtowanie przestrzeni, które tworzy harmonijną całość oraz uwzględnia w uporządkowanych relacjach wszelkie uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno-gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno-estetyczne”. Ponieważ gmina Wyrzysk jest gminą rolniczą, w jej krajobrazie dominują pola uprawne oraz zabudowa zagrodowa. Analizując ich wzajemne powiązania można stwierdzić, że dotychczasowy rozwój osadnictwa odbywa się w sposób harmonijny, uwzględniający z jednej strony potrzeby gminy i jej mieszkańców, a z drugiej ograniczenia związane z wysoką jakością rolniczej przestrzeni produkcyjnej i obszarami cennymi przyrodniczo, a także wymaganiami zachowania zwartości istniejących jednostek osadniczych (unikanie nadmiernego rozpraszania się zabudowy). Zauważalne na obszarze gminy zaburzenia ładu przestrzennego uwarunkowane są czynnikami historycznymi i wiążą się z wprowadzeniem, po II Wojnie Światowej, gospodarki uspołecznionej w dawnych zespołach dworsko-folwarcznych. Pierwotna struktura funkcjonalna i przestrzenna tych zespołów, wynikająca z nieistniejącej już struktury społeczno-gospodarczej, stała się zbędna, a często celowo była niszczone. Szansą na rewitalizację takich zespołów, a w konsekwencji właściwe kształtowanie ładu przestrzennego, jest poszukiwanie nowych kierunków rozwoju, m.in. w branży turystycznej.

II.3. Uwarunkowania wynikające ze stanu środowiska, w tym stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego.

II.3.1 Budowa geologiczna i ukształtowanie terenu

Cały obszar gminy znajduje się w obrębie jednostki geologiczno-strukturalnej Wału Pomorsko-Kujawskiego. Na nierównej powierzchni kredowej zostały zdeponowane utwory trzeciorzędowe. Najstarsze z nich, osady miocenu, składają się z drobnoziarnistych piasków kwarcowych, ilów i mułków oraz przewarstwień węgla brunatnego. Z pliocenu pochodzą osady jeziorne występujące w postaci piasków i żwirów oraz ilów w centralnej i południowej jej części. W wyniku bardzo dynamicznego nasunięcia lądolodu obejmującego swoim zasięgiem południową część gminy doszło do wypiętrzenia i silnego fragmentowania warstwy ilów. Efektem tych glacictektonicznych zaburzeń było powstanie dużej liczby porwaków (kier) ilastych występujących wśród osadów czwartorzędowych. Tworzą one również wychodnie na powierzchni, które są szczególnie widoczne w obrębie południowych stoków kompleksu Dębowej Góry, gdzie ich miąższość przekracza 100 m.

Utwory czwartorzędowe na terenie gminy, pomijając plioceńskie kry, tworzą zwartą pokrywę o bardzo zróżnicowanej miąższości, od 60 do 100 m. Są to głównie osady pochodzące z fazy chodzieskiej, na które składają się utwory gliniaste i piaszczysto-żwirowe. Ostatecznie omawiany teren wysoczyzny został ukształtowany podczas oscylacji wyrzyskiej, w której doszło do silnego spiętrzenia i wyniesienia starszych warstw, a w konsekwencji do powstania olbrzymiego kompleksu moren czołowych między Osiekiem a Rzęszkowem. Z okresu późnego glaciału pochodzą utwory piaszczyste budujące terasy nadzalewowe pradoliny oraz najstarsze warstwy stożków deluwialnych tworzących się na południowych stokach kompleksu Dębowej Góry. Z tego okresu pochodzą również najstarsze wydmy zlokalizowane w obrębie teras pradoliny w rejonie Żuławki. Utwory holoceniowe, występujące na terenie gminy, to przede wszystkim osady biogeniczne tworzące terasę zalewową pradoliny. Dominują tu torfy trzcinowe i turzycowo-trzcinowe o zmiennej miąższości od 1 do 5 m. W przewarstwień oprócz gytii detrytusowych i wapiennych zdarzają się wkładki piasków, mułków i spłaszczonego łu. Większe powierzchnie osadów organicznych obserwuje się także w strefach ujściowych dolin rzecznych Łobzonki, na odcinku Wyrzysk - Osiek, Lubczy i Orlej. W dolinach tych rzek obserwuje się również mineralne utwory aluwialne reprezentowane przez piaski i żwiry. Z nich też zbudowany jest stożek

napływowy przy ujściu doliny Łobzonki do pradoliny, na którym zlokalizowany jest Osiek n/Notecią.

II.3.2 Surowce mineralne

Na terenie gminy istnieją obecnie dwa udokumentowane złoża surowców mineralnych. Pierwsze z nich - to złożo „Konstantynowo”, gdzie prowadzona była eksploatacja różnoziarnistych piasków i utworów piaszczysto-żwirowych, w celu zaspokojenia potrzeb lokalnych. Drugie z nich - to złożo iłów ceramiki budowlanej "Wyrzysk-Osiek". Prowadzona tu była eksploatacja na skalę przemysłową. Obecnie nie ma na terenie gminy żadnych obszarów górniczych, toteż wszelkie ew. odsłonięcia nie posiadają ważnych koncesji. Eksploatacja kruszywa z tych punktów jest nielegalna, nieuporządkowana i bardzo często prowadzi do degradacji terenów przyległych. Złoża torfu i gytii zlokalizowane są na terenie gminy w kilku punktach. Największe z nich znajduje się w dolinie rzeki Łobzonki, między Wyrzyskiem a Osiekiem, w rejonie Rzęszkowa oraz Młotkówka. Małe pola złożowe występują również w dolinie Orlej, w rejonie Aguścina i Polinowa. Złoża te obecnie nie są eksploatowane, a ich stan rozpoznania nie pozwala na eksploatację.

II.3.3 Zasoby wodne

Wody czwartorzędowe z głębszych pięter tworzą na terenie gminy dwa Główne Zbiorniki Wód Podziemnych. W północnej części gminy zlokalizowany jest zbiornik międzymorenowy "Młotkowo". Natomiast na południe od miasta Wyrzysk biegnie granica zbiornika "Pradolina Toruń - Eberswalde".

Wody powierzchniowe zajmują około 4% powierzchni gminy. Do wód powierzchniowych zaliczane są:

- wody stojące (jeziora i inne zbiorniki) - 344 ha
- wody płynące - 54 ha
- rowy - 175 ha.

Cały obszar gminy należy do dorzecza Noteci. Głównym elementem sieci hydrograficznej w gminie jest rzeka Łobzonka. Stanowi ona prawy dopływ Noteci. Łobzonka odwadnia północną oraz środkową część gminy. Dopływy Łobzonki to głównie Lubcza, Orla, Kanał Młotkowski oraz kilka mniejszych cieków.

Jeziorność gminy Wyrzysk jest dosyć mała i w większości są to jeziora związane z deglacją lądolodu na terenie gminy. W przypadku małych jezior (Glesno, Gleśnieńskie, Gleszczoneckie) dochodzi do zarastania strefy brzegowej. Największym jeziorem jest Jezioro Falmierowskie, wokół którego występuje zabudowa mieszkaniowa we wsiach Gromadno i Falmierowo. Na południe od

jeziora Falmierowskiego znajduje się drugie co do wielkości jezioro Młotkowieckie. Żadne z jezior nie jest zagospodarowane pod względem turystycznym.

II.3.4 Klimat

Gmina Wyrzysk położona jest w strefie klimatu umiarkowanego, przejściowego kształtowanego przez zmienny w swym zasięgu napływ, mas powietrza morskiego i kontynentalnego, przy przewadze wpływów kontynentalnych. Obszar charakteryzuje się uprzywilejowanymi warunkami termicznymi i niskimi opadami. Maksymalne opady przypadają na miesiące letnie: lipiec, sierpień, natomiast minimalne na miesiące zimowe: styczeń – marzec. W ciągu roku występuje średnio około 50 dni pogodnych. Wiatry wieją głównie z kierunku zachodniego i północno – zachodniego.

Średnie wieloletnie wybranych cech klimatycznych kształtują się następująco:

- średnia temperatura powietrza – 8,3 °C,
- wilgotność względna powietrza – 79%,
- zachmurzenie ogólne nieba – 63%,
- suma opadów – 550 mm,
- średnia prędkość wiatru – 3,46 m/s.

II.3.5 Rolnicza i leśna przestrzeń produkcyjna

Użytkowanie gruntów rolnych w gminie Wyrzysk jest bardzo podobne do użytkowania gruntów w całym powiecie pilskim. Podział na klasy bonitacyjne jest odzwierciedleniem wartości rolniczej gleb. Podstawą zaliczenia gleb do danej klasy bonitacyjnej są przede wszystkim ich właściwości i warunki przyrodnicze terenu, wpływające zasadniczo na ich urodzajność. Klasy bonitacyjne ustalane są oddzielnie dla gruntów ornych i użytków zielonych. W obrębie gleb gruntów ornych wydzielono 9 klas bonitacyjnych z podziałem na 3 grupy:

Tabela 2 Klasyfikacja bonitacyjna

Klasa I	Gleby orne najlepsze	Najlepsze grunty orne i użytki zielone klas I do III
Klasa II	Gleby orne bardzo dobre	
Klasa III a	Gleby orne dobre	
Klasa III b	Gleby orne średnio dobre	Średniej jakości grunty orne i użytki zielone klasy IV
Klasa IV a	Gleby orne średniej jakości	
Klasa IV b	Gleby orne średniej jakości (gorsze)	
Klasa V	Gleby orne słabe	Najsłabsze grunty orne i użytki zielone klas V do VI z
Klasa VI	Gleby orne najslabsze	
Klasa VI rz	Gleby orne pod zalesienia	

Gleby występujące na obszarze gminy w większości zaklasyfikowane zostały do gleb o średnio dobrej, średniej i słabej jakości. Szczegółową klasyfikację gleb gminy, pod względem jakości bonitacyjnej przedstawia poniższa tabela, przy czym wato zauważyć, iż udział procentowy gruntów orných klasy II, których powierzchnia wynosi ok. 20 ha, zaokrąglono do zera.

Tabela 3. Klasy bonitacyjne gruntów orných i użytków zielonych na terenie powiatu pilskiego i Gminy Wyrzysk.

Powiat/gmina	Klasy bonitacyjne gruntów orných w %								
	I	II	IIIa	IIIb	IVa	IVb	V	VI	VIz
Powiat pilski	0	0	7	19	32	19	16	6	1
Gmina Wyrzysk	0	0	13	29	28	18	10	2	0

Na podstawie powyższej tabeli można stwierdzić, że na terenie Gminy Wyrzysk przeważają grunty orne i użytki zielone średniej jakości, które łącznie stanowią 75% wszystkich gruntów orných. 13% wszystkich gruntów orných stanowią grunty najlepszej jakości, natomiast najslabsze grunty stanowią 12% ogółu.

Na terenie Gminy Wyrzysk przeważają siedliska odpowiednie do produkcji żyta i roślin towarzyszących. Dominuje tu kompleks żytni bardzo dobry, do którego zalicza się najlepsze gleby lekkie. Charakteryzują się one mniej trwałą strukturą, są głębiej wylugowane z węglanów i uboższe w makroelementy niż gleby kompleksów 1-3. Przeważnie są to gleby pseudobielicowe. Przy zachowaniu wysokiego stopnia kultury i stosowaniu właściwych zabiegów agrotechnicznych można uprawiać na nich wszystkie rośliny uprawne. Znaczny udział stanowi także kompleks żytni dobry, który obejmuje gleby wytworzone z piasków gliniastych lekkich podścielonych piaskiem słabo gliniastym lub piasków głęboko zalegających na glinach. Zaliczane są tu gleby brunatne i pseudobielicowe oraz czarne ziemie i mady. Są lekko kwaśne i ubogie w przyswajalne dla roślin składniki pokarmowe, okresowo suche. Wymagają systematycznego nawożenia. Roślinami wskaźnikowymi tego kompleksu są: żyto, jęczmień i ziemniaki. Sporadycznie można uprawiać mniej wymagające odmiany pszenicy. Wysokość plonów zależy głównie od ilości opadów.

Grunty leśne, tereny zadrzewione i zakrzaczone zajmują ok. 14,7 % powierzchni całej gminy. Szata roślinna, w granicach gminy, zaliczana jest do III Wielkopolsko-Pomorskiej krainy przyrodniczo-leśnej, dzielnicy Pojezierza Krajeńskiego. Na terenie gminy bardzo dużą powierzchnię zajmują również tereny zadrzewione i zakrzaczone zlokalizowane w obrębie skarp oraz doliny Noteci. Ich łączna powierzchnia wynosi 405 ha.

Największe powierzchnie terenów leśnych znajdują się w południowej części gminy, między Osiekiem n/ Notecią a Rzęszkowem, w obrębie moren czołowych. Występują tam głównie

siedliska gradowe, w którym dominującym drzewostanem jest dąb i grab. Na siedliskach mniej urodzajnych w obrębie wyniesień pojawia się także sosna i świerk. Mniejsze powierzchnie leśne usytuowane są w obrębie doliny Łobzonki i Orlej. W ich strefie przykrawędziowej występuje drzewostan sosnowy, a na ich dnie olsy, w tym także olsy jesionowe. Bory sosnowe występują również na południe od miejscowości Dąbki i Żelazno.

Łąki i pastwiska zajmują 18,2 % powierzchni gminy. Największy obszar tworzą w obrębie dna pradoliny, w dolinie Łobzonki, między Wyrzyskiem a Osiekiem, w dolinach rzeki Orlej i Lubczy, a także wzdłuż mniejszych cieków w obrębie wysoczyzny. Ze względu na bliskość rzek część tych łąk podczas wysokich stanów wody w rzekach, nie jest wykorzystywana rolniczo. Na powierzchniach, gdzie łąki są silnie przesuszane coraz częściej wprowadzane są zalesienia.

II.3.6 Obszary cenne przyrodniczo

Rezerwat Zielona Góra

Rezerwat leśny o powierzchni 96,09 ha położony jest w kompleksie lasów pokrywających Dębową Górę koło Osieka n/Notecią, należących do Nadleśnictwa Zielona Góra w Nadleśnictwie Kaczory. Został powołany na mocy Zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 4 listopada 1968 r. z powierzchnią 14,61 ha. Rezerwat ten został powiększony na podstawie Zarządzenia Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych z dnia 10 maja 1989 r. do obecnej powierzchni tj. 96,09 ha.

Celem ochrony zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych kompleksu lasów liściastych o charakterze zbliżonym do naturalnego wraz z typową dla nich florą i fauną, unikalnym typem gleb oraz stanowiskami dóbr kultury, a w szczególności zachowanie:

- 1) fragmentów różnych typów grądu środkowo-europejskiego (*Galio sylvatici-Carpinetum*);
- 2) populacji jarzębu brekinii (*Sorbus torminalis*);
- 3) płatu gleb o charakterze vertisoli;
- 4) cmentarza ewangelickiego z przełomu XIX i XX w.;
- 5) stanowiska archeologicznego.

Wyróżniają się wyraźnie trzy typy grądu. Niski z czyścem leśnym – w obniżeniach terenu z największym bogactwem florystycznym warstwy runa; wysoki z groszkiem wiosennym – na zboczach morenowych i nieco uboższy florystycznie od poprzedniego; kwaśny z trzcinnikiem leśnym – na szczytach pagórków zaliczony do najlepiej zachowanych w naturalnym stanie spośród bardzo nielicznych, znanych stanowisk tego interesującego zbiorowiska leśnego. Na uwagę zasługuje położenie tych lasów w bardzo urozmaiconym terenie moreny czołowej oraz dobry, miejscami niemal pierwotny, stan ich zachowania. Z rzadkich i chronionych roślin występuje tutaj:

lilia złotogłów, wawrzynek wilczełyko, kruszczyk szerokolistny, przytulia leśna, turówka leśna, kostrzewa różnolistna. Dęby tworzące najwyższą warstwę drzewostanu osiągają wiek 250 lat i ponad 3 metrów obwodu.

Do rezerwatu prowadzi droga gruntowa od drogi Osiek-Krostkowo. Wstęp dozwolony tylko na wyznaczonych ścieżkach.

Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Łobzonki i Bory Kujańskie - Leży w całości na Pojezierzu Krajeńskim, obejmuje znaczny obszar leśny (Bory Kujańskie), łącznie o powierzchni 18 850 ha (w tym 1025 ha na terenie Gminy Wyrzysk – dane obliczeniowe z Wielkopolskiego Biura Planowania Przestrzennego), który obfituje w liczne rzadkie w regionie i kraju rośliny. Status – Rozporządzenie nr 5/98 Wojewody Piłskiego z 15 maja 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Pil. Nr 13, poz. 83).

Obszar Chronionego Krajobrazu - Dolina Noteci, założony w 1989 r., o powierzchni 68 840 ha. Obejmuje część Doliny Noteci (Kotliny Gorzowskiej) oraz część Pojezierza Chodzieskiego; stanowi ważną ostoję ptaków oraz trasę migracji. Status – Rozporządzenie nr 5/98 Wojewody Piłskiego z 15 maja 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Pil. Nr 13, poz. 83).

Pomniki przyrody

Na terenie Gminy Wyrzysk znajduje się 16 pomników przyrody; są to obiekty przyrody ożywionej, a należą do nich pojedyncze okazy drzew lub ich grupy, w tym aleje. **Przedstawiony na kolejnej stronie wykaz uwzględnia zmiany dokonane uchwałą nr XI/90/2015 Rady Miejskiej w Wyrzysku z dnia 25 września 2015 roku w sprawie zniesienia formy ochrony przyrody z drzew uznanych za pomnik przyrody (Dz. Urz. Woj. Wiel. poz. 5593).**

Tabela 4. Wykaz pomników przyrody na terenie Gminy Wyrzysk

Lp.	Przedmiot ochrony	Lokalizacja	Liczba	Opis	Ustanowienie
1	Aleja	Drzewa rosną po obydwu stronach drogi wojewódzkiej prowadzącej z Wyrzyska do skrzyżowania z drogą wojewódzką nr 242 i drogami gminnymi	72 drzewa	Dęby szypułkowe (Quercus robur), obw. od 180 do 280 cm, wys. od 14 do 18 m, szer. korony od 8 do 17 m	Orzec. Nr 368/70 PWRN w Bydgoszczy z dn. 22.04.70 r.
2	Grupa drzew	Nadleśnictwo Kaczory, Leśnictwo Zielona Góra oddz. 97b, oddz. 87b, oddz. 87c, drzewa rosną w kompleksie leśnym	6 drzew	Dąb szypułkowy (Quercus robur), obw. 318 – 375 cm, wys. 18 m, szer. korony ok 17 m,	Orzecz.nr 252/58 PWRN w Bydgoszczy z dn.31.12.58 r.
3	Pojedyncze drzewo	Falmierowo - park (złamany wierzchołek)	1	Lipa drobnolistna (Tilia cordata), obw. 471 cm, wys. 10 m, szer. korony: 15 m	Orzec. Nr 246 PWRN w Bydgoszczy z dn.10.08.57 r.
4	Pojedyncze drzewo	Nadleśnictwo Wyrzysk, Leśnictwo Zielona Góra, oddz.97b, drzewo rośnie w drzewostanie ok. stuletnim	1	Dąb szypułkowy (Quercus robur), obw. 363 cm, wys. 22 m, szer. korony 16 m,	Orzec. Nr 219 o PWRN w Bydgoszczy z dn. 15.12.56 r
5	Pojedyncze drzewo	Nadleśnictwo Wyrzysk, Nadleśnictwo Bąkowo, drzewo rośnie na starym cmentarzu we wsi	1	Dąb szypułkowy (Quercus robur), obw. 413 cm, wys. 20 m, szer. korony 16 m	Orzec. Nr 130/55 PWRN w Bydgoszczy z dn. 8.02.55 r.
6	Grupa drzew	Drzewa rosną po obydwu stronach drogi z Komorowa do Krostkowa (przy sadach)	2 drzewa	Dąb szypułkowy (Quercus robur), obw. 303, 324 cm, wys. 20-21 m, szer. korony: 14-16 m	Orzec. Nr 86/54 PWRN w Bydgoszczy o uznaniu za pomnik przyrody z dn. 12.03.54 r.
7	Aleja	Drzewa rosną przy drodze łączącej osadę leśnictwa Zielona Góra z szosą Osiek- Wyrzysk	18 drzew	Lipa drobnolistna (Tilia cordata) obw. od 180 do 390 cm, wys. 21 m, szer. korony do 18 m,	Orzec. Nr 86/54 PWRN w Bydgoszczy o uznaniu za pomnik przyrody z dn. 12.03.54 r.
8	Grupa drzew	Nadleśnictwo Kaczory, Leśnictwo Zielona Góra oddz.101a, 90a, 88b, 99a drzewa rosną w kompleksie leśnym	8	Jarząb brekinia (Sorbus torminalis) obw. 85 - 170 cm, wys. 18 m, szer. korony: 9 m,	Orzec. Nr 6/53 PWRN w Bydgoszczy o uznaniu za pomnik przyrody z dn. 25.05.53 r.
9	Grupa drzew	Drzewa rosną w parku w Gleśnie	6 drzew	Platan klonolistny- 2 drzewa obw. 290, 392 cm, wys. 20, 22 m, szer. korony do 9 m, Dąb szypułkowy (Quercus robur), obw. 511 cm, wys. 25 m, szer. korony: 25 m, jesion wyniosły (Fraxinus excelsior)- 2 drzewa obw. 402, 454 cm, wys. 21, 22 m, szer. korony: 17, 18 m, lipa drobnolistna (Tilia cordata) obw. 362 cm, wys. 26 m, szer. korony 14 m	Dec. Woj. Piłskiego nr 17 z dn. 3.02.83 r. Dz. Urz. WRN nr 11 poz.46

10	Pojedyncze drzewo	Falmierowo, drzewo rośnie w parku	1	Lipa drobnolistna (<i>Tilia cordata</i>) obw. 356 cm, wys. 25 m, szer. korony do 17 m	Zarz. Nr 82 Woj. Piłskiego z dn. 27.12.1984 r. o uznaniu za pomnik przyrody Dz. Urz. Nr 9 poz. 127
11	Aleja	Drzewa rosną przy drodze gminnej Wyrzysk-Kosztowo na odcinku od skrzyżowania z drogą wojewódzką nr 242 do Kosztowa oraz przy drodze krajowej nr 10 na odcinku od Kosztowa do Niezychowa	302 drzewa	Lipa drobnolistna (<i>Tilia cordata</i>) 178 drzew, obw. od 220 do 365 cm, wys. do 24 m, szer. korony do 15 m; jesion wyniosły (<i>Fraxinus excelsior</i>) 39 drzew, obw. od 170 do 230 cm wys. do 24 m, szer. korony: do 20m; dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>), 85 drzew, obw. od 220 do 380 cm, wys. do 25 m, szer. korony do 21 m	Zarz. Nr 82 Woj. Piłskiego z dn. 27.12.1984 r. o uznaniu za pomnik przyrody Dz. Urz. Nr 9 poz. 128
12	Pojedyncze drzewo	w północno wschodniej części zaniedbanego cmentarza	1	Lipa drobnolistna (<i>Tilia cordata</i>) obw. 492 cm, wys. 23 m, szer. korony 21 m, wiek ok. 200 lat	Rozp. Woj. Piłskiego nr 62/94 z dn. 14.10.1994 r., w spr. uznania za pomniki przyrody Dz. Urz. Nr 18 z 17.10.1994 r.
13	Grupa drzew	Gromadno, drzewa rosną w północno zachodnim krańcu cmentarza przykościelnego w pobliżu jeziora	6 drzew	Topola biała (<i>Populus alba</i>) obw. od 455 do 612 cm, wys. 26 m, szer. korony od 16 do 20 m	Rozp. Woj. Piłskiego nr 62/94 z dn. 14.10.1994 r., w spr. uznania za pomniki przyrody Dz. Urz. Nr 18 z 17.10.1994 r.
14	Pojedyncze drzewo	Żuławka, drzewo rośnie w południowej części cmentarza, przy skrzyżowaniu drogi gruntowej Żuławki z torami kolejowymi Bydgoszcz Piła	1	Wiąz szypułkowy (<i>Ulmus laevis</i>) obw. 310 cm, wys. 20 m, szer. korony 20 m, wiek ok. 200 lat	Rozp. Woj. Piłskiego nr 62/94 z dn. 14.10.1994 r., w spr. uznania za pomniki przyrody Dz. Urz. Nr 18 z 17.10.1994 r.
15	Pojedyncze drzewo	Żuławka, drzewo rośnie w południowej części cmentarza przy skrzyżowaniu drogi gruntowej z Żuławki z torami kolejowymi Bydgoszcz- Piła	1	Grusza (<i>Pyrus communis</i>) obw. 300 cm, wys. 17 m, szer. korony 18 m, wiek. ok. 200 lat	Rozp. Woj. Piłskiego nr 62/94 z dn. 14.10.1994 r., w spr. uznania za pomniki przyrody Dz. Urz. Nr 18 z 17.10.1994 r.
16	Pojedyncze drzewo	Bagdad, drzewo rośnie w parku przy drodze Ruda – Glesno (widoczne od drogi wjazdowej do parku)	1	Lipa drobnolistna (<i>Tilia cordata</i>) obw. 320 cm, wys. 30 m, szer. korony 13 bm, wiek ok. 140 lat	Rozp. Woj. Piłskiego nr 9/97 z dn. 6.10.1997 r. w spr. uznania za pomniki przyrody Dz. Urz. nr 312 poz. 137-10.10.1997 r.

Zgodnie z art. 40 ust. 2 ww. ustawy o ochronie przyrody, na terenach niezabudowanych, jeżeli nie stanowi to zagrożenia dla ludzi lub mienia, drzewa stanowiące pomniki przyrody podlegają ochronie aż do ich samoistnego, całkowitego rozpadu.

Użytki ekologiczne

Użytki ekologiczne to zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej – naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, płaty nieużytkowanej roślinności, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów.

Na terenie Gminy Wyrzysk ustanowiono dwa użytki ekologiczne, nad którymi nadzór sprawuje Nadleśnictwo Kaczory:

Kategoria gruntu – bagno - użytek ekologiczny o powierzchni 10,13 ha, obejmujący oddział leśny 70b w leśnictwie Rzęszkowo, nr działki 8070 położonej w obrębie ewidencyjnym Rzęszkowo. Teren porośnięty cenną roślinnością turzycowo - trawiastą w formie kęp, na 60 % powierzchni olsza, brzoza, świerk IV klasy wieku. Ponadto w obiekcie stwierdzono obecność zbiorowisk roślinnych rzadkich (z różnych klas) i bardzo rzadkich (z klasy Scheuchzerio - Cariatea fuscae), sześć gatunków roślin objętych ochroną ścisłą (torfowiec błotny, torfowiec ząbkowany, pływacz drobny, pływacz zwyczajny, rosiczka okrągłolistna, bagno zwyczajne) liczne (około 10) gatunki roślin, objęte ochroną częściową, rzadkie rośliny naczyniowe i glony z „Czerwonej listy glonów zagrożonych w Polsce” (ramienica krucha). W niektórych miejscach widać lustro wody. Poza tym jest to miejsce gnieźdzenia się ptaków wodno- błotnych. Obszar w całości położony jest w zasięgu Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Noteci.

Kategoria gruntu – łąka - użytek ekologiczny o powierzchni 1,33 ha, obejmujący oddział leśny 234j w leśnictwie Zielona Góra, nr działki 8234 położonej w obrębie ewidencyjnym Osiek n./Not. Łąka ze względu na zaniechanie koszenia straciła całkowicie charakter łąki. Obecnie obiekt znajduje się w dynamicznej fazie przemiany w nadrzeczne zbiorowisko okrajkowe (w nomenklaturze Natura 2000 „6430-3”), o czym świadczy obecność następujących gatunków: kaniańka pospolita, chmiel zwyczajny, kielisznik zaroślowy, przytulia czepna, psianka słodkogórz, sadziec konopiasty itd. Niekwestionowanym przyrodniczym walorem obiektu jest brak gatunków synantropijnych. Ponadto łąka położona jest w strefie ochrony ścisłej powołanej decyzją Wojewody Wielkopolskiego OS – III – Pi – 6631/23/2001 z dnia 15 maja 2001 r.

Obszar specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 „Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego” PLB 300001

Obszar obejmuje pradolinę rzeczną o zmiennej szerokości od 2 do 8 km, która ma tu przebieg równoleżnikowy. Od północy obszar graniczy z wysoczyzną Pojezierza Krajeńskiego - maksymalne deniwelacje pomiędzy dnem doliny a skrajem wysoczyzny dochodzą tu do 140 m. Od południa pradolina jest ograniczona piaszczystym Tarasem Szamocińskim, zajęтым w znacznej mierze przez lasy, stykającym się z krawędzią Pojezierza Chodzieskiego. Znaczne części pradoliny zostały zmeliorowane i prowadzona jest na nich gospodarka łąkowa. W kilku miejscach pradoliny założono stawy rybne, na których prowadzona jest intensywna hodowla ryb – stawy Antoniny, Smogulec, Ostrówek, Występ i Ślesin. Zachodnia część pradoliny, objęta przez obszar, jest obecnie doliną Noteci. Część wschodnia jest doliną żeglownego Kanału Bydgoskiego, wybudowanego w końcu XVIII w., łączącego dorzecza Odry i Wisły.

Teren w 83 % pokryty jest przez siedliska łąkowe i zaroślowe, 6% stanowią siedliska rolnicze, 4% zajmują lasy liściaste, 1% lasy iglaste. Wody śródlądowe stanowią 5 % obszaru. W obrębie obszaru znajdują się 2 ostoje ptaków o randze europejskiej:

- Stawy Ostrówek i Smogulec (E37)
- Stawy Ślesin i Występ (E38).

Występuje tu co najmniej 18 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej - w tym 8 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK) (zimorodek zwyczajny, orlik krzykliwy, bąk, rybitwa czarna, bocian biały, błotniak stawowy, błotniak łąkowy, derkacz, cygrus bewicki, żuraw, bielik, bączek, gąsiorek, podróżniczek, kania czarna, kania ruda, siewka złota, kureczka zielonka). W okresie lęgowym obszar zasiedla około 10% populacji krajowej podróżniczka (PCK); co najmniej 1% populacji krajowej następujących gatunków ptaków: bielik (PCK) i kania czarna (PCK); w stosunkowo wysokiej liczebności występują kania ruda i błotniak stawowy. W okresie wędrówek występuje co najmniej 1% populacji szlaku wędrówkowego łabędzia czarnodziobego; stosunkowo duże koncentracje osiąga siewka złota.

Obszar mający znaczenie dla Wspólnoty „Dolna Noteci” PLH 300004

Obszar obejmuje fragment doliny Noteci między Wieleniem a Bydgoszczą. Obszar w większości położony jest na terenie Obszaru Chronionego Krajobrazu Dolina Noteci i obejmuje 4 rezerwaty przyrody: Czapliniec Kuźnicki, Łąki Ślesieńskie, Kruszyn, Skarpy Ślesieńskie.

Obszar jest w dużej części zajęty przez torfowiska niskie, z fragmentami zalewowych łąk i trzcinowisk, z enklawami zakrzewień i zadrzewień. Na zboczach doliny znajdują się płaty muraw kserotermicznych. W okolicach Goraja, Pianówki i Góry oraz Ślesina występują kompleksy buczyn

i dąbrów, w tym m. in. siedlisk przyrodniczych: ciepłolubnej dąbrowy i mieszanych lasów zboczowych.

Teren przecinają kanały i rowy odwadniające. Liczne są starorzecza i wypełnione wodą doły potorfowe. Miejscami występują rozległe płaty łągów. Łąki są intensywnie użytkowane. Można tu zaobserwować m. in.: zimorodka zwyczajnego, świergotka polnego, orlika krzykliwego, bąka, rybitwę czarną, bocian biały, błotniaka stawowego, błotniaka łąkowego, derkacza, dzięcioł czarny, dubelta, żurawia, bielika, bączka, gąsiora, podróżniczka, kanię brunatną, kanię rudą, kureczkę zieloną, kureczkę nakrapianą, pokrzewkę jarzębatą.

Teren w 80 % pokryty jest przez łąki i pastwiska, 6% stanowią grunty orne, 6% zajmują też lasy liściaste, 1% lasy iglaste. Zbiorniki wodne stanowią 3 % obszaru.

Proponowany obszar mający znaczenie dla Wspólnoty „Dębowa Góra” PLH 300055

Proponowany do ochrony teren znajduje się na Obszarze Chronionego Krajobrazu Dolina Noteci i rezerwatu przyrody "Zielona Góra".

Ostoja obejmuje wyniesione formy moreny, zbiorniki wodne i torfowisko przejściowe oraz drobne ciekły uchodzące do Noteci. Jest to obszar usytuowany w granicach mezoregionu Pojezierza Krajeńskiego, należący do regionu kujawsko - pomorskiego, podprovincji Pojezierza Południowopomorskiego. Lokalnie jest silnie zróżnicowany morfologicznie, odznacza się dużymi różnicami wysokości względnej (od ok. 65 do 192 m n.p.m.). Najwyższym punktem jest Dębowa Góra o wysokości 192 m n.p.m. Spływające wody polodowcowe doprowadziły do powstania licznych wąwozów rozcinających morenę czołową. Gleby są zróżnicowane. Na wysoczyźnie przeważają gleby płowe, mniej jest gleb brunatnych, stagnoglejowych i deluwialnych. Z tego terenu została po raz pierwszy stwierdzona obecność gleb o charakterze vertisoli. Jest to nowy dla Polski typ gleb. Obecne są także gleby organiczne - torfy o różnym stopniu mineralizacji. We wschodniej części znajduje się rezerwat Zielona Góra o dobrze udokumentowanych walorach przyrodniczych.

W planowanej ostoi zdecydowanie przeważają ekosystemy leśne, głównie grądy. Znikome powierzchnie stanowią kwaśna dąbrowa, kwaśna buczyna oraz łągi i żyzny ols. Pewien udział powierzchniowy mają leśne zbiorowiska zastępcze: głównie z sosną pospolitą, świerkiem oraz modrzewiem. W kompleksie leśnym występują niewielkie nisze źródłiskowe. Siedliska higrofilne i wodne z podłożem organicznym zlokalizowane są w północnej części badanego terenu. Stwierdzono tam zarówno lasy bagienne (ols i łąg jesionowo-olszowy), jak i bardzo trudno dostępne torfowisko przejściowe. Obecne są także eutroficzne zbiorniki wodne z łąkami ramienicowymi i płatami nymfeidów oraz astatyczne, podlegające procesowi zarastania. Na skraju

lasu, na granicy obszaru Natura 2000, stwierdzono płaty świeżej łąki rajgrasowej i fragmenty muraw. W bezpośrednim sąsiedztwie planowanej ostoi znajdują się drzewostany sosnowe.

Można tu zaobserwować m. in.: orlika pospolitego, łopiana gajowego, kopytnika pospolitego, dzwonka szerokolistnego, konwalię majową, kruszczyka połabskiego, kruszczyka szerokolistnego, kruszynę pospolitą, mannę gajową, przyłuszczkę pospolitą, gajnika lśniącego, lilię złoto głów, grązel żółty, rokitnika pospolitego, wiechlinę odległogłosą, paprotkę zwyczajną, porzeczkę czarną, szczaw gajowy, jarzab brekinię, czyścica prostego, pływacza drobnego, kalinę koralową, wykę leśną, barwinka pospolitego, fiołka przedziwnego, śnieżyczkę przebiśnieg.

Siedliska liściaste zajmują tu aż 97%. Pozostałe 3% stanowią lasy mieszane.

Proponowany obszar mający znaczenie dla Wspólnoty „Dolina Łobzonki” PLH 300040

Obszar w części położony na terenie Obszaru Chronionego Krajobrazu "Dolina Łobzonki i Bory Kujawskie".

Obszar chroni rzekę Łobzonkę wraz z fragmentami dopływów - Lubczą i Orlą oraz tereny do nich przyległe, stanowiąc jeden z najcenniejszych obszarów przyrodniczych na Krajnie (Pojezierzu Krajeńskim). Osią obszaru jest około 60 kilometrowa dolina rzeki Łobzonki od okolic Białobłocia i Lutówka aż po dolinę rzeki Noteć (poniżej Osieka n/Not). W rzekach dominuje żwirowo-piaszczysty charakter dna i żwawy nurt nawiązujący do rzek podgórskich. Ostoję wyróżnia obecność bogatych florystycznie, właściwie wykształconych grądów w odmianie krajeńskiej oraz znaczne powierzchnie ekstensywnie użytkowanych łąk. Cechą ostoi jest bogactwo w siedliska i gatunki z załączników I i II Dyrektywy Rady 92/43/EWG oraz rola korytarza ekologicznego o znaczeniu ponadregionalnym.

Można tu spotkać m.in.: bobra europejskiego, wydrę, żabięca lancetowatego, modrzewnicę zwyczajną, pajęcznicę liliową, próchniczka bagiennego, czermień błotną, turzycę bagienną, pluskwię europejską, kłoc wiechowatą, kukułkę krwistą, kukułkę plamistą, kukułka szerokolistna, wawrzynek wilczelyko, goździka piaskowego, naparstnicę zwyczajną. Teren w 30 % pokryty jest przez lasy, 23% stanowią łąki i pastwiska, 21% zajmują lasy iglaste a 18% lasy mieszane. Zbiorniki wodne stanowią 3 % obszaru a bagna 1%.

II.3.7 Zanieczyszczenie powietrza i hałas

Na obszarze gminy, ze względu na jej rolniczy charakter, źródłem zanieczyszczenia powietrza są głównie lokalne kotłownie i paleniska domowe. Źródła te stopniowo stanowią coraz mniejsze zagrożenie dla czystości powietrza, ze względu na odchodzenie od opalania węglem kamiennym, jednakże w celu kompleksowego rozwiązania sytuacji pożądane byłyby działania

w zakresie gazyfikacji gminy. Uwarunkowania wynikające ze stanu systemów infrastruktury technicznej określone są w rozdziale II.13.

Problem zanieczyszczeń ze szlaków komunikacyjnych dotyczy głównie terenów przy drodze krajowej nr 10. Miasto Wyrzysk posiada obwodnicę w ciągu drogi krajowej S10 takie rozwiązanie pozwoliło znacząco zmniejszyć uciążliwość hałasu w samym mieście. Znikoma jest natomiast emisja związana z transportem kolejowym, ponieważ linia kolejowa przebiegająca przez gminę jest zelektryfikowana, a trakcja spalinowa używana jest głównie przy niewielkich, lokalnych przewozach towarowych. W przypadku komunikacyjnych źródeł zanieczyszczeń nie wystarczy zmniejszenie emisji, jak ma to miejsce w kotłowniach. Niezbędne są działania polegające na izolowaniu bądź odsuwaniu źródeł zanieczyszczeń od obszarów wymagających ochrony, w tym związanych z pobytem ludzi. Uwarunkowania wynikające ze stanu systemów komunikacji określone są w rozdziale II.13.

Na obszarze gminy, ze względu jej na rolniczy charakter gminy, głównym źródłem hałasu są trasy komunikacyjne – droga krajowa nr 10, a w mniejszym stopniu linia kolejowa. Hałas ten oddziałuje głównie na tereny w sąsiedztwie ww. szlaków. Hałas przemysłowy ma natomiast mniejsze znaczenie i odczuwalny jest głównie w sąsiedztwie jego źródeł (np. pracujących urządzeń). Ochrona przed hałasem komunikacyjnym wymaga, oprócz zmian technologicznych, także działań polegających na izolowaniu bądź odsuwaniu źródeł hałasu od obszarów wymagających ochrony, w tym związanych z pobytem ludzi. Uwarunkowania wynikające ze stanu systemów komunikacji określone są w rozdziale II.13.

II.3.8 Program Ochrony Środowiska

Dokumentem służącym realizacji polityki ochrony środowiska gminy jest „Gminny Program Ochrony Środowiska”, przyjęty Uchwałą Nr VIII/60/2011 Rady Miejskiej w Wyrzysku z dnia 30 maja 2011 roku w sprawie przyjęcia „Aktualizacji Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Wyrzysk do roku 2019”. Zawiera on cele i zadania, których realizacja będzie zgodna z polityką ekologiczną kraju, województwa wielkopolskiego i powiatu pilskiego.

II.4 Uwarunkowania wynikające ze stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

II.4.1 Dziedzictwo kulturowe i zabytki

Na obszarze gminy, ze względu na jej rolniczy charakter, większość obiektów zabytkowych związana jest z dawnymi majątkami ziemskimi (zespoły dworskie, folwarczne i pałacowe),

a w mniejszym stopniu są to obiekty użyteczności publicznej oraz indywidualne budownictwo zagrodowe. W gminnej ewidencji znajduje się 285 zabytków z czego 12 wpisanych jest do rejestru zabytków:

Auguścín

-(1) park dworski, k. XIX, nr rej.: A-389 z 28.03.1981

Bagdad

-(2) zespół pałacowy, 2 poł. XIX, nr rej.: A-325 z 13.01.1981:

- dwór

- park

Bąkowo

-(3) zespół stopnia wodnego „Krostkowo nr 11" na rz. Noteć, 1912-1914, nr rej.:

588/Wlkp/A z 15.01.2008

- śluza skarpowa

-jaz kozłowo-iglicowy

Dąbki

-(4) zespół pałacowo-parkowy, 2 poł. XIX/XX, nr rej.: A-387 z 14.01.1981:

- pałac

- stajnia

-park, nr rej.: A-401 z 7.05.1981

Falmierowo

-(5) park dworski, poł. XIX, nr rej.: A-314/14 z 19.08.1977

Glesno

-(6) zespół kościoła par. p.w. św. Jadwigi, XIX-XX, nr rej.: A-797 z 03.11.1997:

- kościół

- kaplica grobowa Chłapowskich

- cmentarz przykościelny

- ogrodzenie

-(7) zespół dworski, XVIII-XIX:

- dwór, nr rej.: A-382 z 30.12.1980

- park, nr rej.: A-400 z 07.05.1981

Kosztowo

-(8) kościół par. p.w. św. Anny, nr rej.: A-185 z 01.12.1969

-(9) park dworski, poł. XIX, nr rej.: A-315 z 19.08.1977

Rzęszkowo

- (10) zespół pałacowy, poł. XIX:
  - pałac, nr rej.: A-525 z 27.08.1985 -park,
  - nr rej.: A-798 z 15.12.1997

Wyrzysk

- (11) zespół kościoła parafialnego p.w. św. Marcina Bpa, Plac Wojska Polskiego, nr rej.:653/Wlkp/A z 05.05.2008:
  - kościół, 1858-1861, rozbud. Po 1948
  - cmentarz przykościelny
  - plebania, 1844
  - ogród plebański
- (12) bożnica, ul. Pocztowa, 1860, nr rej.: A-761 z 30.12.1994.

Ponadto dla gminy Wyrzysk sporządzono Gminną Ewidencję Zabytków w której znajdują się:

AUGUŚCIN

1. ZESPÓŁ DWORSKO - PARKOWY: - dz. nr 64
  - a. DWÓR, mur., ok. poł.XIXw.
  - b. PARK, ok. poł. XIX w.
2. KUŹNIA, mur./drewno, pocz. XX w., dz. nr 71

AUGUŚCIN - MARYNKA

3. ZESPÓŁ FOLWARCZNY: - dz. nr 124/2
  - a. DWÓR, mur., ok. 1870 r.
  - b. STAJNIA, mur, k. XIX w.
  - c. KUŹNIA, mur, k. XIX w.
  - d. TRANSFORMATOR, mur, k. XIX w.

BAGDAD

4. ZESPÓŁ DWORSKO - PARKOWO - FOLWARCZNY:
  - a. DWÓR, mur., ok. 1890 r., dz. nr 7/37
  - b. PARK, pocz. XIX w., dz. nr 7/37, 7/15, 7/16
  - c. STODOŁA, mur, 4 ćw. XIX w, dz. nr 7/40
  - d. TRANSFORMATOR, mur, 4 ćw. XIX w, dz. nr 10/2
  - e. STAJNIA Z SIECZKARNIĄ, mur, ok. 1900 r, dz. nr 7/40
  - f. OBORA, mur, ok. 1900 r, dz. nr 7/40
  - g. BUDYNEK GOSPODARCZY, mur, 4 ćw. XIX w, dz. nr 7/40
  - h. DOM nr 4, mur, pocz. XX w, dz. nr 10/6
  - i. DOM nr 5, mur, pocz. XX w, dz. nr 10/5

BAKOWO

5. SZKOŁA, ob. Przedszkole, Bąkowo 9, mur, pocz. XX w, dz. nr 265
6. DOM nr 3, mur, pocz. XX w, dz. nr 271
7. DOM nr 21, mur./szach, 2 poł. XIX w, dz. nr 231
8. DOM nr 45, mur, pocz. XX w, dz. nr 289
9. Dom nr 48, mur., pocz. XX w., dz. nr 292/2
10. FIGURA PRZYDROŻNA - MB Z DZIECIĄTKIEM, 1 ćw. XX w., dz. nr 263
11. KRZYŻ PRZYDROŻNY, drewn, 4 ćw. XIX w., dz. nr 279/1
12. ZESPÓŁ STOPNIA WODNEGO „KROSTKOWO nr 11" NA RZECE NOTEĆ w skład którego wchodzi: śluza skarpowa i jaz kozłowo —iglicowy w miejscowościach Bąkowo gm. Wyrzysk i Lipia Góra gm. Szamocin. 1912 - 1914 r. - działki nr 226/1, 226/2, 555, 557, 558, 559, część działki 556 - obręb Bąkowo; 8/1, część działki 9 - obręb Lipia Góra
13. CMENTARZ EWANGELICKI, nieczynny, poł. XIX w., dz. nr 43/1, 43/3

BIELAWY NOWE

14. ZESPÓŁ FOLWARCZNY:
  - a. DOM RZĄDCY Z OFICYNĄ, ob. dom nr 3, mur., dom rządcy - 2 poł. XIX w., oficyna - pocz. XX w., dz. nr 3/4
  - b. PASZARNIA, mur, 2 poł. XIX w, dz. nr 3/2
  - c. STODOŁA, mur, 1901 r, dz. nr 3/2
  - d. DOM ROBOTNIKÓW FOLWARCZNYCH, ob. dom nr 5, mur, 2 poł. XIX w, dz. nr 3/8

DĄBKI

15. ZESPÓŁ PAŁACOWO - PARKOWO - FOLWARCZNY:
  - a. PAŁAC, mur., 1872 r., dz. nr. 91/22
  - b. PARK, pocz. XIX w., dz. nr 91/22
  - c. OBORA Z MAGAZYNEM, mur, 4 ćw. XIX w, dz. nr 91/23
  - d. STODOŁA Z MAGAZYNEM, mur, pocz. XX w, dz. nr 91/23
  - e. DOM nr 4, mur, 4 ćw. XIX w, dz. nr 104/7
  - f. DOM nr 5, mur, 4 ćw. XIX w, dz. nr 104/58
  - g. DOM nr 6, mur, 4 ćw. XIX w, dz. nr 104/59
  - h. DOM nr 7, mur, 4 ćw. XIX w, dz. nr 104/60
  - i. DOM nr 15, mur, 4 ćw. XIX w, dz. nr 91/17
16. MIEJSCE PO CMENTARZU EWANGELICKIM, poł. XIX w, dz. nr 58

DOBRZYNIOWO

17. ZESPÓŁ DWORSKO - FOLWARCZNY:
  - a. DWÓR, mur., 2 poł. XIX w., rozbudowany XIX/XX w., dz. nr 10/7
  - b. DOM ADMINISTRATORA, ob. dom nr 22, mur., 1911 r., dz. nr 10/2
  - c. GORZELNIA, mur., 1907 r., dz. nr 10/7
  - d. WOZOWNIA, mur., XIX/XX w, dz. nr 10/7
  - e. KUŹNIA ZE STELMACHARNIĄ, mur, 1907 r, dz. nr 10/7

- f. MAGAZYN, mur, 1907 r, dz. nr 10/7
  - g. TRANSFORMATOR, mur, 1 ćw. XX w, dz. nr 57
  - h. DOM nr 2, mur, 1897 r, dz. nr 48/6, 48/7
  - i. DOM nr 5, mur, XIX/XX w, dz. nr 48/4
  - j. DOM nr 9, mur, XIX/XX w, dz. nr 27/18
  - k. DOM nr 17, mur, 1924 r, dz. nr 27/8
  - l. DOM nr 21, mur, XIX/XX w, dz. nr 5/17, 5/18
18. ZAGRODA nr 10 (dom, 2 bud. gosp, stodoła), mur., stodoła: drewn, 1. 20-te XX w, stodoła: 1927 r, dz. nr 37
19. FIGURA PRZYDROŻNA - ŚW. WAWRZYNIEC, 2 poł. XIX w, dz. nr 36

FALMIEROWO

20. ZESPÓŁ PAŁACOWO - PARKOWO - FOLWARCZNY:
- a. PAŁAC ob. Dom Pomocy Społecznej, mur, ok. 1927 r, rozbud, dz. 92/1
  - b. PARK, poł. XIX w., dz. nr 92/1
  - c. GORZELNIA, mur, 1864 r, dz. nr 116/3
  - d. DOM ADMINISTRATORA, ob. dom nr 4, XIX/XX w, mur./szach, dz. nr 227
  - e. BUDYNEK GOSPODARCZY, mur, XIX/XX w, dz. nr 116/3
  - f. TRANSFORMATOR, mur, 1 ćw. XX w, dz. nr 117/4
  - g. DOM nr 31, mur, pocz. XX w, dz. nr 74/1, 74/4
  - h. DOM nr 56, mur, pocz. XX w, dz. nr 57
  - i. DOM nr 59, mur, pocz. XX w, dz. nr 111/3
  - j. DOM nr 62-63-64, mur, pocz. XX w, dz. nr 67, 68, 69/1
21. SZKOŁA, ob. dom nr 29, mur, pocz. XX w, dz. nr 78/4
22. DOM nr 38, mur, pocz. XX w, dz. nr 73/4
23. DOM nr 48, mur, 1934 r, dz. nr 224
24. CMENTARZ EWANGELICKI, nieczynny, poł. XIX w, dz. nr 76
25. FIGURA PRZYDROŻNA - ŚW. JAN NEPOMUCEN, k. XVIII w., obręb geodezyjny Gromadno - dz. nr 499

GLESNO

26. ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO P.W. ŚW. JADWIGI: - dz. nr 46
- a. KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. ŚW. JADWIGI, mur., 1925 r.
  - b. KAPLICA GROBOWA CHŁAPOWSKICH, mur., pocz. XX w.
  - c. CMENTARZ PRZYKOŚCIELNY, nieczynny. 1924 r.
  - d. DOM nr 5, ob. PLEBANIA, mur, k. XIX w.
27. ZESPÓŁ DWORSKO - PARKOWO - FOLWARCZNY: - dz. nr 39/32
- a. DWÓR, mur., ok. 1850 r.
  - b. PARK, pocz. XIX w.
  - c. KUŹNIA, mur, ok. 1934 r.
  - d. MAGAZYN ZE STAJNIĄ, mur, poł. XIX w.
  - e. OBORA, mur, poł. XIX w.

- f. STODOŁA, mur, poł. XIX w.
  - g. STODOŁA Z MAGAZYNEM, mur, poł. XIX w.
  - h. STAJNIA ZARODOWA, mur, 1. 30 - te XX w.
  - i. STAJNIA, mur, 1936 r.
  - j. DOM nr 10, mur, 2 poł. XIX w, dz. nr 6/18
  - k. DOM nr 11, mur, 2 poł. XIX w, dz. nr 6/21
  - l. DOM nr 12, mur, 1939 r, dz. nr 39/13
  - m. DOM nr 14, mur, 2 poł. XIX w. dz. nr 39/16
  - n. TRANSFORMATOR, mur, 2 poł. XIX w. dz. nr 47/2
28. SZKOŁA nr 9 z budynkiem gospodarczym, mur, 1. 30 - te XX w, dz nr 5/4
29. CMENTARZ KATOLICKI PARAFIALNY, czynny, poł. XIX w, dz. nr 4

GROMADNO

30. ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO P.W. ŚW. JAKUBA:
- a. KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. ŚW. JAKUBA, mur, 1873 r, dz. nr 165/5
  - b. BRAMA - DZWONNICA, mur, 1859 r, dz. nr 165/5
  - c. PLEBANIA, Gromadno 46, mur, k. XIX w, dz. nr 175/2
  - d. CMENTARZ PRZYKOŚCIELNY, nieczynny, 1873 r, dz. nr 165/5
31. SZKOŁA, ob. dom nr 33, mur, pocz. XX w, dz. nr 201/4
32. DOM nr 6, mur., 1927 r., dz. nr 487
33. DOM nr 7, mur, 1. 20, 30-te XX w, dz. nr 488
34. DOM nr 14, mur, 1 ćw. XX w, dz. nr 219
35. DOM nr 16, mur, 1 ćw. XX w. dz. nr 217/2
36. DOM nr 36, mur, 1. 20, 30-te XX w, dz. nr 154
37. DOM nr 37, mur, 1927 r, dz. nr 153
38. DOM nr 39, mur, 1906 r, dz. nr 151
39. DOM nr 41, mur, 1937 r, dz. nr 148
40. DOM nr 43, mur, 1. 20, 30-te XX w, dz. nr 159,160
41. DOM nr 60, mur, 1 ćw. XX w, dz. nr 171
42. ZAGRODA nr 19, mur, 1. 20, 30-te XX w, dz. nr 215
43. ZAGRODA nr 24, mur, 1913 r, dz. nr 210
44. ZAGRODA nr 44, mur, 1. 30-te XX w. (stodoła - 1937 r.), dz. nr 163
45. CMENTARZ KATOLICKI PARAFIALNY, czynny, pocz. XX w, dz. nr 65, 66/1

KLAWEK

46. ZESPÓŁ MŁYŃSKI:
- a. MŁYN WODNY, mur./drewn, pocz. XX w, ok. 1915 r, dz. nr 54/3
  - b. DOM MŁYNARZA, mur, 1920 r, dz. nr 54/3
  - c. BUDYNEK GOSPODARCZY, mur, k. XIX w, dz. nr 54/2
47. DOM nr 8, mur, 1 ćw. XX w, dz. nr 39/1
48. KAPLICZKA PRZYDROŻNA Z FIGURĄ CHRYSYTA, rzeźba - 1920 r, kapliczka - 1999 r.

KONSTANTYNOWO

49. DOM nr 4, mur, 1 ćw. XX w, dz. nr 62
50. DOM nr 7 z budynkiem gospodarczym, mur, 1. 20, 30-te XX w. (budynek gospodarczy -1937 r.), dz. nr 59
51. DOM, ob. budynek gospodarczy w zagrodzie nr 14, mur, 1 ćw. XX w, dz. nr 50
52. BUDYNEK GOSPODARCZY w zagrodzie nr 14, mur, 1914 r, dz. nr 50, 49
53. CMENTARZ EPIDEMICZNY, nieczynny, poł. XIX w, dz. nr 43/1

KOMOROWO

54. DWÓR, ob. dom nr 2, mur, poł. XIX w, dz. nr 1/40
55. DOM nr 5, mur., 1 ćw. XX w., dz. nr 1/13
56. DOM DRÓŹNIKA nr 11, mur., 1 ćw. XX w., dz. nr 77

KOSZTOWO

57. ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO P.W. ŚW. ANNY: - dz. nr 16/4
  - a. KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. ŚW. ANNY, mur., 1888 r.
  - b. BRAMA, mur., 2 poł. XIX w.
  - c. DZWONNICA, mur., poł. XIX w.
  - d. KAPLICA GROBOWA SIKORSKICH, mur., poł. XIX w.
  - e. PLEBANIA, Kosztowo 23, mur., pocz. XX w.
  - f. CMENTARZ PRZYKOŚCIELNY, nieczynny, 1733 r.
58. ZESPÓŁ DWORSKO - PARKOWO - FOLWARCZNY:
  - a. DWÓR, ob. Szkoła Podstawowa, mur., 1 poł. XIX w., dz. nr 136/4
  - b. PARK, poł. XIX w., dz. nr 136/4
  - c. DOM ADMINISTRATORA, ob. dom nr 82, mur./drewn., pocz. XX w., dz. nr 136/9
  - d. BUDYNEK GOSPODARCZY, mur., 2 poł. XIX w. dz. nr 136/4, 262
  - e. MAGAZYN/DOM nr 80, mur, 2 poł. XIX W, dz. nr 136/19
  - f. OWCZARNIA, ob. budynek nr 81, mur, 2 poł. XIX w, dz. nr 136/16
  - g. STODOŁA, mur, 2 poł. XIX w, dz. nr 136/34,136/33
  - h. STODOŁA, drewno, k. XIX w, dz. nr 262
  - i. TRANSFORMATOR, mur, 2 poł. XIX w, dz. nr 162/2
  - j. DOM nr 32, mur, 1905 r, dz. nr 149,148/2
  - k. DOM nr 35-36-37, mur, 2 poł. XIX w, dz. nr 157,156/9,156/8
  - l. DOM nr 40-41, mur. 2 poł. XIX w, dz. nr 156/5,156/14
  - m. DOM nr 42-43, mur, 2 poł. XIX w, dz. nr 156/2,156/1
59. DOM nr 18, mur, k. XIX w, dz. nr 17
60. DOM nr 22, mur, pocz. XX w, dz. nr 18/2
61. SZKOŁA, ob. dom nr 12, mur, pocz. XX w, dz. nr 60/1
62. CMENTARZ KATOLICKI PARAFIALNY, czynny, poł. XIX w, dz. nr 160,161
63. CMENTARZ EWANGELICKI, nieczynny, pocz. XX w, dz. nr 56, 58/2

KOŚCIERZYN WIELKI

64. ZAGRODA MŁYŃSKA:
  - a. DOM MŁYNARZA ZE ŚRUTOWNIKIEM, ob. dom nr 16, mur., 2 poł. XIX w, dz. nr 85, 87/5

- b. SPICHLERZ, mur./szach., 2 poł. XIX w., dz. nr 87/9
  - c. BUDYNEK GOSPODARCZY, mur., 2 poł. XIX w., dz. nr 351
65. SZKOŁA, ob. dom nr 43, mur. 1909 r., dz. nr 176
  66. DOM nr 8, mur./drewn., 1 ćw. XX w., dz. nr 67/2
  67. DOM nr 13, mur., 1 ćw. XX w., dz. nr 63
  68. DOM nr 14 - 14A, mur., 1922 r., dz. nr 64/2, 64/3
  69. DOM nr 19 z budynkiem gospodarczym, mur., 1. 20, 30-te XX w., dz. nr 189,190
  70. BUDYNEK GOSPODARCZY w zagrodzie nr 21, mur, 1 ćw. XX w, dz. nr 199
  71. DOM nr 34 z budynkiem gospodarczym, mur, 1. 20, 30-te XX w, dz. nr 182
  72. DOM, ob. budynek gospodarczy w zagrodzie nr 39, mur, 1 ćw. XX w, dz. nr 177
  73. ZAGRODA nr 45, mur, pocz. XX w, dz. nr 211
  74. DOM nr 49, mur, 1900 r, dz. nr 169
  75. DOM nr 50, mur./drewn, XIX/XX w, dz. nr 214
  76. BUDYNEK GOSPODARCZY w zagrodzie nr 53, mur, 1928 r, dz. nr 217
  77. DOM nr 54 z budynkiem gospodarczym, mur, XIX/XX w, 1 ćw. XX w, dz. nr 218, 219
  78. DOM nr 55, mur, 1 ćw. XX w, dz. nr 220
  79. DOM nr 56, mur, 1 ćw. XX w, dz. nr 220
  80. DOM nr 57 z budynkiem gospodarczym, mur, pocz. XX w, dz. nr 221
  81. CMENTARZ EWANGELICKI, nieczynny, poł. XIX w, dz. nr 82, 83
  82. ZESPÓŁ DWORSKO – PARKOWY HERCOWO:
    - a. DWÓR, mur, po 1911 r, dz. nr 144/29
    - b. PARK, XIX/XX, dz. nr 144/29,144/38,144/30
    - c. KUŹNIA, mur./kam, pocz. XX w, rozbud, dz. nr 144/29

MŁOTKÓWKO

83. TRANSFORMATOR, mur, 1 poł. XX w, dz. nr 35/2
84. CMENTARZ EWANGELICKI, nieczynny, ok. 1880 r, dz. nr 64

OSIEK NAD NOTECIĄ

85. KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. ŚW. JÓZEFA, ul. Główna, mur., 1938r., dz. nr 412/2
86. SZKOŁA, ob. Przedszkole z budynkiem gospodarczym, ul. Bohaterów 28, mur., 1. 20 -te XX w., dz. nr 490/3
87. SZKOŁA, ob. Gimnazjum im. Jana Pawła II, ul. Główna 58, mur., ok.1912. dz. nr 438
88. KRZYŻ Z FIGURĄ CHRYSZTUSA, k. XIX w.
89. ZESPÓŁ DWORCA KOLEJOWEGO:
  - a. DWORZEC, ul. Dworcowa 2, mur., ok. 1851 r., dz. nr 302/9
  - b. POCZTA, ul. Dworcowa 1, mur., ok. 1860 r., dz. nr 302/8
  - c. KOLEJOWA WIEŻA CIŚNIENÍ, ul. Dworcowa, mur., ok. 1912 r., dz. nr 302/9
  - d. SZALET Z BUDYNKIEM GOSP., ul. Dworcowa, mur., ok. 1851 r., dz. nr 302/9
  - e. POMPOWIA, ul. Dworcowa, mur., pocz. XX w., dz. nr 302/9
  - f. BUDYNEK KOLEJOWY, ul. Dworcowa, mur., pocz. XX w., dz. nr 302/5
  - g. NASTAWNIA, ul. Dworcowa, mur., pocz. XX w., dz. nr 302/9

- h. MAGAZYN, ul. Dworcowa, mur., pocz. XX w., dz. nr 302/5
  - i. DOM, ul. Dworcowa 4, mur., 1 ćw. XX w., dz. nr 843/4
  - j. DOM, ul. Dworcowa 5, mur., 1 ćw. XX w., dz. nr 843/6
  - k. DOM z budynkiem gospodarczym, ul. Dworcowa 34, mur., 1 ćw. XX w., dz. nr99/7
  - l. DOM DRÓŻNIKA, ul. Leśna 27, mur, 1 ćw. XX w, dz. nr 302/14
  - m. DOM DRÓŻNIKA, ul. Leśna, mur. 1 ćw. XX w, dz. nr 302/10, 302/11, 302/13
  - n. DOM DRÓŻNIKA., Osiek - Prac 9, mur, 1 ćw. XX w, dz. nr 302/6
- 90. CMENTARZ KATOLICKI, ul. Dworcowa, 1920 r, dz. nr 825/2
  - 91. CMENTARZ EPIDEMICZNY, zlikwidowany, ul. XXX - lecia, poł. XIX w.
  - 92. CMENTARZ EWANGELICKI, nieczynny, ul. Główna, poł. XIX w, dz. nr 404
  - 93. CMENTARZ EWANGELICKI, nieczynny, 1 poł. XIX w, dz. nr 125
  - 94. DOM ul. Bohaterów nr 1, mur, pocz. XX w, dz. nr 452/4
  - 95. DOM ul. Bohaterów nr 2, mur, pocz. XX w, dz. nr 453
  - 96. DOM ul. Bohaterów nr 4, mur, 2 poł. XIX w, dz. nr 456/6, 455/1
  - 97. DOM ul. Bohaterów nr 23, mur, pocz. XX w, dz. nr 495
  - 98. DOM ul. Bohaterów nr 26, mur., pocz. XX w., dz. nr 493/1, 493/2
  - 99. DOM ul. Bohaterów nr 27, mur., XIX/XX w., dz. nr 493/7
  - 100. DOM ul. Bohaterów nr 36, mur., pocz. XX w., dz. nr 484
  - 101. DOM ul. Dworcowa nr 26, mur., pocz. XX w., dz. nr 87/1
  - 102. DOM ul. Dworcowa nr 27, mur., pocz. XX w., dz. nr 87/6
  - 103. DOM ul. Dworcowa nr 28, mur., pocz. XX w., dz. nr 90/13; 90/15
  - 104. DOM ul. Dworcowa nr 29, mur., pocz. XX w., dz. nr 91/6
  - 105. DOM ul. Dworcowa nr 38, mur., XIX/XX w., dz. nr 113
  - 106. DOM ul. Główna nr 1, mur., pocz. XX w., dz. nr 451
  - 107. DOM ul. Główna nr 2, mur., 1 poł. XIX w., dz. nr 483
  - 108. DOM ul. Główna nr 3, mur., 1 poł. XIX w., dz. nr 482
  - 109. KAMIENICA ul. Główna nr 4, mur, ok. 1900 r, dz. nr 480/1
  - 110. DOM ul. Główna nr 5, mur, 2 poł. XIX w, dz. nr 479
  - 111. DOM ul. Główna nr 6, mur, 1 poł. XIX w, dz. nr 478
  - 112. DOM ul. Główna nr 9, mur, XIX/XX w, dz. nr 477/3
  - 113. DOM ul. Główna nr 12, mur, XIX/XX w, dz. nr 475/2
  - 114. DOM ul. Główna nr 15, mur, 1 ćw. XX w, dz. nr 471
  - 115. KAMIENICA ul. Główna nr 16, mur, 1926 r, dz. nr 365
  - 116. DOM ul. Główna nr 19, mur, 1905 r, dz. nr 465/1
  - 117. DOM ul. Główna nr 20, mur, 1 ćw. XX w, dz. nr 465/2
  - 118. DOM ul. Główna nr 27, mur, 1. 30 - te XX w, dz. nr 459
  - 119. DOM ul. Główna nr 46. mur, 2 poł. XIX w. dz. nr 354
  - 120. DOM ul. Główna nr 50 z budynkiem gospodarczym, mur, 1 ćw. XX w, dz. nr 445
  - 121. WILLA ul. Główna nr 53, mur, 1910 r, dz. Nr 442
  - 122. DOM ul. Główna nr 54, mur, 1 poł. XIX w, dz. nr 441/1

123. DOM ul. Główna nr 55, mur, ok. 1905-1908 r, dz. nr 440/2
124. DOM ul. Główna nr 56, mur, pocz. XX w, dz. nr 440/1
125. DOM ul. Główna nr 57, mur, 1 ćw. XX w, dz. nr 428
126. DOM ul. Główna nr 59, mur, ok. 1929 r, dz. nr 437
127. DOM ul. Główna nr 60, mur, 1 ćw. XX w, dz. nr 436/2; 436/1
128. DOM ul. Główna nr 65, mur., k. XIX w., dz. nr 412/5; 412/4
129. DOM ul. Główna nr 66, mur., ok. poł. XIX w., dz. nr 413
130. KAMIENICA ul. Główna nr 67, mur., ok. 1900 r., dz. nr 414
131. DOM ul. Główna nr 68, mur., 2 poł. XIX w., dz. nr 415
132. BUDYNEK GOSPODARCZY, ul. Główna/Przemysłowa, mur., 1934 r., dz. nr 443/3
133. DOM ul. Leśna nr 4, mur., pocz. XX w., dz. nr 202/54
134. DOM ul. Lipowa nr 3, mur., ok. 1910 r., dz. nr 352
135. DOM ul. Lipowa nr 7, mur., 1 ćw. XX w., dz. nr 395
136. DOM ul. Lipowa nr 8, mur., 1 ćw. XX w., dz. nr 316
137. DOM ul. Lipowa nr 12, mur., 1 ćw. XX w., dz. nr 309
138. DOM ul. Lipowa nr 13, mur., pocz. XX w., dz. nr 308/3
139. DOM ul. Lipowa nr 22, mur., pocz. XX w., dz. nr 422
140. DOM ul. Lipowa nr 23, mur., 1 ćw. XX w., dz. nr 423
141. DOM ul. Lipowa nr 24, mur., ok. 1939 r., dz. nr 425
142. DOM ul. Lipowa nr 26, mur., k. XIX w., dz. nr 427
143. DOM, ul. Lipowa-Główna, mur., pocz. XX w., dz. nr 353
144. DOM ul. Przekorna nr 1, mur., 1 ćw. XX w., dz. nr 434
145. DOM ul. Przemysłowa nr 2-3, mur, 2 poł. XIX w., dz. nr 348
146. DOM ul. Przemysłowa nr 24, mur, 1 poł. XIX w, dz. nr 314/2
147. DOM ul. Sportowa nr 1, mur, 1 ćw. XX w, dz. nr 388
148. DOM ul. Wąska nr 2-3, mur, 2 poł. XIX w, dz. nr 371, 372
149. DOM ul. Wąska nr 7 z budynkiem gospodarczym, mur., 1 ćw. XX w. dz. nr 369/2, 366
150. ZESPÓŁ FOLWARCZNY - PRACZ:
  - a. DOM ADMINISTRATORA, ob. dom nr 7, mur., pocz. XX w., dz. nr 833/2
  - b. DOM nr 1-2, mur., pocz. XX w., dz. nr 838, 839/6, 839/11
  - c. DOM nr 3, mur., pocz. XX w, dz. nr 837/1
  - d. DOM nr 6 z budynkiem gospodarczym, mur., pocz. XX w, dz. nr 835
  - e. DOM nr 8, mur., pocz. XX w, dz. nr 832
  - f. DOM nr 11, mur., pocz. XX w, dz. nr 828
  - g. MAGAZYN, ob. dom nr 12, mur., pocz. XX w., dz. nr 830/3
  - h. STAJNIA Z MAGAZYNEM, ob. budynek gospodarczy, mur., pocz. XX w., dz. nr 834
  - i. STAJNIA Z MAGAZYNEM, ob. budynek gospodarczy, mur., pocz. XX w., dz. nr 833/1
  - j. STAJNIA, ob. budynek gospodarczy, mur., 1 ćw. XX w., dz. nr 834
  - k. STODOŁA, mur./szach., pocz. XX w., dz. nr 835
  - l. CHLEWIK, mur. pocz. XX w, dz. nr 832

m. CHLEWIK, mur. pocz. XX w., dz. nr 828

OSTRÓWEK

151. DOM nr 2, mur., 1 ćw. XX w., dz. nr 302/7

152. DOM nr 3, mur., 1 ćw. XX w., dz. nr 302/7

POLANOWO

153. DOM nr 1, mur., 1 ćw. XX w., dz. nr 675

154. DOM nr 4 - 4A, mur., 1 ćw. XX w., dz. nr 671/1, 671/3

155. DOM nr 14, mur. k. XIX w, dz. nr 597

156. DOM nr 20, mur. 1904 r, dz. nr 589, 589/1

157. DOM nr 23, mur./szach, poł. XIX w, dz. nr 585

158. SZKOŁA, ob. dom nr 36, mur, 1 ćw. XX w, dz. nr 765/2

159. DOM nr 37, mur, 1 ćw. XX w, dz. nr 765/1

160. CMENTARZ EPIDEMICZNY, nieczynny, poł. XIX w, dz. nr 8059/5

161. MIEJSCE PO CMENTARZU EWANGELICKIM, poł. XIX w, dz. nr 762/2

POLINOWO

162. DOM nr 3 (PONIATÓWKA), ok. 1936 r., przebud., dz. nr 202

163. DOM nr 6 (PONIATÓWKA), drewn., ok. 1936 r, dz. nr 179

164. DOM nr 9 (PONIATÓWKA.), drewn., ok. 1936 r., dz. nr 197/1

165. DOM nr 11 (PONIATÓWKA), drewn., ok. 1936 r, dz. nr 159

166. KAPLICZKA PRZYDROŻNA Z FIGURĄ NAJŚWIĘTSZEJ MARII PANNY, rz. drewn., 1 poł. XX w.

RUДА

167. SZKOŁA z budynkiem gospodarczym, Ruda 4, mur., 1 ćw. XX w., dz. nr 23

168. MŁYN, mur., ok. 1934 r., dz. nr 50/16

169. GORZELNIA, mur., ok. 1928 r., dz. nr 50/16

170. DOM nr 18, mur, pocz. XX w., dz. nr 7/20

RZĘSZKOWO

171. ZESPÓŁ PAŁACOWO - PARKOWY:

a. PAŁAC, mur., poł. XIX w., dz. nr 58/7

b. PARK, poł. XIX w., dz. nr 58/7.160

172. CMENTARZ EPIDEMICZNY, nieczynny, 1912 r, dz. nr 8056/6

173. FIGURA PRZYDROŻNA - MATKA BOSKA Z DZIECIĄTKIEM, XIX/XX w.

WYCIĄG

174. DOM nr 4, drewn., poł. XIX w., dz. nr 101/2

175. DOM nr 5, mur., 1 ćw. XX w., dz. nr 193/1

WYRZYSK

176. ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO P.W. ŚW. MARCINA BISKUPA:

a. kościół parafialny p.w. św. Marcina Biskupa z cmentarzem przykościelnym, PI. Wojska Polskiego, mur., 1858 r., rozbudowa po 1948 r., dz. nr 458

b. plebania z ogrodem, PI. Wojska Polskiego 9, mur., 1844 r., dz. nr 458

177. BÓŻNICA, ul. Poczтовая 6. mur., ok. 1860 r.. dz. nr 301

178. POCZTA, ul. Pocztowa 7, mur., k. XIX w., dz. nr 353
179. STAROSTWO, ob. Urząd Miejski, ul. Bydgoska 29, mur., 4 ćw. XIX w, dz. nr 233/2
180. WILLA STAROSTY, ob. Urząd Miejski, ul. Bydgoska 32, mur., 1928 - '29 r., dz. nr 232
181. URZĄD FINANSOWY, ob. kamienica, ul. Bydgoska 25, XIX/XX w., dz. nr 316/1
182. PRUSKI INSPEKTORAT OŚWIATY, ob. dom, ul. Podgórna 4, mur./szach., pocz. XX w., dz. 597/1
183. ZESPÓŁ SĄDU:
- a. SĄD, ul. Bydgoska 24, mur., pocz. XX w., dz. nr 240/12
  - b. ARESZT, ob. dom, ul. Bydgoska 24A, mur., pocz. XX w., dz. nr 240/3
  - c. DOM PRACOWNIKÓW SĄDOWYCH, ob. dom, ul. Bydgoska 26, mur., pocz. XX w., dz. nr 240/1
184. ZESPÓŁ BROWARU:
- a. BROWAR, ul. Bydgoska 19A, mur., 1880 r., dz. nr 435/5
  - b. DOM WŁAŚCICIELA BROWARU Ericha Kunza, ob. dom wielorodzinny, ul. Bydgoska 19, k. XIX w., dz. nr 434/1
185. ZESPÓŁ CENTRALI ENERGETYCZNEJ:
- a. CENTRALA ENERGETYCZNA, ob. siedziba posterunku energetycznego i budynek mieszkalny, ul. Bydgoska 58A, mur., pocz. XX w., dz. nr 21/3, 21/5, 21/6,21/7
  - b. WILLA DYREKTORA CENTRALI ENERGETYCZNEJ, ob. dom, ul. Bydgoska 58B, mur., pocz. XX w., dz. nr 21/4
  - c. DOM PRACOWNIKÓW CENTRALI ENERGETYCZNEJ, ob. dom, ul. Bydgoska 58, mur., pocz. XX w., dz. nr 21/2
186. MŁYN, ul. Staszica 8, mur./szach., 1827 r., przebud. 1 poł. XX w., dz. nr 450/5
187. ZAŁOŻENIE DWORSKO - FOLWARCZNE:
- a. DWÓR, ob. Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury, ul. Kościuszki 15, mur., 2 poł. XIXw.,dz. nr 251/2
  - b. DOM OFICJALISTÓW z budynkiem gospodarczym, ul. Kościuszki 16, mur., XIX/XX w., budynek gospodarczy - 1. 30-te XX w., dz. nr 259
  - c. CZWORAK, ul. Kościuszki 14, mur., pocz. XX w., dz. nr 260, 263
  - d. BUDYNEK GOSPODARCZY, ul. Bydgoska, mur, 1. 30-te XX w, dz. nr 261
  - e. TRANSFORMATOR, mur, 1 poł. XX w, dz. nr 265/4
  - f. KUŹNIA, ob. budynek gospodarczy, ul. Bydgoska, mur./szach, XIX/XXw, przebud, dz. nr 46
  - g. DOM ROBOTNIKÓW FOLWARCZNYCH, ul. Rieczna 1, mur., pocz. XX w., dz. nr 15/3
  - h. DOM ROBOTNIKÓW FOLWARCZNYCH, ul. Rieczna 3, mur, pocz. XX w, dz. nr 15/1
  - i. DOM ROBOTNIKÓW FOLWARCZNYCH, ul. Rieczna 5, mur, pocz. XX w, dz. nr 12,13/2,13/1
  - j. DOM ROBOTNIKÓW FOLWARCZNYCH z budynkiem gospodarczym, ul. Rieczna 10, mur, pocz. XX w, dz. nr 38, 42
  - k. BUDYNEK GOSPODARCZY - CHLEWIK, mur, pocz. XX w, dz. nr 42
188. PARK MIEJSKI, XIX w.
189. CMENTARZ KATOLICKI PARAFIALNY I, ul. Podgórna, czynny, pol. XIX w, dz. nr 542
190. CMENTARZ KATOLICKI PARAFIALNY II, ul. Podgórna, czynny, 1922 r, dz. nr 544/2

191. CMENTARZ EWANGELICKI, ul. Podgórna, nieczynny, pol. XIX w, dz. nr 541 (obecnie we władaniu Parafii Rzymskokatolickiej)
192. CMENTARZ WOJENNY, ul. Podgórna, zamknięty, 1946 r, dz. nr 544/1
193. MIEJSCE PO CMENTARZU ŻYDOWSKIM, ul. Wiejska, k. XVIII w.
194. ZESPÓŁ DOMÓW WIELORODZINNYCH, ul. Bydgoska - Grunwaldzka - Kościuszki, mur, ok. 1943 r. i po 1945 r.:
  - a. dom ul. Bydgoska nr 31, dz. nr 270
  - b. dom ul. Bydgoska nr 33, dz. nr 369
  - c. dom ul. Bydgoska nr 35, dz. nr 265/8
  - d. dom ul. Bydgoska nr 37, dz. nr 266
  - e. dom ul. Bydgoska nr 39, dz. nr 265/1
  - f. dom ul. Grunwaldzka nr 1, dz. nr 296/3
  - g. dom ul. Grunwaldzka nr 2, dz. nr 295
  - h. dom ul. Grunwaldzka nr 3, dz. nr 296/1
  - i. dom ul. Grunwaldzka nr 4, dz. nr 296/5
  - j. dom ul. Grunwaldzka nr 5, dz. nr 296/6
  - k. dom ul. Kościuszki nr 3, dz. nr 280
  - l. dom ul. Kościuszki nr 4, dz. nr 272
  - m. dom ul. Kościuszki nr 5, dz. nr 281/3
  - n. dom ul. Kościuszki nr 6, dz. nr 265/10
  - o. dom ul. Kościuszki nr 7, dz. nr 279
  - p. dom ul. Kościuszki nr 8, dz. nr 268
  - q. dom ul. Kościuszki nr 9, dz. nr 281/5
  - r. dom ul. Kościuszki nr 10, dz. nr 265/25
  - s. dom ul. Kościuszki nr 11, dz. nr 278
  - t. dom ul. Kościuszki nr 12, dz. nr 264
  - u. dom ul. Kościuszki nr 13, dz. nr 281
195. DOM ul. Bydgoska nr 7, mur, pocz. XX w, dz. nr 489
196. WILLA ul. Bydgoska nr 11, ob. Referat Wydziału Komunikacji Starostwa Powiatowego w Pile, mur./szach, ok. 1920 r, dz. nr 418/1
197. WILLA ul. Bydgoska nr 13, mur./drewn, ok. 1912 r, dz. nr 418/3
198. DOM ul. Bydgoska nr 16, mur, 1 ćw. XX w, dz. nr 244
199. DOM ul. Bydgoska nr 17, mur, pocz. XX w, dz. nr 432/4
200. DOM ul. Bydgoska nr 20, mur, 4 ćw. XIX w, dz. nr 242
201. KAMIENICA ul. Bydgoska nr 21, mur, pocz. XX w, dz. nr 335/1
202. KAMIENICA ul. Bydgoska nr 22, mur, pocz. XX w, dz. nr 241/1
203. DOM ul. Bydgoska nr 34, ob. siedziba PZU, mur, k. XIX w, dz. nr 231
204. DOM ul. Bydgoska nr 36 (dawna pastorówka), mur./ganek: drewniany, 1 ćw. XX w, dz. nr 226/5
205. DOM ul. Bydgoska nr 45, mur, 2 ćw. XX w, dz. nr 175
206. DOM ul. Bydgoska nr 56, mur, pocz. XX w, dz. nr 22/1, 22/2

207. DOM ul. Gołębia nr 2, mur, 4 ćw. XIX w, dz. nr 631
208. DOM ul. Gołębia nr 4, mur, 4 ćw. XIX w, dz. nr 632
209. DOM ul. Łączna nr 3, mur, 1 poł. XX w, dz. nr 320/4
210. DOM ul. Parkowa nr 2, mur., pocz. XX w, dz. nr 403
211. DOM ul. Parkowa nr 4, mur., pocz. XX w., dz. nr 40
212. TRANSFORMATÓR ul. Parkowa, mur, 1 poł. XX w, dz. nr 577/2
213. HOTEL ul. Pocztowa, ob. kamienica nr 1, mur, XIX/XX w, dz. nr 357/1
214. KAMIENICA ul. Pocztowa nr 2, mur, ok. 1880 r, dz. nr 303
215. KAMIENICA ul. Pocztowa nr 3, mur, pocz. XX w, dz. nr 356
216. KAMIENICA ul. Pocztowa nr 5, mur, 1 ćw. XX w, dz. nr 355/3
217. DOM ul. Pocztowa nr 8, mur, 1 ćw. XX w, dz. nr 300
218. BUDYNEK GOSPODARCZY przy domu ul. Pocztowa nr 8, mur./szach, pocz. XX w, dz. nr 300
219. DOM ul. Pocztowa nr 9, mur, XIX/XX w, dz. nr 1180
220. DOM ul. Pocztowa nr 10, mur, k. XIX w, dz. nr 299
221. DOM ul. Pocztowa nr 17, mur, pocz. XX w, dz. nr 344
222. KAMIENICA ul. Staszica nr 1, mur, 1 ćw. XX w, dz. nr 406
223. KAMIENICA ul. Staszica nr 2, mur, pocz. XX w, dz. nr 457
224. DOM ul. Staszica nr 3, ob. bank, mur, 1 ćw. XX w, dz. nr 404/2
225. KAMIENICA ul. Staszica nr 4, mur, 1913 r, dz. nr 156/1
226. DOM ul. Staszica nr 5, mur. 1930 r, dz. nr 400/1
227. DOM ul. Staszica nr 9, mur, poł. XIX w, dz. nr 357/2
228. KAMIENICA ul. Staszica nr 16, mur, pocz. XX w, dz. nr 323/4
229. KAMIENICA ul. Staszica nr 18, mur, pocz. XX w, dz. nr 318/1
230. FIGURA PRZYDROŻNA – CHRYSSTUS ul. Staszica, 1946 r, dz. nr 333
231. KAMIENICA ul. 22 Stycznia nr 5, mur, XIX/XX w, dz. nr 663
232. KAMIENICA ul. 22 Stycznia nr 8, mur, 4 ćw. XIX w, dz. nr 594
233. KAMIENICA ul. 22 Stycznia nr 9, mur, 1 ćw. XX w, dz. nr 664/1
234. KAMIENICA ul. 22 Stycznia nr 10, mur, 1 ćw. XX w, dz. nr 595/2
235. KAMIENICA ul. 22 Stycznia nr 11, mur, XIX/XX w, dz. nr 665
236. DOM ul. 22 Stycznia nr 12, mur., 4 ćw. XIX w., dz. nr 596
237. DOM ul. 22 Stycznia nr 13, mur., pocz. XX w., dz. nr 667
238. DOM ul. 22 Stycznia nr 17, mur., 4 ćw. XIX w., dz. nr 670
239. DOM ul. 22 Stycznia nr 24, mur., 4 ćw. XIX w., dz. nr 611/1
240. DOM ul. 22 Stycznia nr 26, mur., 4 ćw. XIX w., dz. nr 611/3
241. DOM ul. 22 Stycznia nr 27, mur., 4 ćw. XIX w., dz. nr 677/2
242. DOM ul. 22 Stycznia nr 28, mur., 2 poł. XIX w., dz. nr 618/1
243. DOM ul. 22 Stycznia nr 29, mur., pocz. XX w., dz. nr 678
244. BUDYNEK GOSPODARCZY ul. 22 Stycznia nr 32, ob. usługowy, mur., 1 ćw. XX w., dz. nr 627
245. BUDYNEK GOSPODARCZY ul. 22 Stycznia nr 46, mur., 1 ćw. XX w., dz. nr 638
246. KAMIENICA ul. 22 Stycznia nr 48, mur., 4 ćw. XIX w., dz. nr 639

247. DOM ul. 22 Stycznia nr 52, mur., 1 ćw. XX w., dz. nr 644/1
248. DOM ul. 22 Stycznia nr 58, mur., 1 ćw. XX w., dz. nr 743
249. HOTEL Plac Wojska Polskiego nr 2, mur., 4 ćw. XIX w., dz. nr 651/1, 651/2, 651/4, 651/6
250. KAMIENICA Plac Wojska Polskiego nr 3, mur, 1 ćw. XX w, dz. nr 650/1
251. KAMIENICA Plac Wojska Polskiego nr 4, mur, pocz. XX w, dz. nr 649/1
252. KAMIENICA Plac Wojska Polskiego nr 5, mur, pocz. XX w, dz. nr 648
253. KAMIENICA Plac Wojska Polskiego nr 6, mur, 4 ćw. XIX w, dz. nr 647/1
254. KAMIENICA Plac Wojska Polskiego nr 7, mur, 4 ćw. XIX w, dz. nr 647/1
255. KAMIENICA Plac Wojska Polskiego nr 8, mur, 4 ćw. XIX w, dz. nr 646
256. DOM Plac Wojska Polskiego nr 10, mur, 1-2 ćw. XX w, dz. nr 462
257. DOM Plac Wojska Polskiego nr 11, mur, 1 ćw. XX w, dz. nr 463/1
258. DOM Plac Wojska Polskiego nr 13, mur, 4 ćw. XX w, dz. nr 465
259. DOM Plac Wojska Polskiego nr 14, mur, 1 ćw. XX w, dz. nr 466
260. DOM Plac Wojska Polskiego nr 15, mur, 1 ćw. XX w, dz. nr 467
261. DOM Plac Wojska Polskiego nr 21, mur, 1930 r, dz. nr 661/1, 661/2
262. DOM ul. Zduny nr 2, mur, pocz. XX w, dz. nr 578/2, 578/3
263. DOM ul. Zduny nr 5, mur, 1. 30-te XX w, dz. nr 586
264. DOM ul. Zduny nr 9, mur, 1-2 ćw. XX w, dz. nr 584

WYRZYSK SKARBOWY

265. DOM nr 14, mur., k. XIX w., dz. nt 63/1
266. DOM nr 15, mur., k. XIX w., dz. nr 62
267. DOM nr 32, mur./drewn., 1 ćw. XX w., dz. nr 337/7

ŻELAZNO

268. KAPLICA PRZEDPOGRZEBOWA, ob. zakrystia kościoła parafialnego p.w. Przenajdroższej Krwi Pana Naszego Jezusa Chrystusa, mur., 1907 r., dz. nr 23/1
269. ZESPÓŁ FOLWARCZNY:
- a. STAJNIA, mur., 1869 r., dz. nr 44/39
  - b. OBORA, mur, 1930 r, dz. nr 23/18
  - c. DOM nr 3, mur, XIX/XX w, dz. nr 23/14
  - d. DOM nr 4, mur, XIX/XX w, dz. nr 23/13
  - e. DOM nr 12, mur, XIX/XX w, dz. nr 23/9
  - f. DOM nr 13, mur, XIX/XX w, dz. nr 23/9

ŻUŁAWKA

270. SZKOŁA, ob. Dom nr 28 z budynkiem gospodarczym, mur, 1. 30 — te XX w, dz. nr 113/4
271. DOM nr 2, mur./szach, poł.XIX dz. nr 538,154/1
272. DOM nr 4, mur./szach, ok. 1876 r, dz. nr 150/4
273. DOM nr 5, mur./szach, 2 poł.XIX w, dz. nr 149/3
274. DOM nr 12, mur./szach, ok. 1848 r, dz. nr 138
275. DOM nr 14, mur./szach, ok. 1850 r, dz. nr 136/2
276. DOM nr 15 z budynkiem inwentarskim, mur./szach, k. XIX w, dz. nr 135/1

- 277. DOM nr 23, drewn, poł. XIX w, dz. nr 122/1
- 278. DOM nr 32, drewn, 1 poł. XIX w, dz. nr 94
- 279. DOM nr 34, drewn, 1 poł. XIX w, dz. nr 90/1
- 280. DOM nr 37, mur./szach, 4 ćw. XIX w, dz. nr 83/1, 83/2, 83/3.
- 281. DOM nr 38, drewn, 1 poł. XIX w, dz. nr 81/2
- 282. DOM nr 42, mur./szach, pocz. XX w, dz. nr 77
- 283. DOM nr 43, drewn, 2 poł. XIX w, dz. nr 76/2
- 284. CMENTARZ EWANGELICKI, nieczynny, poł. XIX w, dz. nr 623, 622
- 285. CMENTARZ EWANGELICKI, nieczynny, pocz. XIX w, dz. nr 8098, 8097

Na terenie miasta i gminy Wyrzysk należy zachować istniejącą zabudowę historyczną, parki i cmentarze. Nowo wznoszone budynki leżące na Tereni historycznych centrów wsi winny posiadać gabaryty i wygląd nawiązujący do cech architektury lokalnej oraz uwzględniać sąsiedztwo obiektów historycznych w szczególności wpisanych do rejestru zabytków i objętych ochroną konserwatorską. Wykończenia zewnętrzne budynków winny być kontynuacją tradycyjnych technik budowlanych.

W obecnym stanie prawnym konsekwencją wpisu zabytku do rejestru zabytków lub umieszczenia go w gminnej ewidencji zabytków są pewne obostrzenia dotyczące procesu inwestycyjnego w obrębie zabytkowej nieruchomości – zgodnie z przepisami o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz Prawa budowlanego.

Wszystkie zabytki archeologiczne bez względu na stan zachowania podlegają ochronie i opiece. Ochrona archeologicznego dziedzictwa kulturowego polega na stworzeniu podstawowych warunków ochrony zabytków archeologicznych oraz określeniu rozwiązań niezbędnych do zapobiegania zagrożeniom dla tych zabytków. Zapewnia się im ochronę przy realizacji wszelkich inwestycji oraz ustala przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami.

Na terenie miasta i gminy Wyrzysk znajduje się sześć stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków:

- Pozostałości drewnianych konstrukcji przepławowych ośmiu fac osadniczych od neolitu po epokę brązu w miejscowości Żuławka wpisane do rejestru zabytków województwa pilskiego pod numerem A-770 z dnia 30.11.1995 roku. L. dz. PSOZ-5340/Dec-9/95
- Cmentarzisko kurhanowe z okresu wczesnego średniowiecza w miejscowości Bąkowo wpisane do rejestru zabytków województwa pilskiego pod numerem A-799 z dnia 31.03.1998 r., L.dz. PSOZ-5340/Dec-1/98

- Grodzisko wczesnośredniowieczne w miejscowości Glesno wpisane do rejestru zabytków województwa bydgoskiego pod numerem 83/C z dnia 19.06.1968 r., L.dz.KL.II-67/u670/24/68
- Grodzisko wczesnośredniowieczne w miejscowości Gromadno wpisane do rejestru zabytków województwa bydgoskiego pod numerem 64/C z dnia 16.12.1967., L. dz. KL.II 67/670/37/67
- Cmentarzysko kultury wschodnio-pomorskiej w miejscowości Osiek nad Notecią wpisane do rejestru zabytków województwa bydgoskiego pod numerem 139/C z dnia 15.03.1973 L. dz.KL.II-67/670/3/73
- Grodzisko wczesnośredniowieczne w miejscowości Wyrzysk wpisane do rejestru zabytków województwa bydgoskiego pod numerem 63/C z dnia 16.12.1967., L. dz. KL.II 67/670/37/67

Na terenie stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków zakazuje się prowadzenia wszelkich robot budowlanych oraz przemysłowych, a prace porządkowe prowadzone w ich obrębie wymagają uzgodnienia z WWKZ.

Dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego, w granicach „stref ochrony stanowisk archeologicznych” ustala się obowiązek prowadzenia badań archeologicznych podczas realizacji inwestycji związanych z zabudową i zagospodarowaniem tereny, w obrębie okopów budowlanych. Na prowadzenie badań archeologicznych Inwestor winien uzyskać pozwolenie WWKZ przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę.

Podczas inwestycji związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem, a wymagających prac ziemnych:

- przy/lub w bezpośrednim sąsiedztwie obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków,
- na terenie układów urbanistycznych, założeń pałacowo – parkowych, cmentarzy wpisanych do rejestru zabytków
- na terenie zespołów budowlanych, parków, cmentarzy ujętych w gminnej ewidencji zabytków

należy prowadzić badania archeologiczne. Na prowadzenie badań archeologicznych Inwestor winien uzyskać pozwolenie WWKZ przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę.

Dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego w przypadku prowadzenia prac szeroko płaszczyznowych ustala się obowiązek przeprowadzenia rozpoznawczych badań

powierzchniowo – sondażowych, na które inwestor musi uzyskać pozwolenie WWKZ, w którym zostanie określony zakres niezbędnych prac archeologicznych.

II.4.2 Dobra kultury współczesnej

Do dóbr kultury współczesnej, a nawet do zabytków, należałoby zaliczyć pozostałości odcinka linii kolei wąskotorowej (Wyrzyskiej Kolei Powiatowej) Zakłady Przemysłowe – Liszkowo Trójka, a szczególnie most stalowy na przyczółkach murowanych z cegły w Polinowie, odcinki zachowanych nasypów i wykopów, a fragmentami także torowisk. Innego rodzaju miejscem szczególnym jest miejsce bitwy z XV w. z Krzyżakami w Dąbkach. Z obiektów bardziej współczesnych ciekawą formę architektoniczną posiada estakada drogi ekspresowej S-10 nad Doliną Łobzonki na północny zachód od Wyrzyska.

II.5 Uwarunkowania wynikające z warunków i jakości życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia.

II.5.1 Struktura demograficzna gminy

Gmina Wyrzysk zamieszkała jest przez 14 161 osób (stan na 31 grudnia 2010 r. – dane Urzędu Miejskiego). Liczbę ludności gminy w latach 2001-2010 (według faktycznego miejsca zamieszkania na dzień 31 grudnia) przedstawia poniższa tabela:

Tabela 5. Liczba ludności Gminy Wyrzysk w latach 2001-2010

Rok	Liczba ludności			Liczba kobiet na 100 mężczyzn
	ogółem	mężczyźni	kobiety	
2001	14 025	6 815	7 210	105,8
2002	14 085	6 875	7 210	104,9
2003	14 124	6 877	7 247	105,4
2004	14 155	6 891	7 264	105,4
2005	14 107	6 863	7 244	105,6
2006	14 070	6 854	7 216	105,3
2007	14 123	6 890	7 233	105,0
2008	14 209	6 917	7 292	105,4
2009	14 167	6 908	7 259	105,1
2010	14 161	6 903	7 258	105,1

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

W analizowanym okresie liczba ludności ulegała wahanom. Sumarycznie nastąpił niewielki wzrost liczby ludności, należy stwierdzić, iż liczba ludności gminy utrzymuje się na stabilnym poziomie. Wskaźnik feminizacji dla Gminy Wyrzysk jest zbliżony do tego w województwie wielkopolskim (106) oraz Polsce (106,5).

Tabela 6. Naturalny ruch ludności w Gminie Wyrzysk

Rok	Urodzone żywe			Zgony ogółem			Zgony niemowląt			Przyrost naturalny		
	ogółem	mężczyzn	kobiet	ogółem	mężczyzn	kobiet	ogółem	mężczyzn	kobiet	ogółem	mężczyzn	kobiet
1995	226	121	105	126	58	68	4	2	2	100	63	37
1996	216	116	100	121	64	57	3	3	0	95	52	43
1997	216	101	115	121	66	55	3	1	2	95	35	60
1998	158	86	72	124	65	59	1	1	0	34	21	13
1999	213	107	106	105	60	45	0	0	0	108	47	61
2000	149	65	84	124	59	65	1	1	0	25	6	19
2001	169	83	86	132	75	57	0	0	0	37	8	29
2002	163	99	64	105	56	49	1	0	1	58	43	15
2003	158	80	78	118	57	61	0	0	0	40	23	17
2004	170	88	82	121	65	56	2	2	0	49	23	26
2005	151	76	75	122	62	60	2	2	0	29	14	15
2006	163	83	80	149	93	56	0	0	0	14	-10	24
2007	201	115	86	120	64	56	2	1	1	81	51	30
2008	180	97	83	127	67	60	0	0	0	53	30	23
2009	178	97	81	134	71	63	0	0	0	44	26	18
2010	182	101	81	139	80	59	0	0	0	43	21	22

Zródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Gmina cechuje się przewagą liczby urodzeń nad liczbą zgonów, co przekłada się na dodatni przyrost naturalny, jakkolwiek w badanym okresie przyrost ten zanotował obniżenie wartości. Wskaźnik przyrostu naturalnego pozytywnie wyróżnia gminę na tle województwa i kraju, gdyż w skali ogólnopolskiej wskaźnik ten jest minimalny, a przez poprzednie lata był ujemny.

Drugim czynnikiem, wpływającym na liczbę ludności gminy, są migracje. Migracje wewnętrzne i zagraniczne na pobyt stały w latach 1995-2009 przedstawia poniższa tabela:

Tabela 7. Migracja wewnętrzna i zagraniczna Gminy Wyrzysk w latach 1996-2010

Rok	Zameldowani				Wymeldowania				Saldo migracji
	ogółem	z miasta	ze wsi	z zagranicy	ogółem	do miasta	na wieś	za zagranicę	
1996	168	74	94	0	186	104	82	0	-18
1997	152	41	111	0	196	106	86	4	-44
1998	188	85	102	1	202	102	97	3	-14
1999	130	66	64	0	157	80	77	0	-27
2000	124	47	76	1	141	80	61	0	-17
2001	115	52	62	1	162	104	57	1	-47

2002	173	83	90	0	183	101	82	0	-10
2003	141	68	72	1	173	101	72	0	-32
2004	181	74	106	1	192	126	66	0	-11
2005	154	70	84	0	154	88	66	0	0
2006	146	53	92	1	194	111	80	3	-48
2007	187	73	111	3	198	117	75	6	-11
2008	119	51	62	6	174	89	84	1	-55
2009	161	64	96	1	193	111	79	3	-32
2010	138	64	73	1	187	86	95	6	-49

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

W analizowanym okresie saldo migracji ulegało wahaniom, przeważały jednakże wskaźniki ujemne. Jest to charakterystyczne zjawisko dla małych gmin wiejskich i wiejsko miejskich – pomimo dodatniego przyrostu naturalnego zaludnienie gminy nie rośnie, gdyż zwykle gmina odnotowuje ujemne saldo migracji, przede wszystkim na korzyść większych miast, a głównie dużych aglomeracji miejskich. Dodatkowo, w konsekwencji przystąpienia Polski do Unii Europejskiej, zaznaczył się wzrost odpływu ludności za granicę, przedtem praktycznie niezauważalny. To ostatnie zjawisko nie wpływa jednak znacząco na liczbę mieszkańców, ze względu na występujący od lat regularny odpływ ludności do innych ośrodków na terenie kraju.

Analiza zjawisk i trendów demograficznych w gminie wskazuje, że gmina cechuje się dodatnim wskaźnikiem przyrostu naturalnego, równoważonym przez stałą migrację ludności do większych ośrodków miejskich – w efekcie liczba ludności, mimo okresowych wahań, utrzymuje się na stabilnym poziomie.

II.5.2 Zasób mieszkaniowy

Zasób mieszkaniowy na obszarze gminy w latach 2002-2009 przedstawia poniższa tabela:

Tabela 8. Zasoby mieszkaniowe Gminy Wyrzysk w latach 1995-2009

Rok	Mieszkania	Izb	Powierzchnia użytkowa mieszkań (m ²)	Przeciętna powierzchnia jednego mieszkania (m ²)
1995	3 586	13 871	250 129	69,8
1996	3 585	13 867	250 076	69,8
1997	3 585	13 867	250 076	69,8
1998	3 586	13 871	250 180	69,8
1999	3 586	13 871	250 180	69,8
2000	3 586	13 871	250 180	69,8
2001	3 602	13 919	251 132	69,7
2002	3 734	15 352	286 901	76,8
2003	3 740	15 387	287 879	77,0
2004	3 745	15 416	288 646	77,1
2005	3 748	15 436	289 057	77,1
2006	3 754	15 473	290 048	77,3
2007	3 757	15 491	290 685	77,4
2008	3 759	15 500	290 874	77,4
2009	3 767	15 547	292 162	77,6

W analizowanym okresie następował nieduży, ale systematyczny przyrost ilości mieszkań. W efekcie wzrastała również przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania. Dzięki nowym inwestycjom, przy stabilnej liczbie ludności gminy, zwiększała się również przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania przypadająca na jedną osobę – na koniec 2009 roku powierzchnia ta osiągnęła wielkość 20,6 m².

Pod względem formy własności, spośród 3757 mieszkań, znajdujących się na koniec 2007 r. na terenie gminy, 345 stanowiło zasób komunalny, natomiast pozostałe, poza nielicznymi należącymi do zakładów pracy i innych podmiotów, należą w większości do osób fizycznych – jest to zjawisko charakterystyczne dla gmin wiejskich z dominacją gospodarki opartej na rolnictwie i znacznym udziałem zabudowy zagrodowej oraz jednorodzinnej.

II.5.3 Rynek pracy

Liczbę osób pracujących oraz bezrobotnych na obszarze gminy w latach 1995-2009 przedstawia poniższa tabela:

Tabela 9. Rynek pracy Gminy Wyrzysk w latach 1995-2009

Rok	Pracujący			Bezrobotni			Procentowy udział bezrobotnych		
	ogółem	mężczyźni	kobiety	ogółem	mężczyźni	kobiety	ogółem	mężczyźni	kobiety
1995	2 140	1 176	964	-	-	-	-	-	-
1996	2 340	1 308	1 032	-	-	-	-	-	-
1997	2 327	1 312	1 015	-	-	-	-	-	-
1998	2 491	1 434	1 057	-	-	-	-	-	-
1999	2 195	1 320	875	-	-	-	-	-	-
2000	1 976	1 130	846	-	-	-	-	-	-
2001	1 839	1 017	822	-	-	-	-	-	-
2002	1 832	1 038	794	-	-	-	-	-	-
2003	1 652	918	734	1 482	663	819	17,1	15,0	19,3
2004	1 564	811	753	1 370	573	797	15,6	12,7	18,6
2005	1 931	1 081	850	1 161	448	713	13,1	9,9	16,5
2006	2 088	1 227	861	939	308	631	10,6	6,8	14,6
2007	1 960	1 086	874	625	190	435	7,0	4,1	10,0
2008	1 839	1 018	821	447	162	285	4,9	3,5	6,5
2009	1 724	882	842	687	318	369	7,6	6,8	8,4

Zródło: Bank Danych Lokalnych GUS

W analizowanym okresie, zgodnie z ogólnokrajowymi tendencjami spada systematycznie liczba osób bezrobotnych. Nadal widoczna, choć już w mniejszym stopniu, jest dysproporcja pomiędzy liczbą bezrobotnych kobiet i mężczyzn. Zauważalna jest duża rozbieżność między spadkiem liczby bezrobotnych a przyrostem liczby pracujących w głównym miejscu pracy. Oprócz faktu, że powyższe statystyki nie uwzględniają, w odniesieniu do zatrudnionych, podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, rozbieżność ta wiąże się m.in. z zakładaniem własnej działalności gospodarczej czy podejmowaniem pracy poza gminą. To drugie zjawisko koresponduje ze stwierdzoną przy analizie struktury migracji ludności przewagą odpływu mieszkańców z gminy, powodowaną m.in. przez ograniczone możliwości tworzenia się nowych miejsc pracy na lokalnym rynku. Zatem dla ograniczenia emigracji z gminy niezbędne byłoby z jednej strony wspieranie tworzenia stanowisk pracy na miejscu, w tym przez wspieranie nowych

inwestycji, a z drugiej strony poprawa powiązań komunikacyjnych, w tym komunikacją zbiorową, z pobliskimi większymi miastami, położonymi w zasięgu możliwości codziennego dojazdu do pracy (Nakło nad Notecią, Bydgoszcz, Piła). Uwarunkowania wynikające z potrzeb i możliwości rozwoju gminy są określone w rozdziale II.7, a wynikające ze stanu systemów komunikacji określone są w rozdziale II.13.

II.5.4 Oświata i wychowanie

Na terenie Gminy funkcjonują:

- dwa przedszkola samorządowe;
- sześć szkół podstawowych, z czego jedna prowadzona przez organizację społeczną;
- dwa gimnazja;
- szkoła ponadgimnazjalna.

Przeciętnie do podstawówek uczęszcza ok. 1,1 tys. uczniów. Liczba gimnazjalistów jest o połowę mniejsza od uczniów szkół podstawowych. Gimnazjaliści uczęszczają do dwóch gimnazjów znajdujących się w Wyrzysku i Osieku nad Notecią. Szkoła ponadgimnazjalna jest administrowana przez władze powiatu.

Współczynnik skolaryzacji brutto jest to relacja liczby osób uczących się wg stanu na początek roku szkolnego na danym poziomie kształcenia i niezależnie od wieku do liczby ludności w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania. Współczynnik skolaryzacji netto jest to relacja liczby osób (w danej grupie wieku) uczących się wg stanu na początek roku szkolnego na danym poziomie kształcenia do liczby ludności w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania.

Tabela 10. Współczynnik skolaryzacji Gminy Wyrzysk w 2009

Współczynniki skolaryzacji (szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne)		
współczynnik skolaryzacji brutto		
szkoły podstawowe	%	103,15
gimnazja	%	103,32
współczynnik skolaryzacji netto		
szkoły podstawowe	%	100,61
gimnazja	%	98,01

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

II.5.5 Ochrona zdrowia i opieka społeczna

W Wyrzysku działa przekształcony w spółkę szpital. Według danych uzyskanych w administracji szpitala z 2012 roku – funkcjonuje w nim sześć oddziałów i dysponuje on liczbą ok.

120 łóżek. Szpital w Wyrzysku jest jedynym takim ośrodkiem w gminie, a także we wschodniej części powiatu. Przy szpitalu działa apteka przyszpitalna i stacja pogotowia – wezwania realizowane przez Centrum Powiadamiania Ratunkowego zlokalizowane w Pile. Oprócz szpitala funkcjonuje również sześć placówek opieki zdrowotnej (niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej, przychodnia i pielęgniarki środowiskowe). Na terenie gminy działają 4 apteki (poza apteką szpitalną) oraz jeden punkt apteczny. W Falmierowie działa jeden dom pomocy społecznej.

II.5.6 Kultura, sport i rekreacja

W gminie Wyrzysk działa jedna biblioteka publiczna i jedna filia biblioteki publicznej, w których znajduje się łącznie ponad 30 tys. książek. Liczba czytelników w 2010 roku wyniosła 1 206 osób. Należy zauważyć, że w tym samym czasie wskaźnik częstości wypożyczeń woluminów z księgozbioru bibliotek w przeliczeniu na jednego czytelnika nieznacznie się podniósł. Przeciętny czytelnik biblioteki czyta ponad 32 woluminy w ciągu roku. W Gminie nie funkcjonuje kino, aczkolwiek działa Miejsko Gminny Ośrodek Kultury. Dużą popularnością cieszy się Muzeum Kultury Ludowej w Osieku nad Notecią organizacyjnie podległe Muzeum Okręgowemu w Pile. Na terenie gminy działa 12 świetlic wiejskich, kilkadziesiąt stowarzyszeń, cztery chóry, zespoły muzyczne. Co roku organizowany jest międzynarodowy festiwal muzyki włoskiej „La Scarpa Italiana”.

Ponadto na terenie gminy Wyrzysk zlokalizowany jest „Hotel Cieszymir” zlokalizowany na wschód od miasta Wyrzysk w sąsiedztwie drogi krajowej nr 10. Funkcje rekreacyjną pełni również stacja wędkarska zlokalizowana w południowej części gminy przy moście na Noteci. Planowana jest rozbudowa obu obiektów. Lokalizacja stancyi wędkarskiej zdaje się wykazywać duży potencjał do lokalizacji przystani na Noteci, która jest żeglowna na tym odcinku.

II.5.7 Kościoły i cmentarze

Na terenie gminy znajduje się 6 parafii rzymsko katolickich wchodzących w skład dekanatu Wyrzysk i Łobżenica są to parafie:

- Glesno - Św. Jadwigi
- Kosztowo - Św. Anny
- Osiek nad Notecią - Św. Józefa
- Wyrzysk - Św. Marcina Bpa
- Żelazno - Przenajdroższej Krwi Pana Naszego Jezusa Chrystusa
- Gromadno - Św. Jakuba Większego

Istotne dziedzictwo kulturowe Wyrzyska stanowią również dawne cmentarze, wymowne ślady przeszłości i historii. Historyczny zespół cmentarzy objęty ochroną konserwatorską usytuowany jest w południowo-zachodniej części Wyrzyska, przy ul. Podgórnej. Najstarsza część założona w poł. XIX w. położona jest po północnej stronie ul. Podgórnej. Obejmuje ona cmentarz ewangelicki (pow. 0.70 ha) oraz katolicki cmentarz parafialny (pow. 0.62 ha). Na terenie nieczynnego obecnie cmentarza ewangelickiego najstarszy zachowany nagrobek pochodzi z 1865 r.; zachowany pozostał również starodrzew z okazami drzew o cechach pomników przyrody. Katolicki cmentarz parafialny posiada czytelny regularny układ alejowo-kwaterowy z częściowo zachowanym starodrzewiem; najstarszy zachowany nagrobek pochodzi z 1867 r., ponadto znajdują się groby o znaczeniu historycznym oraz groby osób zasłużonych dla Wyrzyska; zachowana również pozostała dawna brama i ogrodzenie cmentarne.

Po przeciwnej, południowej stronie ul. Podgórnej, usytuowany został drugi cmentarz katolicki (pow. 0.42 ha) założony w 1922 r. Cmentarz z zachowanymi dawnymi nagrobkami i drzewostanem pozostaje nadal użytkowany. W 1946 r., z terenu cmentarza, został wydzielony cmentarz wojenny żołnierzy Armii Radzieckiej (pow. 0.09 ha) poległych w czasie II wojny światowej. Dla dopełnienia obrazu dawnych cmentarzy znajdujących się w Wyrzysku należy jeszcze wspomnieć o cmentarzu żydowskim przy drodze do miejscowości Klawki. Cmentarz został założony na przestrzeni XVIII w. W czasie II wojny światowej został zlikwidowany. Obecnie teren cmentarza pozbawiony nagrobków i drzewostanu upamiętnia okolicznościowa tablica.

II.5.8 Usługi pozostałe

Na obszarze gminy większość placówek handlowych i usługowych zlokalizowana jest w Wyrzysku, co podyktowane jest jego dominującą rolą jako ośrodka usługowego, a także centralnym położeniem w strukturze przestrzennej gminy. Znajdują się tam cztery oddziały banków. Drugim, mniejszym ośrodkiem usługowym jest Osiek n. Notecią, gdzie również skupia się dość duża ilość sklepów i usług, a także działają dwa oddziały banków i jedna agencja bankowa. W pozostałych miejscowościach wiejskich zlokalizowane są pojedyncze sklepy i nieliczne zakłady usługowe. Szersza oferta usług, podobnie jak w omówionych wcześniej grupach, dostępna jest w: Pile, Nakle i Bydgoszczy. W celu ułatwienia dostępu do tych usług mieszkańcom gminy, pożądane jest zapewnienie dobrych powiązań komunikacyjnych, w tym również komunikacją zbiorową, z ww. miastami. Uwarunkowania wynikające ze stanu systemów komunikacji określone są w rozdziale II.13.

II.6 Uwarunkowania wynikające z zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia.

Na obszarze gminy, ze względu na jej rolniczy charakter, nie odgrywają istotnej roli zagrożenia związane z funkcjonowaniem zakładów przemysłowych. Potencjalne zagrożenia związane są natomiast ze szlakami komunikacyjnymi, zarówno kolejowymi, jak i drogowymi, którymi odbywa się transport materiałów niebezpiecznych (chemikaliów i ropopochodnych). W celu przeciwdziałania potencjalnym zagrożeniom wskutek awarii, należy dbać o dobry stan techniczny infrastruktury (drogi, tory, rozjazdy), jak i taboru (samochody ciężarowe, wagony, cysterny). Ochrona przed potencjalnymi zagrożeniami wymaga również działań polegających na izolowaniu lub odsuwaniu źródeł zagrożenia od obszarów wymagających ochrony, w tym związanych z pobytem ludzi.

Na obszarze gminy występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią – omówione w rozdziale II.15.

II.7. Uwarunkowania wynikające z potrzeb i możliwości rozwoju gminy.

II.7.1 Budżet gminy

Dochody budżetu gminy według rodzajów w latach 2004 – 2010 przedstawia poniższa tabela (w zł):

Tabela 11. Dochody budżetu Gminy Wyrzysk w latach 2004-2010 (w zł)

Rok	Dochód ogółem	Dochód majątkowy	Dochód własny	Subwencje ogółem	Dotacje	Środki z budżetu UE	Dochód na jednego mieszkańca
2004	20 371 514,00	-	6 798 506,00	10 516 196,00	-	-	1 440,09
2005	22 827 076,00	-	7 649 965,00	10 719 353,00	-	-	1 611,74
2006	26 772 773,92	-	8 483 290,31	11 384 230,00	-	0	1 894,48
2007	28 364 043,12	318 782,45	9 094 821,71	12 702 205,00	-	0	2 012,63
2008	30 561 096,18	385 887,24	10 045 026,91	13 837 313,00	-	127 161,95	2 161,48
2009	32 756 990,49	1 448 538,59	10 437 947,11	15 550 247,00	6 768 796,38	103 418,61	2 302,29
2010	34 986 895,54	1 750 876,50	10 855 341,63	16 304 952,00	7 826 601,91	0,00	2 471,00

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

W analizowanym okresie następował systematyczny wzrost dochodów gminy, w tym także dochodów własnych i dochodów majątkowych. W budżecie gminy zaznaczył się również udział środków z budżetu Unii Europejskiej, przy czym wykazuje on wahania, zależne m.in. od aktualnych możliwości aplikacyjnych. Aktywność gminy w pozyskiwaniu zewnętrznych źródeł dofinansowania jest podstawą do planowania nowych inwestycji podnoszących jakość życia mieszkańców.

Tabela 12. Wydatki budżetu Gminy Wyrzysk w latach 2004-2010 (w zł)

Rok	Wydatki ogółem	Wydatki majątkowe	Dotacje	Świadczenia na rzecz osób fizycznych	Wydatki bieżące jednostek budżetowych	Obsługa długu publicznego	Pozostałe wydatki
2004	20 671 378,00	2 327 501,00	1 866 717,00	3 317 283,00	12 726 079,00	-	433 798,00
2005	22 063 992,00	1 530 115,00	2 005 703,00	4 673 358,00	13 541 656,00	-	313 160,00
2006	27 836 826,49	4 518 201,40	2 160 783,20	6 361 453,77	14 575 819,75	-	220 568,37
2007	28 493 866,24	3 908 423,68	2 458 406,30	6 572 299,47	15 263 190,37	260 266,94	291 546,42
2008	29 882 996,79	3 648 438,69	2 807 354,00	6 237 649,60	16 860 504,61	312 276,85	-
2009	32 899 787,35	5 251 478,07	2 796 705,00	6 222 817,19	18 361 543,78	250 827,31	-
2010	39 004 218,11	8 127 627,85	3 046 017,41	6 870 057,64	20 658 022,00	290 366,41	-

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

W analizowanym okresie następował systematyczny wzrost wydatków gminy, jednakże przy jednoczesnym wzroście dochodów. Duże wydatki gmina ponosi na bieżące funkcjonowanie jednostek budżetowych oraz na świadczenia na rzecz osób fizycznych, należy jednak zauważyć, iż wzrastają wydatki majątkowe, w tym na inwestycje. W roku 2010 wydatki budżetu gminy według poszczególnych działów przedstawiały się następująco:

- na rolnictwo i łowiectwo – 695 476,93 zł,
- na transport i łączność - 4 589 148,52 zł,
- na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska – 4 274 205,56 zł,
- na gospodarkę mieszkaniową – 431 590,12 zł,
- na oświatę i wychowanie – 14 139 459,24 zł,
- na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego – 1 231 764,5 zł,
- na ochronę zdrowia – 234 457,78 zł,
- na pomoc społeczną – 7 303 105,18 zł,
- na kulturę fizyczną i sport – 535 437,68 zł,
- na administrację publiczną – 4 062 559,18 zł,
- na bezpieczeństwo publiczne i ochronę przeciwpożarową – 338 561,61 zł.

Dominujący i stale rosnący udział mają wydatki na oświatę i wychowanie oraz na pomoc społeczną. Duży udział wydatków o charakterze społecznym jest częściowym ograniczeniem dla możliwości inwestycyjnych, uzależniając je od pozyskiwania środków ze źródeł zewnętrznych, w tym funduszy unijnych. Wartym odnotowania zjawiskiem są natomiast stosunkowo duże wydatki na transport i łączność.

Tabela 13 Ilość podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON (bez osób prowadzących indywidualne gospodarstwa rolne) w latach 2000-2010.

Rok	Ogółem	Sektor		Z ogółem				
				spółki handlowe		spółdzielnie	fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne	osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą
		publiczny	prywatny	razem	w tym z udziałem kapitału zagranicznego			
2000	783	29	754	-	-	7	9	-
2001	869	28	841	18	5	7	9	741

2002	889	27	862	21	5	7	9	757
2003	901	29	872	24	7	7	9	763
2004	858	28	830	26	9	7	9	715
2005	865	29	836	25	10	7	9	720
2006	888	29	859	27	11	6	8	734
2007	908	30	878	29	11	6	8	743
2008	869	34	835	31	10	5	6	708
2009	872	34	838	31	10	5	6	719
2010	927	36	891	33	10	5	6	762

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

W analizowanym okresie ilość podmiotów w gminie systematycznie wzrastała, przy czym dominującym typem podmiotów są osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą – co potwierdza typowo rolniczy charakter gminy i brak większych zakładów przemysłowych, wymagających bardziej zorganizowanych form prawnych. Widoczny w roku 2008 wyraźny spadek liczby podmiotów jest wynikiem ogólnoświatowego kryzysu, ale i on dotyczył głównie osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, gdyż pozostałe podmioty są zbyt nieliczne i zbyt związane z rolniczą funkcją gminy, by były w znaczącym stopniu podatne na dekonstrukcję gospodarczą.

II.7.2 Rolnictwo i jego otoczenie

Główną funkcję gospodarczą na obszarze gminy pełni rolnictwo – w 2005 r. użytki rolne zajmowały ok. 72,4% powierzchni gminy, w tym 8391 ha stanowiły grunty orne (ok. 72,5% powierzchni użytków rolnych), natomiast 3182 ha stanowiły użytki zielone (ok. 27,5% powierzchni użytków rolnych), przede wszystkim w południowej części gminy (pradolina Noteci). Uwarunkowania wynikające ze stanu rolniczej przestrzeni produkcyjnej, m.in. dotyczące jakości bonitacyjnej gleb, zostały opisane w rozdziale II.3.

Pod względem własnościowym, największy udział mają indywidualne gospodarstwa rolne, jednakże stosunkowo dużo ziemi stanowią nadal grunty po dawnych państwowych gospodarstwach rolnych. Na obszarze gminy funkcjonuje ponadto gospodarstwo rybackie (karpiove).

W 1996 r. funkcjonowały na terenie gminy 623 indywidualne gospodarstwa rolne, natomiast w 2002 r. ich liczba wynosiła już 893. Zjawisko to ma związek z niekorzystną tendencją do rozdrabniania się gospodarstw rolnych. W 1996 r. największy odsetek stanowiły gospodarstwa mieszczące się w grupie obszarowej 5-50 ha (50,4%), gospodarstwa małorolne liczące do 5 ha stanowiły 33%, a gospodarstwa wielkoobszarowe o powierzchni powyżej 50 ha stanowiły 1,2%.

W 2002 r. liczba gospodarstw małorolnych do 5 ha zwiększyła się do 55,4%, gospodarstwa mieszczące się w grupie obszarowej 5-50 ha stanowiły 43,6%, a wielkoobszarowe 1,4%.

Warto podkreślić stosunkowo duży odsetek gospodarstw wielkoobszarowych, co daje szansę na rozwój rolnictwa wysokotowarowego, konkurencyjnego w warunkach wspólnego rynku Unii Europejskiej.

Oprócz podmiotów bezpośrednio zajmujących się produkcją rolną, z rolnictwem związane są również podmioty gospodarcze działające w jego otoczeniu. Podmioty te można podzielić na dwie zasadnicze grupy. Pierwszą stanowi obsługa rolnictwa, m.in. dystrybucja paliw, nawozów i materiałów do produkcji rolnej, naprawa i konserwacja maszyn i urządzeń rolniczych, a także księgowość i ubezpieczenia, natomiast druga grupa to przetwórstwo rolno-spożywcze. Do tej drugiej grupy na obszarze gminy zalicza się m.in. masarnia z ubojnią oraz gorzelnia. Ta grupa podmiotów gospodarczych posiada rezerwy rozwojowe, związane m.in. z rozwojem produkcji rolnej w gminie oraz obsługą produkcji rolnej w gminach sąsiednich.

II.7.3 Leśnictwo i jego otoczenie

Na obszarze gminy, według stanu z 2010 r., lasy zajmowały 2002,8 ha, tj. ok. 12,3% jej powierzchni. Powierzchnia lasów w okresie 2005 – 2010 jest względnie stała a lesistość gminy we wszystkich pięciu latach wynosi 12,3%. Uwarunkowania wynikające ze stanu leśnej przestrzeni produkcyjnej, w tym dotyczące lasów ochronnych, zostały opisane w rozdziale II.3.

Lasy na obszarze gminy, z uwagi na pełnione funkcje lasów ochronnych, a także objęcie formami ochrony przyrody (rezerwat, obszar chronionego krajobrazu, obszar Natura 2000), mają ograniczoną funkcję produkcyjną, w szczególności w zakresie pozyskiwania drewna. Przekłada się to na ograniczone możliwości rozwoju podmiotów gospodarczych w otoczeniu lasów, głównie w zakresie przetwórstwa drzewnego, do czego dodatkowo przyczynia się również niezbyt duża lesistość obszarów otaczających gminę.

II.7.4 Turystyka

Środowisko naturalne gminy posiada potencjał dla rozwoju turystyki jako jednej z gałęzi uzupełniających strukturę gospodarczą. Na ten potencjał składa się z jednej strony położenie gminy na pograniczu Pojezierza Krajeńskiego, a z drugiej na krawędzi pradoliny Noteci, przy wiodącym nią szlaku wodnym. Dużym atutem jest wyznaczony już szlak kajakowy na Łobżonce. Środowisko kulturowe gminy również posiada potencjał dla rozwoju turystyki – na jej obszarze znajdują się dawne rezydencje ziemiańskie, które, po wykonaniu prac remontowych, mogą także służyć jako baza noclegowa (hotele).

II.7.5 Wykorzystanie innych zasobów naturalnych, w tym odnawialnych źródeł energii

Na terenie gminy istnieją obecnie dwa udokumentowane złoża surowców mineralnych. Pierwsze z nich - to złożo „Konstantynowo”, gdzie prowadzona była eksploatacja różnoziarnistych piasków i utworów piaszczysto-żwirowych, w celu zaspokojenia potrzeb lokalnych, przy czym koncesja wygasła w 2007 roku. Drugie z nich - to złożo iłów ceramiki budowlanej "Wyrzysk-Osiek". Prowadzona tu była eksploatacja na skalę przemysłową. Pozostałe odsłonięcia nie posiadają ważnych koncesji. Eksploatacja kruszywa z tych punktów jest nielegalna, nieuporządkowana i bardzo często prowadzi do degradacji terenów przyległych. Złożo „Konstantynowo” również nie może być eksploatowane, a teren górniczy tam wyznaczony został już zamknięty.

Złoża torfu i gytii zlokalizowane są na terenie gminy w kilku punktach. Największe z nich znajduje się w dolinie rzeki Łobzonki, między Wyrzyskiem a Osiekiem, w rejonie Rzęszkowa oraz Młotkówka. Małe pola złożowe występują również w dolinie Orlej, w rejonie Aguścina i Polinowa. Złoża te obecnie nie są eksploatowane, a ich stan rozpoznania nie pozwala na eksploatację.

Warunki klimatyczne gminy, w tym w szczególności wiejące na jej obszarze wiatry, umożliwiają wykorzystanie siły wiatru do produkcji energii elektrycznej. Jej produkcja wymaga sytuowania na obszarze gminy masztów elektrowni wiatrowych, z uwzględnieniem zasad ochrony przyrody, w tym obszarów Natura 2000.

Rolniczy charakter gminy sprzyja lokalizacji biogazowni, biorąc pod uwagę zgłaszane zapotrzebowanie zasadne jest więc wyznaczenie **jednej** lokalizacji w rejonie miejscowości **Ruda, na gruntach obrębu ewidencyjnego Bagdad (rejon d. składowiska odpadów komunalnych)**. Obszar **w rejonie** dawnego składowiska odpadów w Rudzie, jako teren wymagający rekultywacji można rozpatrywać jako obszar możliwej lokalizacji farmy fotowoltaicznej (solarnej).

II.7.6 Pozostała działalność gospodarcza

Na obszarze gminy działają także podmioty gospodarcze nie powiązane bezpośrednio z rolnictwem, leśnictwem, turystyką czy wykorzystaniem innych zasobów naturalnych gminy. Ich funkcjonowanie, ze względu na jej typowo rolniczy charakter i mały potencjał lokalnego rynku, z reguły wiąże się z obsługą dużo szerszego obszaru. Dla ich rozwoju ważne są zatem dobre powiązania komunikacyjne, które mają istotne znaczenie również dla rozwoju branż omawianych wcześniej, a szczególnie turystyki.

W tym zakresie atutem gminy Wyrzysk jest położenie przy drodze krajowej nr 10, która docelowo będzie drogą ekspresową S-10 z aglomeracji miasta stołecznego do Szczecina, której fragment będący obwodnicą Wyrzyska już istnieje. Droga ta zapewni bardzo dobre połączenie

z odległą o 37 km stolicą powiatu – Piłą (ośrodek subregionalny, połączenie z przyszłą drogą S11) i odległą o ok. 54 km Bydgoszczą (stolica województwa kujawsko-pomorskiego, połączenie z przyszłą drogą S5). Szczegółowe uwarunkowania wynikające ze stanu systemów komunikacji określone są w rozdziale II.13.

II.8. Uwarunkowania wynikające ze stanu prawnego gruntów.

Na obszarze gminy, na ogólną powierzchnię 15900 ha, w 2007 r. grunty komunalne, tworzące gminny zasób nieruchomości, obejmowały 217 ha, tj. 1,3% powierzchni gminy.

Struktura własności dominujących na obszarze gminy gruntów rolnych i leśnych opisana jest w rozdziale II.7.

II.9. Uwarunkowania wynikające z występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych.

Na obszarze gminy do obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych zaliczają się:

- formy ochrony przyrody, chronione na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody,
- lasy ochronne, chronione na podstawie ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach oraz ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych,
- obiekty wpisane do rejestru zabytków i ujęte w gminnej ewidencji zabytków, chronione na podstawie ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,
- obszary szczególnego zagrożenia powodzią, chronione na podstawie ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne,
- tereny górnicze, chronione na podstawie ustawy z dnia 4 lutego 1994 Prawo geologiczne i górnicze.

Uwarunkowania wynikające z występowania obiektów i terenów chronionych określone są w rozdziale II.3 (formy ochrony przyrody i lasy ochronne), rozdziale II.4 (obiekty wpisane do rejestru zabytków), rozdziale II.12 (tereny górnicze) oraz rozdziałach II.6 i II.15 (obszary szczególnego zagrożenia powodzią).

Odrębnym zagadnieniem jest ochrona gruntów rolnych i leśnych, w tym ograniczanie przeznaczenia ich na cele nierolnicze i nieleśne, realizowana na podstawie ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych, na zasadach w tej ustawie określonych.

II.10. Uwarunkowania wynikające z występowania obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych.

Na terenie gminy nie występują obszary naturalnych zagrożeń geologicznych.

II.11. Uwarunkowania wynikające z występowania udokumentowanych złóż kopalin oraz zasobów wód podziemnych.

Na terenie Gminy Wyrzysk zlokalizowane są eksploatowane złoża kruszyw naturalnych (piasek za żwirem) w Konstantynowie oraz złoża surowców ilastych ceramiki budowlanej wykorzystywanych do niedawna na skalę przemysłową w Wyrzysku - Osieku.

Gmina leży na obszarze Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP) Nr 138 „Pradolina Toruń – Eberswalde” (Noteć). Jest to porowy zbiornik wieku czwartorzędowego, o powierzchni 2100 km² i średniej głębokości ujęć 30 m p.p.t., dla którego oszacowano zasoby dyspozycyjne w wysokości 369 tys. m³/dobę.

Obszar Gminy Wyrzysk leży w zasięgu dwóch Głównych Zbiorników Wód Podziemnych: północno wschodnia część gminy położona jest w obrębie GZWP nr 133 (zbiornik Młotkowo), objętego w całości wysoką ochroną. W czwartorzędowym piętrze wodonośnym GZWP nr 133 występują struktury hydrogeologiczne (hydrostruktury), w których zasilanie i drenaż wód podziemnych ma miejsce poprzez okna hydrogeologiczne typu erozyjnego łączące z innymi strukturami hydrogeologicznymi. Południowa część gminy położona jest w obrębie GZWP nr 138, objętego w całości najwyższą ochroną. Ochronę ww. zbiorników należy zapewnić przez odpowiednie ustalenia planów miejscowych.

II.12. Uwarunkowania wynikające z występowania terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych.

Na obszarze gminy nie ma obecnie żadnych obszarów i terenów górniczych.

II.13. Uwarunkowania wynikające ze stanu systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym stopnia uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej, energetycznej oraz gospodarki odpadami.

II.13.1 Komunikacja drogowa

Na obszarze gminy sieć dróg publicznych obejmuje drogę krajową, drogi: wojewódzkie, powiatowe i gminne. Droga krajowa nr 10, wiodąca z Lubiszyna przez Szczecin do Płońska (dalej

w ciągu drogi krajowej nr 7 do Warszawy). Docelowo droga ta zostanie w całości przebudowana na drogę ekspresową S10, obwodnica Wyrzyska (w parametrach drogi ekspresowej) została już oddana do użytku.

W projekcie studium przewidziano rozbudowę drogi ekspresowej S10 (istniejącej obwodnicy Wyrzyska) o drugą jezdnię oraz budowę nowych odcinków drogi ekspresowej S10. Biorąc pod uwagę aktualne wymogi dotyczące projektowanych dróg krajowych ekspresowych trasy ich przebiegów będą podlegać wariantowaniu i w znacznej mierze prowadzone będą bez wykorzystania istniejących ciągów.

Przy lokalizowaniu obiektów budowlanych na terenach sąsiadujących z ww. drogą uwzględnić należy strefę uciążliwości drogi dla stałych użytkowników sąsiadujących obszarów, zagrożenie dla upraw, budowli oraz narażenie na degradację stałych komponentów środowiska naturalnego.

Obsługę komunikacyjną terenów sąsiadujących z ww. drogami należy przewidzieć wyłącznie poprzez układ dróg zbiorczych i lokalnych z włączeniem do drogi krajowej nr 10 w istniejących skrzyżowaniach z zachowaniem odpowiedniej odległości między nimi, a do drogi ekspresowej S10 w istniejących węzłach drogowych. Wyklucza się możliwość tworzenia bezpośrednich włączeń do drogi krajowej nr 10 i drogi ekspresowej S10.

Przez teren gminy przebiega droga wojewódzka o numerze 242. Biegnie ona z Więcborka przez: Łobżenicę, Falmierowo, Dobrzyniewo do Wyrzyska, skąd przez Osiek nad Notecią, Smogulec, Gołańcz do skrzyżowania z drogą wojewódzką nr 241 w Morakowie. Zapewnia komunikację północ - południe przez teren gminy, a także połączenie gminy z Poznaniem, Wągrowcem, Gołańczą i Chodzieżą.

Stan dróg powiatowych jest w większości przypadków dość dobry, przy czym widoczne jest szybsze zużycie nawierzchni, wynikające z rozwoju motoryzacji i wzrostu natężenia ruchu. Ponadto ich parametry techniczno-użytkowe (geometria trasy i skrzyżowań) nie zawsze spełniają wymagane współcześnie standardy. Drogi powiatowe stanowią istotny element infrastruktury drogowej na terenie gminy Wyrzysk. Godnym podkreślenia jest fakt, że w lipcu 2011 roku oddano do użytku zmodernizowane w granicach gminy odcinki drogi powiatowej 1180P. Droga ta stanowi ciąg określany mianem „obwodnicy południowej powiatu pilskiego”.

Tabela 14 Wykaz dróg powiatowych na terenie Gminy Wyrzysk

Lp.	Numer drogi	Nazwa drogi (odcinek drogi)
1	1180P	Kaczory - M.Krajeńskie - Białośliwie- Osiek n. Notecią-Dąbki
2	1188P	Kosztowo – Rzęszkowo
3	1189P	Wyrzysk – Polanowo
4	1190P	Konstantynowo-Osiek n./Not
5	1191P	Liszkowo – Glesno – Ruda - Dąbki-Żelazno
6	1192P	Glesno – Wyrzysk
7	1193P	Od dr.242-Kościerzyn Wlk. - Wyrzysk
8	1196P	Dr nr 1191P-Auguścín

Źródło: Dane gminy

Jak wynika z „Syntezy wyników pomiaru ruchu na drogach wojewódzkich w 2010 r.” Średnie natężenie ruchu na drogach wojewódzkich wyniosło 3389 pojazdów na dobę i był to wzrost w stosunku do 2005 r. kiedy to natężenie wyniosło 2769 pojazdów na dobę.

Wyrzysk ze względu na swoje położenie posiada stosunkowo dobrą komunikację autobusową. Kilkanaście razy dziennie odjeżdżają autobusy do: Bydgoszczy, Łobżenicy, Osieka nad Notecią i Piły, są to kursy zwykle obsługujące zlokalizowane blisko głównych dróg miejscowości. Do miejscowości położonych dalej od głównych szlaków komunikacyjnych autobusy docierają rzadziej – raz do kilku razy na dobę. W święta, soboty i niedziele kursują wyłącznie autobusy na głównych trasach w ilości od 4 do 7 kursów – w zależności od rodzaju święta i relacji. W okresie świąt: Bożego Narodzenia, Wielkanocy, Nowego Roku ilość połączeń autobusowych spada do zera. Wyrzysk jest też przystankiem na trasie kilku autobusów pospiesznych, dzięki czemu raz lub dwa razy na dobę można dotrzeć bezpośrednio do: Szczecina, Piły, Kołobrzegu, Bialegostoku, Bydgoszczy, Torunia czy Warszawy, w sezonie letnim także do Międzyzdrojów.

II.13.2 Komunikacja kolejowa

Przez obszar gminy przebiega dwutorowa, zelektryfikowana linia kolejowa nr 18 Kutno – Bydgoszcz – Piła. Na jedynej w gminie stacji kolejowej Wyrzysk Osiek w Osieku nad Notecią zatrzymują się wszystkie kursujące w relacji Piła - Bydgoszcz pociągi regionalne (w starej nomenklaturze osobowe) – łącznie ok. 10 par pociągów, z czego jedna para kończy i zaczyna bieg

w Wyrzysku z/do Bydgoszczy - oraz międzyregionalne TLK (dawniej pospieszne) w relacjach Szczecin Gł. - Warszawa Wsch., Gorzów Wlkp. - Warszawa Wsch. i Piła Gł. - Warszawa Centr. - Przemysł Gł. Połączenia z innymi miastami w Polsce (poza przebiegiem ww. relacji) są możliwe poprzez przesiadki na innych stacjach. PKP PLK S.A. przewiduje modernizację linii jednak przy zachowaniu prędkości 100 km/h. Część osób korzysta też pociągów regionalnych kursujących z Gołańczy lub Wągrowca do Poznania Gł. Do ww. miejscowości dojeżdżają samochodami.

II.13.3 Komunikacja wodna

Południową granicę gminy stanowi rzeka Noteć, będąca elementem drogi wodnej Wisła – Odra i powiązana z zachodnioeuropejskimi szlakami wodnymi. Z uwagi na charakter terenów nadrzecznych w gminie – tereny zalewowe, łąki itp. oddalone od osad ludzkich – dość ograniczone są możliwości ich wykorzystania, istnieje jednak dość duży potencjał do rozwoju turystyki wzdłuż rzeki dlatego wyznaczono lokalizację potencjalnej przystani w Żuławce. Najbliższy taki obiekt powstaje w Nakle nad Notecią. Rzeka Noteć na odcinku Drezdenko – Nakło nad Notecią a więc również na terenie gminy posiada szerokość szlaku w granicach 25-30 m oraz głębokość tranzytową na poziomie 120-160 cm.

II.13.4 Zaopatrzenie w wodę

Mieszkańcy gminy korzystają z następujących wodociągów:

- **m. Wyrzysk ul. Bydgoska.**

Woda pobierana jest z warstwy IV- rzędowej przez 2 studnie wiercone o głębokości 54,8 i 64,0 m. Zasoby eksploatacyjne w kat. „B” zatwierdzono na $Q = 54,0 \text{ m}^3/\text{h}$, a wydajność $Q \text{ max. d.} = 226,1 \text{ m}^3/\text{d}$. Wodociąg dostarcza wodę dla zakładu i osiedla mieszkaniowego.

- **Osiek nad Notecią**

Wodociąg grupowy dostarcza wodę do Osieka n/Notecią, Konstantynowa, Bąkowa, Ostrówka. Ujęcie składa się z 3 studni wierconych zasilanych z warstwy III- rzędowej. Podstawowe urządzenia w stacji uzdatniania - 6 odżelaziaczy <j> 1800 mm z 3 aeratorami (j) 1000 mm oraz 3 hydrofory o $V = 10,0 \text{ m}^3$. Zapas wody uzdatnionej jest gromadzony w zbiornikach wyrównawczych 2 x 100 m.

- **Kosztowo**

Wodociąg grupowy zaopatruje w wodę wsie Stefanowo, Rzęszkowo, Anusin, część Młotkówka, część Wyrzyska i kilka zagród w Niezychowie gm. Białośliwie. Pobór wody podziemnej następuje ze studni w ilości $Q = 60,0 \text{ m}^3/\text{h}$. Stacja uzdatniania wody, o $Q = 46,17 \text{ m}^3/\text{h}$, wyposażona jest w 3 odżelaziacze <j> 1400 mm i 2 hydranty <j> 1400 mm o $V = 4,0 \text{ m}^3$ każdy.

- **Polanowo**

Z wodociągu grupowego zasilane są również wsie Wiernowo, Zielona Góra, Karolewo oraz część Wyrzyska. Źródłem poboru są 2 studnie wiercone o głębokości 64,8 i 60,5 m ujmujące wody podziemne z formacji IV - rzędowej. Maksymalny pobór na $Q = 572,0 \text{ m}^3/\text{d}$. W stacji wodociągowej zainstalowano 4 odżelaziacze (j) 1000 mm z aeratorami (<j) 400 mm oraz 2 hydrofory o $V = 4,0 \text{ m}^3$.

- **Falmierowo**

Z wodociągu korzystają również mieszkańcy wsi Gromadno i Klawek. Ujęcie wód podziemnych składa się z 3 studni o głębokości 50,0 m, 55,0 m i 49,0 m eksploatowanych z wydajnością maksymalną $Q = 38,0 \text{ m}^3/\text{h}$. ($377,8 \text{ m}^3/\text{d}$).

- **Kościerzyn Wielki**

Zaopatrzenie wsi w wodę następuje ze studni wierconej o głębokości 38,0 m i wydajności eksploatacyjnej $Q = 48,0 \text{ m}^3/\text{h}$. Maksymalny pobór dobowy nie może przekroczyć $Q = 218,0 \text{ m}^3/\text{d}$

Dodatkowo działają dwa ujęcia wody dla sieci wodociągowych spółdzielni mieszkaniowej i szpitala.

Łączna długość całej sieci wodociągowej w 2009 r. wynosiła 117,4 km. co pozwoliło na korzystanie z wodociągów 84,9 % mieszkańców gminy. Zużycie wody na jednego mieszkańca w 2009 r. wyniosło 30 m^3 rocznie.

II.13.5 Odprowadzenie ścieków

Na terenie gminy Wyrzysk znajduje się jedna oczyszczalnia ścieków o przepustowości $1146 \text{ m}^3/\text{dobę}$ co równoważy możliwości obsłużenia ponad 7,7 tys. mieszkańców Gminy. W latach 2005 - 2009 ilość odprowadzanych ścieków wzrosła znacząco. W 2005 roku wynosiła $169 \text{ dm}^3/\text{rok}$, w 2009 roku $267,6 \text{ dm}^3/\text{rok}$. Wszystkie ścieki oczyszczane są z podwyższonym usuwaniem biogenów. Liczba mieszkańców obsługiwana przez oczyszczalnię systematycznie wzrasta. W 2001 czyli w pierwszym roku swojej działalności roku oczyszczalnia obsługiwała 3 350 mieszkańców, a w roku 2009 już 5 800 mieszkańców. Wiąże się to z systematycznym rozwojem sieci kanalizacyjnej której łączna długość w 2009 roku wynosiła 21,4 km co pozwoliło na korzystanie z niej 1/3 mieszkańców gminy. **Konieczne jest uporządkowanie stanu władania niektórymi obiektami infrastruktury technicznej i ich przejęcie od innych właścicieli, np. od Skarbu Państwa w zasobie KOWR.**

II.13.6 Zaopatrzenie w energię elektryczną

W Wyrzysku funkcjonuje Główny Punkt Zasilania, do którego doprowadzone są linie wysokiego napięcia WN110kV z kierunku Bydgoszczy i Kcyni. Z GPZ w Wyrzysku wybudowano linię 110 kV do GPZ w Miasteczku Krajeńskim.

Moc transformatorów zamontowanych w rozdzielni w Wyrzysku wynosi 2 x 16 MVA. W GPZ są wolne pola, z których można wyprowadzić nowe linie SN 15 kV. Po transformacji ze 110 kV na 15 kV energia elektryczna jest rozsyłana liniami średniego napięcia do stacji transformatorowych 15/0,4 kV i do odbiorców siecią niskich napięć.

Na terenie gminy występują sprzyjające czynniki atmosferyczne dla pozyskiwania energii elektrycznej z siły wiatru. Jej produkcja wymaga sytuowania na obszarze gminy masztów elektrowni wiatrowych, z uwzględnieniem zasad ochrony przyrody, w szczególności obszarów Natura 2000. Rolniczy charakter gminy sprzyja również lokalizacji na jej terenie biogazowni. Jeżeli w wyniku realizacji inwestycji przewidzianych w studium wystąpi wysokie prawdopodobieństwo negatywnego oddziaływania na jakikolwiek przedmiot i cel ochrony (siedlisko przyrodnicze lub gatunek) któregośkolwiek obszaru Natura 2000 należało będzie zaniechać wykonania tychże inwestycji. Jeżeli przemawiają za tym konieczne wymogi nadrzędnego interesu publicznego (w tym wymogi o charakterze społecznym lub gospodarczym) i wobec braku rozwiązań alternatywnych realizacja tych przedsięwzięć może być warunkowo wykonana, ale jednocześnie z zapewnieniem realizacji starannej kompensacji przyrodniczej. Szczegóły kompensacji powinny zostać ustalone na etapie osobnej procedury oceny oddziaływania na środowisko i umieszczone w decyzjach środowiskowych dla poszczególnych inwestycji.

II.13.7 Zaopatrzenie w paliwa gazowe

Obszar gminy jest częściowo zgazyfikowany. Wybudowana jest sieć gazociągowa o łącznej długości 27 km. Dalsza gazyfikacja gminy jest określona jak sprawa priorytetowa w „Strategii rozwoju społeczno - gospodarczego gminy Wyrzysk na lata 2008 – 2015”. W 2009 roku na terenie gminy było 42 odbiorców gazu liczba ta wzrosła o 10 w 2010 roku. Sieć gazowa jest nadal bardzo słabo rozwinięta i to zapewne jest przyczyną faktu, że w 2009 roku korzystał z niej zaledwie 1% mieszkańców gminy.

II.13.8 Zaopatrzenie w ciepło

Obecnie mieszkańcy Gminy Wyrzysk korzystają z ogrzewania indywidualnego. W większości mieszkańcy korzystają z ogrzewania indywidualnego, przede wszystkim węglowego.

Na terenie gminy zlokalizowanych jest około 50 lokalnych kotłowni o łącznej mocy ok. 33 MW, największe z nich przedstawia poniższa tabela.

Tabela 15 Wykaz największych kotłowni na terenie Gminy Wyrzysk

Lp.	Kotłownia/Lokalizacja	Moc kotłów(MW)	Paliwo
1	SAPO Wyrzysk, ul. Parkowa 6	0,92	Gaz ziemny
2	Spółdzielnia Mieszkaniowa Lokatorsko- Własnościowa, ul. Pomorska (kotłownia przy ulicy Grunwaldzkiej) Wyrzysk	1	Węgiel
3	Spółdzielnia Mieszkaniowa Lokatorsko- Własnościowa, ul. Pomorska (kotłownia przy ulicy Pomorskiej) Wyrzysk	1,5	Węgiel
4	Stadnina Koni Dobrzyniewo Sp.z o.o. (Gorzelnia Dobrzyniewo)	0,93	Miał węglowy
5	Stadnina Koni Dobrzyniewo Sp.z o.o. (Suszarnia Gleszczonek)	0,5	Miał węglowy
6	Gorzelnia Falmierowo	0,9	Węgiel
7	Netze – Frucht Sp.z o.o. Kosztowo	8,3	Olej opałowy
9	Stolprodex, ul. Dworcowa 30, Osiek n/Notecią	0,8	Drewno
10	Zakład Opieki Zdrowotnej w Wyrzysku, ul.22 Stycznia 41 (kotłownia szpitalna)	0,9	Węgiel
11	Piekarnia EDRO, ul.30-lecia, Osiek n/Notecią	0,6	Pellet

Źródło: Dane gminy

Istniejące źródła ciepła systematycznie odchodzą od opalania węglem kamiennym na rzecz np. oleju opałowego. Wraz z dalszą gazyfikacją gminy możliwe będzie wykorzystanie gazu ziemnego.

II.13.9 Telekomunikacja i łączność

Na obszarze gminy utrzymanie i rozwój sieci telekomunikacyjnych, zarówno telefonii stacjonarnej, jak i komórkowej, należy do zadań odpowiednich zarządców sieci.

Na obszarze gminy znajduje się jeden urząd pocztowy w Wyrzyski oraz dwie agencje pocztowe w Osieku nad Notecią i Gromadnie, które swoim zasięgiem obsługują całą gminę.

II.13.10 Gospodarka odpadami

W gminie prowadzona jest selektywna zbiórka odpadów. Z terenu gminy odpady wywożone są poza jej obszar, zgodnie z przyjętym docelowym założeniem, iż podstawą gospodarki odpadami powinny stać się specjalistyczne zakłady zagospodarowania odpadów. Składowisko odpadów

w Bagdadzie poddane jest obecnie rekultywacji. Kierunek rekultywacji jaki obrano to kierunek leśny, natomiast w części która nie została jak dotąd zagospodarowana na potrzeby składowiska odpadów - infrastrukturalny. Na terenie gminy obowiązuje „Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy Wyrzysk na lata 2004-2015”.

II.14. Uwarunkowania wynikające z planu zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego i zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych.

II.14.1 Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego, uchwalony przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego uchwałą Nr XLII/628/2001 z dnia 26 listopada 2001 r., zmieniony Uchwałą Nr XLVI/690/10 z dnia 26 kwietnia 2010 r., zalicza gminę Wyrzysk do strefy:

- **strefy przyspieszonego rozwoju społeczno – gospodarczego**, o następujących wytycznych: pasmo wyznaczone wzdłuż korytarza komunikacyjnego (droga krajowa nr S10 i linia kolejowa); dostępność komunikacyjna stanowi jeden z istotnych czynników decydujących o atrakcyjności terenu dla inwestorów; jednostki osadnicze - zarówno miasta jak i wsie położone w pobliżu tych dróg mają wyjątkowo korzystne warunki dla rozwoju działalności gospodarczej, a co za tym idzie społecznej. Procesy inwestycyjne w strefie powinny polegać na:
  - nie „obudowywaniu” głównych tras komunikacyjnych, a koncentrowaniu zainwestowania w istniejących jednostkach osadniczych położonych przy tych trasach lub w ich pobliżu;
  - proponowanie struktur odznaczających się zwartością i rozwijających w harmonijny sposób lokalne układy urbanistyczne miejskie lub ruralistyczne wiejskie;
  - szczególna dbałość o estetykę obszarów położonych w zasięgu widoczności z głównej trasy;
  - stosowanie ekranów akustycznych w miejscach o największej uciążliwości ruchu dla istniejącej zabudowy.

Plan określa zasady zagospodarowania przestrzennego, które powinny być uwzględnione w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. W odniesieniu do gminy Wyrzysk są to:

- zasady kształtowania obszarów wiejskich:
  - ochrona charakterystycznych układów ruralistycznych oraz zespołów sakralnych, pałacowo – parkowych, folwarków, ochrona zabytkowych budynków mieszkalnych

i gospodarczych, wiatraków, remiz, szkół, kuźni, młynów, gorzeln i innych elementów specyficznych dla architektury wiejskiej np. kapliczek i krzyży,

- rozwijanie wsi z maksymalnym poszanowaniem rolniczej przestrzeni produkcyjnej i tworzenie zwartych układów urbanistycznych,
- wydobywanie w układzie przestrzennym elementów kompozycji urbanistycznej: dominant przestrzennych, osi widokowych, ekspozycji, sylwet, dolin, charakterystycznych form terenowych, grup zieleni, alei, rozłogów,
- twórcze wykorzystywanie wzorców architektury lokalnej przy formułowaniu warunków dla projektowanej zabudowy, preferowanie rodzimych materiałów budowlanych oraz tradycyjnych elementów małej architektury,
- zapewnienie terenów sportowych i rekreacyjnych;
- zasady kształtowania otwartych przestrzeni:
  - ograniczenie rozproszonej zabudowy mieszkaniowej i związanej z działalnością gospodarczą,
  - zakaz wznoszenia w pobliżu jezior, rzek, kanałów, krajobrazowych punktów widokowych obiektów budowlanych naruszających walory krajobrazowe i uniemożliwiających dostęp do nich za wyjątkiem inwestycji celu publicznego ze szczególnym uwzględnieniem inwestycji z zakresy łączności
- zasady kształtowania obszarów rekreacyjnych:
  - dostosowanie chłonności zagospodarowania rekreacyjnego do pojemności środowiska przyrodniczego,
  - dostosowanie charakteru zagospodarowania rekreacyjnego do typu środowiska przyrodniczego i położenia w stosunku do dużych miast, przy równoczesnym dążeniu do zróżnicowania form wypoczynku,
  - narzucenie wielkości działek letniskowych zapewniających wypoczynek oraz wpisanie się w lokalny ekosystem,
  - w miejscach masowego wypoczynku położonych w pobliżu terenów cennych przyrodniczo wprowadzenie atrakcyjnego zagospodarowania ograniczającego penetrację terenów chronionych, zachowanie odległości zabudowy od akwenów pozwalającej utrzymać równowagę ekologiczną oraz zapewnienie przynajmniej częściowej dostępności brzegów największych jezior dla zwierząt i ogółu osób korzystających z rekreacji.

II.14.2 Zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych.

W planie zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego, w zakresie dotyczącym gminy Wyrzysk wymienione są następujące zadania o znaczeniu krajowym, służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych:

- budowa drogi ekspresowej S-10,
- modernizacja linii kolejowej nr 18,
- budowa linii elektroenergetycznej 400 kV Piła – Bydgoszcz,
- modernizacja dróg wodnych,
- realizacja programu zwiększania lesistości i zadrzewień,
- opracowanie i ustanowienie planów ochrony dla wszystkich rezerwatów przyrody,
- dalsza rekultywacja składowiska odpadów w Bagdadzie,
- regulacja, naprawa i odbudowa rzek i kanałów.

Uwarunkowania wynikające z realizacji tych zadań pokrywają się z uwarunkowaniami wynikającymi ze stanu środowiska oraz stanu systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, określonymi w rozdziałach II.3 i II.13.

Ponadto na terenie gminy, występują ograniczenia wynikające z art. 88n ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo Wodne, zabrania się uprawy gruntu, sadzenia drzew lub krzewów na wałach oraz w odległości mniejszej niż 3 m od stopy wału po stronie odpowietrznej.

Jeżeli w wyniku realizacji inwestycji przewidzianych w studium wystąpi wysokie prawdopodobieństwo negatywnego oddziaływania na jakikolwiek przedmiot i cel ochrony (siedlisko przyrodnicze lub gatunek) któregośkolwiek obszaru Natura 2000 należało będzie zaniechać wykonania tychże inwestycji. Jeżeli przemawiają za tym konieczne wymogi nadrzędnego interesu publicznego (w tym wymogi o charakterze społecznym lub gospodarczym) i wobec braku rozwiązań alternatywnych realizacja tych przedsięwzięć może być warunkowo wykonana, ale jednocześnie z zapewnieniem realizacji starannej kompensacji przyrodniczej. Szczegóły kompensacji powinny zostać ustalone na etapie osobnej procedury oceny oddziaływania na środowisko i umieszczone w decyzjach środowiskowych dla poszczególnych inwestycji.

II.15. Uwarunkowania wynikające z wymagań dotyczących ochrony przeciwpowodziowej.

Na obszarze gminy występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią od Noteci oraz, w niewielkiej części, Łobzonki - przy jej ujściu do Noteci (jak dotąd nie ustalono ww. obszarów dla całego ciągu Łobzonki i jej dopływów). Obszary szczególnego zagrożenia powodzią obejmują:

- obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat ($p = 1\%$);
- obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat ($p = 10\%$);
- obszary między linią brzegu a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym wysokim brzegiem, w który wbudowano trasę wału przeciwpowodziowego.

Na obszarach tych, zgodnie z art. 88 l ust. 1 oraz art. 40 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo Wodne, zabrania się:

- lokalizowania nowych przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko;
- gromadzenia ścieków, odchodów zwierzęcych, środków chemicznych, a także innych materiałów, które mogą zanieczyścić wody, prowadzenia odzysku lub unieszkodliwiania odpadów, w tym w szczególności ich składowania;
- wykonywania robót oraz czynności utrudniających ochronę przed powodzią lub zwiększających zagrożenie powodziowe, w tym:
  - wykonywania urządzeń wodnych oraz budowy innych obiektów budowlanych, z wyjątkiem dróg rowerowych,
  - sadzenia drzew lub krzewów, z wyjątkiem plantacji wiklinowych na potrzeby regulacji wód oraz roślinności stanowiącej element zabudowy biologicznej dolin rzecznych lub służącej do wzmacniania brzegów, obwałowań lub odsypisk,
  - zmiany ukształtowania terenu, składowania materiałów oraz wykonywania innych robót, z wyjątkiem związanych z regulacją lub utrzymaniem wód, a także utrzymaniem, odbudową, rozbudową lub przebudową wałów przeciwpowodziowych wraz z obiektami związanymi z nimi funkcjonalnie.

Dyrektor regionalnego zarządu gospodarki wodnej może, w drodze decyzji, zwolnić od powyższych zakazów na podstawie odrębnych przepisów.

Występują także obszary zagrożenia powodzią, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi raz na 500 lat ($p = 0,2\%$).

Zasięg wszystkich ww. obszarów zagrożenia powodziowego ogranicza się do terenów niezainwestowanych (poza drogą wojewódzką nr 242, mostem oraz śluzą na Noteci), objętych ochroną prawną z uwagi na walory przyrodnicze, toteż nie wynikają z tego powodu żadne istotne konflikty przestrzenne.

W części graficznej studium określono – zarówno w uwarunkowaniach, jak również w kierunkach – zasięg:

1) obszarów szczególnego zagrożenia powodzią, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat (Q 10%);

2) obszarów szczególnego zagrożenia powodzią, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat (Q 1%);

3) obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi raz na 500 lat (Q 0,2%).

Innym rodzajem obszarów szczególnego zagrożenia powodzią są obszary między linią brzegu rzeki, a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym wysokim brzegiem, w który wbudowano trasę wału przeciwpowodziowego. Należy jednak zwrócić uwagę, że ten rodzaj obszarów szczególnego zagrożenia powodzią wyznaczono wyłącznie w zasięgu istniejących wałów lub wysokich brzegów Łobzonki, w które wbudowany jest wał. Dla dorzecza Łobzonki konieczne jest ustalenie rzeczywistych zasięgów obszarów szczególnego zagrożenia powodzią, jak również weryfikacja zasadności lokalizacji ww. wałów przeciwpowodziowych. W zagospodarowaniu terenów w dolinie rzecznej Łobzonki i jej dopływów, do czasu wykonania dokładniejszych opracowań powodziowych, zaleca się zachowanie szczególnej uwagi na możliwość swobodnego przepływu wód powodziowych i wezbraniowych, jak również na możliwość prowadzenia akcji ratunkowej i zmierzającej do likwidacji skutków powodzi.

III. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY

III. 1. Kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów.

Na obszarze gminy wydzielone zostają trzy grupy stref, różniące się kierunkami zmian w strukturze przestrzennej i przeznaczeniu terenów:

- strefy zurbanizowane, oznaczone symbolami „I”,
- strefy rolno-przyrodnicze, oznaczone symbolami „II”,
- strefy przyrodnicze, oznaczone symbolami „III”.

Strefy zurbanizowane w strukturze przestrzennej gminy stanowią obszary rozwoju ośrodków osadniczych i innej zabudowy. W zakresie przeznaczenia terenów, w strefach tych wyznaczane będą tereny zabudowy mieszkaniowej, usługowej, sportu i rekreacji, techniczno-produkcyjnej oraz towarzyszące im tereny komunikacji, infrastruktury technicznej, zieleni i wód, a także ogrodów działkowych i cmentarzy. W strefach zurbanizowanych zabudowa mieszkaniowa dopuszczalna jest jako zabudowa jednorodzinna w układzie wolnostojącym, bliźniaczym i szeregowym oraz wielorodzinna, natomiast zabudowa usługowa dopuszczalna jest również jako zabudowa związana z rekreacją, turystyką i wypoczynkiem. Ponadto w strefach tych dopuszcza się wyznaczanie terenów zabudowy zagrodowej, terenów obsługi produkcji w gospodarstwach rolnych, hodowlanych, ogrodniczych i leśnych, jak również terenów zabudowy lotniskowej. Jednocześnie podkreślić należy, że w szczególnych przypadkach w strefie zurbanizowanej dopuszcza się zachowanie rolniczego użytkowania terenu. **W zasięgu obszarów szczególnego zagrożenia powodzią obowiązują szczególne zasady zagospodarowania terenu – zgodnie z ustaleniami rozdziałów: II.6, II.14.2, II.15 i III.11.**

Nowe inwestycje należy lokalizować w pierwszej kolejności w zasięgu terenów, na których istnieje infrastruktura techniczna lub najłatwiej ją rozbudować, a granice poszczególnych terenów o różnym przeznaczeniu określać powinny miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

Strefy rolno-przyrodnicze w strukturze przestrzennej gminy stanowią obszary rozwoju rolniczej przestrzeni produkcyjnej. W zakresie przeznaczenia terenów, w strefach tych wyznaczane będą tereny rolnicze oraz, w niezbędnym wymiarze, tereny komunikacji, infrastruktury technicznej, zieleni i wód, a także ogrodów działkowych i cmentarzy. W strefach rolno-przyrodniczych dopuszcza się również wyznaczanie terenów obsługi produkcji w gospodarstwach rolnych, hodowlanych, ogrodniczych i leśnych, ponadto występuje tam rozproszona zabudowa zagrodowa,

jednak z uwagi na ochronę gruntów rolnych o wysokich klasach gleb oraz konieczność wyposażenia zabudowy w infrastrukturę techniczną, w tym kanalizację sanitarną, należy dążyć do ograniczania dalszego rozpraszania zabudowy zagrodowej. W strefach rolno-przyrodniczych dopuszcza się lokalizację elektrowni wiatrowych, wyłącznie w rejonach oznaczonych jako lokalizacja farm wiatrowych. Sytuowanie na obszarze gminy masztów elektrowni wiatrowych winno się odbywać z uwzględnieniem zasad ochrony przyrody, określonych w rozdziale III.3, w tym zwłaszcza obszaru Natura 2000. W zasięgu obszarów szczególnego zagrożenia powodzią obowiązują szczególne zasady zagospodarowania terenu – zgodnie z ustaleniami rozdziałów: II.6, II.14.2, II.15 i III.11.

Strefy przyrodnicze w strukturze przestrzennej gminy stanowią obszary rozwoju leśnej przestrzeni produkcyjnej, a także przestrzeni otwartych łąk, pastwisk, wód powierzchniowych i innych. W zakresie przeznaczenia terenów, w strefach tych wyznaczane będą tereny zieleni i wód, a w uzasadnionych przypadkach tereny obsługi produkcji w gospodarstwach leśnych i rybackich oraz tereny komunikacji i infrastruktury technicznej. W strefach przyrodniczych winny powstawać nowe zalesienia i zadrzewienia, docelowo wiążące zieleń w ciągły system. Preferowane do zalesień są przede wszystkim obszary gleb słabszych klas oraz obszary sąsiadujące z istniejącymi kompleksami leśnymi. Strefy przyrodnicze powinny być wyłączone z zabudowy kubaturowej, z dopuszczeniem lokalizacji inwestycji celu publicznego, obiektów związanych z obsługą produkcji w gospodarstwach leśnych i rybackich oraz budowli hydrotechnicznych związanych z funkcją wypoczynku i rekreacji. Ponadto zakłada się dopuszczenie rozbudowy istniejącej zabudowy zlokalizowanej w tej strefie. W zasięgu obszarów szczególnego zagrożenia powodzią obowiązują szczególne zasady zagospodarowania terenu – zgodnie z ustaleniami rozdziałów: II.6, II.14.2, II.15 i III.11.

Jeżeli w wyniku realizacji jakiegokolwiek inwestycji przewidzianej w studium wystąpi wysokie prawdopodobieństwo negatywnego oddziaływania na jakikolwiek przedmiot i cel ochrony (siedlisko przyrodnicze lub gatunek) któregośkolwiek obszaru Natura 2000 należało będzie zaniechać wykonania tychże inwestycji. Jeżeli przemawiają za tym konieczne wymogi nadrzędnego interesu publicznego (w tym wymogi o charakterze społecznym lub gospodarczym) i wobec braku rozwiązań alternatywnych realizacja tych przedsięwzięć może być warunkowo wykonana, ale jednocześnie z zapewnieniem realizacji starannej kompensacji przyrodniczej. Szczegóły kompensacji powinny zostać ustalone na etapie osobnej procedury oceny oddziaływania na środowisko i umieszczone w decyzjach środowiskowych dla poszczególnych inwestycji.

Niezależnie od ww. ustaleń określa się następujące szczególne kierunki zagospodarowania przestrzennego w celu umożliwienia wykonywania na nw. działkach zadań własnych Gminy, w szczególności z zakresu spraw:

1) kultury fizycznej:

- a) na działce oznaczonej numerem 1059/13 w obrębie Osiek nad Notecią – wyróżnionej w rysunku kierunków, oznaczonej odnośnikiem do mapki szczegółowej nr 1,
- b) na działce oznaczonej numerem 30/2 w obrębie Rzęszkowo – wyróżnionej w rysunku kierunków, oznaczonej odnośnikiem do mapki szczegółowej nr 2,
- c) na części działki oznaczonej numerem 1/19 w obrębie Bagdad – wyróżnionej w rysunku kierunków, oznaczonej odnośnikiem do mapki szczegółowej nr 3;

2) gminnych dróg:

- a) na działce oznaczonej numerem 5/14 w obrębie Dobrzyniewo – wyróżnionej w rysunku kierunków, oznaczonej odnośnikiem do mapki szczegółowej nr 4,
- b) na części działek oznaczonych numerami 349/3 i 345/1 w obrębie Wyrzysk Skarbowy – wyróżnionej w rysunku kierunków, oznaczonej odnośnikiem do mapki szczegółowej nr 5,
- c) na działce nr 7/35 w obrębie Bagdad – wyróżnionej w rysunku kierunków, oznaczonej odnośnikiem do mapki szczegółowej nr 8;

3) wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji oraz urządzeń sanitarnych – na częściach działek oznaczonych numerami:

- a) 94/4 w obrębie Bąkowo – wyróżnionej w rysunku kierunków, oznaczonej odnośnikiem do mapki szczegółowej nr 6,
- b) 50/16 w obrębie Ruda – wyróżnionej w rysunku kierunków, oznaczonej odnośnikiem do mapki szczegółowej nr 7.

III.2. Kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów, w tym tereny wyłączone spod zabudowy.

Na obszarze gminy w zagospodarowaniu terenów należy dążyć do porządkowania rodzajów zabudowy i wykształcania przestrzeni publicznych, z którymi identyfikować się będą mieszkańcy. W Wyrzysku oraz Osiek nad Notecią, w obszarach centralnych, należy dążyć do wykształcenia przestrzeni publicznych o wysokim poziomie estetycznym i funkcjonalnym, intensyfikacji funkcji centro twórczych oraz zwiększania atrakcyjności usług. Nowa zabudowa powinna być zharmonizowana z istniejącymi wartościowymi obiektami, pod względem zasad podziałów płaszczyzn i brył, proporcji wymiarów, pochylenia dachów, rozwiązań detali, kolorystyki oraz zastosowanych materiałów. Zasady te określają miejscowe plany zagospodarowania obowiązujące na terenie obu miejscowości. W pozostałych miejscowościach wiejskich należy dążyć do poprawy wyposażenia w usługi. Na całym obszarze gminy należy dążyć do osiągnięcia wskaźnika 25 m² powierzchni użytkowej mieszkania, przypadającej na jedną osobę, jako docelowej wartości przeciętnej dla gminy.

Na terenach zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej wysokość zabudowy nie może być większa niż 3 kondygnacje nadziemne, natomiast w zabudowie wielorodzinnej 4 kondygnacje nadziemne przy zabudowie letniskowej wysokość zabudowy nie może być większa niż 2 kondygnacje. Udział powierzchni biologicznie czynnej nie może być mniejszy niż 30% powierzchni działki. W zakresie gabarytów, linii zabudowy i rodzajów dachów należy nawiązywać do charakteru przeważającej zabudowy w danym zespole urbanistycznym. Minimalna powierzchnia działki w przypadku zabudowy w układzie wolnostojącym wynosi 500 m², w układzie bliźniaczym 400 m², a w układzie szeregowym 200 m².

Na terenach zabudowy usługowej, w tym sportu i rekreacji, wysokość zabudowy nie może być większa niż 3 kondygnacje nadziemne, z dopuszczeniem odstępstw, jeżeli wymagają tego względy technologiczne i nie będzie to kolidowało z charakterem zabudowy i zasadami ładu przestrzennego. Udział powierzchni biologicznie czynnej nie może być mniejszy niż 20% powierzchni działki.

Na terenach zabudowy techniczno-produkcyjnej wysokość zabudowy nie może być większa niż 20 m, z dopuszczeniem odstępstw, jeżeli wymagają tego względy technologiczne i nie będzie to kolidowało z charakterem zabudowy i zasadami ładu przestrzennego. Udział powierzchni biologicznie czynnej nie może być mniejszy niż 10% powierzchni działki.

Na terenach zabudowy zagrodowej i terenach obsługi produkcji w gospodarstwach rolnych, hodowlanych, ogrodniczych oraz gospodarstwach leśnych i rybackich, wysokość budynków

mieszkalnych nie może być większa niż 3 kondygnacje nadziemne z dodatkowym poddaszem użytkowym, a wysokość pozostałych obiektów nie może być większa niż 20 m, z dopuszczeniem odstępstw, jeżeli wymagają tego względy technologiczne i nie będzie to kolidowało z charakterem zabudowy i zasadami ładu przestrzennego. Udział powierzchni biologicznie czynnej nie może być mniejszy niż 20% powierzchni działki.

Na terenach łączących dwie lub więcej funkcji, parametry i wskaźniki zabudowy i zagospodarowania terenu powinny być dobierane tak, aby umożliwić realizację wszystkich dopuszczonych rodzajów zabudowy i zagospodarowania terenu.

Na obszarze gminy wyłączone spod zabudowy będą tereny zieleni i wód oraz obszary szczególnego zagrożenia powodzią, przy czym na cmentarzach, ogrodach działkowych oraz terenach zieleni urządzonej dopuszcza się lokalizację obiektów niezbędnych dla prawidłowego funkcjonowania tych terenów.

III.3. Obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu kulturowego i uzdrowisk.

Na obszarze gminy określa się następujące podstawowe zasady ochrony środowiska i jego zasobów:

- wprowadzanie nasadzeń drzew i krzewów oraz zalesień, wiążących we wspólny system przestrzenny istniejące parki wiejskie, zadrzewienia i zakrzewienia śródpolne, przywodne i przydrożne oraz lasy, z uwzględnieniem ustaleń rozdziału III.10 oraz z uwzględnieniem zakazów wynikających z ustawy Prawo wodne opisanych w punktach II.6, II.15 oraz II.14.2,
- rozbudowę sieci wodociągowo-kanalizacyjnej, zgodnie z ustaleniami rozdziału III.5, oraz konsekwentną eliminację wprowadzania nieoczyszczonych ścieków do wód i do gruntu, w szczególności w celu ochrony Głównego Zbiornika Wód Podziemnych,
- dążenie do poprawy stanu czystości rzek usytuowanych na terenie gminy,
- modernizację źródeł zaopatrzenia w ciepło, w tym na terenach wiejskich, w celu dalszego ograniczania emisji zanieczyszczeń powietrza, zgodnie z ustaleniami rozdziału III.5,
- selektywną zbiórkę, recykling i utylizację odpadów komunalnych oraz utylizację odpadów przemysłowych, zgodnie z przepisami odrębnymi i ustaleniami rozdziału III.5,
- rekultywację terenów po eksploatacji złóż kopalin, z dopuszczeniem przekształcania dołów powyrobowiskowych na zbiorniki wodne, zgodnie z ustaleniami rozdziału III.14.

Zasady ochrony rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej uwzględnione są w kierunkach i zasadach kształtowania tej przestrzeni, określonych w rozdziale III.10.

Na obszarze gminy, w granicach ustanowionych form ochrony przyrody, obowiązują zasady ochrony przyrody określone w przepisach odrębnych i opisane w rozdziale II.3.

Na obszarze gminy nie określa się zasad ochrony uzdrowisk, ze względu na ich nie występowanie.

III.4. Obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

Na obszarze gminy, w stosunku do obiektów wpisanych do rejestru zabytków, obowiązują zasady ich ochrony określone w przepisach odrębnych i opisane w rozdziale II.4. W stosunku do pozostałych obiektów zabytkowych, znajdujących się w ewidencji zabytków, w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego należy określać dopuszczalność ich przebudowy i rozbudowy, przyjmując zasadę zachowania wysokości, kształtu bryły oraz układu artykulacji

i opracowania dekoracji elewacji, z dopuszczeniem odstępstw w sytuacji, gdy będzie to kolidowało z wymaganiami ładu przestrzennego. Z uwagi na skalę opracowania rysunku Studium, pojedyncze obiekty zabytkowe (wpisane do rejestru, jak i znajdujące się w ewidencji) nie są wyróżnione na tym rysunku.

Na obszarze gminy nie określa się zasad ochrony dóbr kultury współczesnej, ze względu na brak stwierdzenia ich występowania na terenie gminy.

III.5. Kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej.

III.5.1 Komunikacja drogowa

Na obszarze gminy określa się następujące kierunki rozwoju systemu komunikacji drogowej:

- dalsza przebudowa drogi krajowej nr 10 na drogę ekspresową (S-10),
- rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 242, w celu dostosowania parametrów techniczno-użytkowych (geometrii drogi i skrzyżowań) do wymaganych współcześnie standardów,
- modernizacja dróg powiatowych – w szczególności dostosowanie parametrów techniczno-użytkowych (geometrii drogi i skrzyżowań) do wymaganych współcześnie standardów,
- modernizacja dróg gminnych – w szczególności utwardzenie nawierzchni na drogach zaliczonych do tej kategorii w ostatnich latach; z uwagi na charakter i skalę opracowania Studium, zadania w tym zakresie będą ujmowane w opracowaniach szczegółowych.

Jeżeli w wyniku realizacji inwestycji przewidzianych w studium wystąpi wysokie prawdopodobieństwo negatywnego oddziaływania na jakikolwiek przedmiot i cel ochrony (siedlisko przyrodnicze lub gatunek) któregośkolwiek obszaru Natura 2000 należało będzie zaniechać wykonania tychże inwestycji. Jeżeli przemawiają za tym konieczne wymogi nadrzędnego interesu publicznego (w tym wymogi o charakterze społecznym lub gospodarczym) i wobec braku rozwiązań alternatywnych realizacja tych przedsięwzięć może być warunkowo wykonana, ale jednocześnie z zapewnieniem realizacji starannej kompensacji przyrodniczej. Szczegóły kompensacji powinny zostać ustalone na etapie osobnej procedury oceny oddziaływania na środowisko i umieszczone w decyzjach środowiskowych dla poszczególnych inwestycji.

III.5.2 Komunikacja kolejowa

Na obszarze gminy jako podstawowy kierunek rozwoju systemu komunikacji kolejowej przyjmuje się modernizację linii kolejowej nr 18 Kutno – Bydgoszcz – Piła w parametrach proponowanych przez PKP PLK, aczkolwiek zasadne jest rozważenie modernizacji do prędkości 120 km/h dla pociągów towarowych oraz 160 km/h dla pociągów pasażerskich.

Jeżeli w wyniku realizacji powyższej inwestycji wystąpi wysokie prawdopodobieństwo negatywnego oddziaływania na jakikolwiek przedmiot i cel ochrony (siedlisko przyrodnicze lub gatunek) któregośkolwiek obszaru Natura 2000 należało będzie zaniechać wykonania tychże inwestycji. Jeżeli przemawiają za tym konieczne wymogi nadrzędnego interesu publicznego (w tym wymogi o charakterze społecznym lub gospodarczym) i wobec braku rozwiązań alternatywnych realizacja tych przedsięwzięć może być warunkowo wykonana, ale jednocześnie z zapewnieniem realizacji starannej kompensacji przyrodniczej. Szczegóły kompensacji powinny zostać ustalone na etapie osobnej procedury oceny oddziaływania na środowisko i umieszczone w decyzjach środowiskowych dla poszczególnych inwestycji.

III.5.3 Komunikacja wodna

Na obszarze gminy jako podstawowy kierunek rozwoju systemu komunikacji wodnej przyjmuje się modernizację wiodącej Notecią drogi wodnej Wisła – Odra, przy czym należy uwzględnić zasady ochrony przyrody, określone w rozdziale III.3, zwłaszcza dotyczące obszaru chronionego krajobrazu i obszaru Natura 2000. Jeżeli w wyniku realizacji tej inwestycji wystąpi wysokie prawdopodobieństwo negatywnego oddziaływania na jakikolwiek przedmiot i cel ochrony (siedlisko przyrodnicze lub gatunek) któregośkolwiek obszaru Natura 2000 należało będzie zaniechać wykonania tychże inwestycji. Jeżeli przemawiają za tym konieczne wymogi nadrzędnego interesu publicznego (w tym wymogi o charakterze społecznym lub gospodarczym) i wobec braku rozwiązań alternatywnych realizacja tych przedsięwzięć może być warunkowo wykonana, ale jednocześnie z zapewnieniem realizacji starannej kompensacji przyrodniczej. Szczegóły kompensacji powinny zostać ustalone na etapie osobnej procedury oceny oddziaływania na środowisko i umieszczone w decyzjach środowiskowych dla poszczególnych inwestycji.

III.5.4 Zaopatrzenie w wodę

Na obszarze gminy jako podstawowy kierunek rozwoju sieci wodociągowej przyjmuje się zwodociągowanie pozostałych odbiorców.

III.5.5 Odprowadzenie ścieków

Na obszarze gminy określa się następujące kierunki rozwoju systemu odprowadzania ścieków:

I. Planowane w latach 2011 – 2013 przedsięwzięcia w zakresie rozwojowo – modernizacyjnym.

1. Modernizacja ujęcia i stacji uzdatniania wody w Wyrzysku – zadanie ma na celu poprawę jakości wody pod względem organoleptycznym oraz stabilizację parametrów jakościowych na poziomie nadchodzących regulacji prawnych, przewidując się też działania mające na celu poprawę niezawodności stacji i ciągłości dostaw wody. Działania będą polegały na doborze i zastosowaniu dodatkowych technik uzdatniania wody oraz wyposażenie stacji w system monitoringu i zdalnego nadzoru.

2. Modernizacja ujęcia i stacji uzdatniania wody w Osieku nad Notecią – zadanie ma na celu stabilizację parametrów jakościowych na poziomie nadchodzących regulacji prawnych oraz obniżenie energochłonności i poprawę niezawodności stacji. Działania będą polegały na zamianie złóż filtracyjnych, wymianie urządzeń stacji na mniej energochłonne i zmianie systemu sterowania.

3. Budowa sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej uzupełniającej w Wyrzysku ODJ Leśna. Realizacja będzie polegała na budowie sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na obszarze przeznaczonym do uzbrojenia w ramach planu zagospodarowania przestrzennego gminy Wyrzysk. Realizacja inwestycji ze środków własnych Spółki.

II. Planowane w latach 2011 – 2013 przedsięwzięcia w zakresie racjonalizującym zużycie wody oraz wprowadzanie ścieków.

1. Budowa sieci wodociągowych tworzących połączenia pierścieniowe sieci rozgałęzionych we wsiach Polinowo, Klawek, Falmierowo, Kosztowo, Gleszczonek w celu obniżenia ciśnienia pracy sieci rozdzielczych. Zmiana kierunków zasilania w wodę wymienionych wsi spowodowało powstanie długich odcinków rozgałęzionych o wysokich stratach ciśnienia na przesyle. Powoduje to wzrost zużycia energii oraz cyklicznie powstające zanieczyszczenia wtórne wody. Budowa odcinków wodociągów łączących końcówki sieci w pierścień zmieni rozkład ciśnień w sieci, poprawi jakość i niezawodność zasilania i osłabi negatywne oddziaływanie wtórnych zanieczyszczeń. Zadanie polega na sukcesywnej budowie odcinków łączących sieci w ramach jednego wododziału ujęcia Wyrzysk.

2. Modernizacja sieci wodociągowej rozdzielczej we wsi Dobrzyniewo. Ze względu na stan i materiał sieci oraz fakt, że planowany jest gruntowny remont nawierzchni bitumicznej na

terenie Dobrzyniewa zasadna jest wcześniejsza wymiana rur wodociągowych na nowe. Zadanie jest ujęte w Wieloletnim planie inwestycyjnym Gminy Wyrzysk.

3. Modernizacja istniejących sieci kanalizacji sanitarnej w celu ograniczenia dopływu wód opadowych i infiltracyjnych. Pomimo, że kanalizacja sanitarna na terenie gminy jest rozdzielcza to zauważa się znaczny wzrost napływu związany z opadami atmosferycznymi. Spółka zamierza prowadzić modernizację urządzeń kanalizacyjnych mającą na celu ograniczenie tego negatywnego zjawiska.

III.5.6 Zaopatrzenie w energię elektryczną

Na obszarze gminy jako podstawowy kierunek rozwoju sieci elektroenergetycznej przyjmuje się niezbędne działania modernizacyjne, w tym kablowanie linii napowietrznych na terenach zurbanizowanych, a na terenach rozwojowych gminy, w przypadku wystąpienia potrzeb, realizację nowych linii średniego napięcia wraz ze stacjami transformatorowymi.

Na obszarze gminy należy ponadto podjąć działania w celu wykorzystania alternatywnych źródeł energii, m.in. poprzez budowę elektrowni wiatrowych, solarnych oraz biogazowni, wyłącznie w rejonach wskazanych na rysunku Studium, przy czym szczegółowa lokalizacja oraz zastosowane rozwiązania techniczne winny uwzględniać zasady ochrony przyrody, określone w rozdziale III.3.

Przez teren gminy wyznacza się też przebieg planowanej linii elektroenergetycznej 400 kV relacji GPZ Piła Krzewina – GPZ Bygdoszcz Zachód, stanowiącej ważny element krajowego systemu elektroenergetycznego, ujętej w planie zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego, stanowiącej inwestycje celu publicznego o znaczeniu krajowym.

III.5.7 Zaopatrzenie w paliwa gazowe

Należy położyć szczególny nacisk na dalszą gazyfikację gminy co przełoży się na wzrost odbiorców.

III.5.8 Zaopatrzenie w ciepło

Na obszarze gminy jako podstawowy kierunek rozwoju systemów zaopatrzenia w ciepło przyjmuje się modernizację istniejących źródeł ciepła (kotłownie, paleniska), w tym dalsze systematyczne przechodzenie na paliwa ekologiczne. Docelowo, po realizacji opisanej powyżej gazyfikacji gminy, podstawowym paliwem stanie się gaz ziemny.

III.5.9 Telekomunikacja

W zakresie telekomunikacji przewiduje się dalszą rozbudowę sieci telekomunikacyjnych zarówno w formie tradycyjnej jak i wykorzystując nowe technologie, postuluje się rozbudowę i modernizację infrastruktury światłowodowej i objęcie całej gminy zintegrowanym systemem telekomunikacyjnym połączonym z systemami sieci wojewódzkiej i krajowej z zachowaniem w lokalizacji wymogów ustawy o wspieraniu rozwoju usług i sieci telekomunikacyjnych;

Ustala się rozwój systemów telekomunikacyjnych i teleinformatycznych przewodowych i bezprzewodowych stosownie do wzrostu zapotrzebowania na usługi telekomunikacyjne i teleinformatyczne w gminie i regionie;

W zakresie telekomunikacji zakłada się pełną dostępność do łączy telekomunikacyjnych, rozwój sieci teleinformatycznych. Dla zwiększenia dostępności sieci internetowej i rozwoju społeczeństwa informacyjnego, wskazuje się rozwój szerokopasmowego dostępu do Internetu, urządzenie ogólnodostępnych kawiarenek internetowych, rozwój sieci bezprzewodowych - budowę systemu nieodpłatnego dostępu do Internetu - np. za pomocą sieci Hotspotów.

III.5.10 Gospodarka odpadami

Na obszarze gminy jako podstawowy kierunek rozwoju gospodarki odpadami przyjmuje się dalsze rozwijanie selektywnej zbiórki odpadów. Ponadto niezbędna jest rekultywacja dawnych składowisk odpadów.

III.6. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym.

Na obszarze gminy dopuszcza się lokalizację inwestycji celu publicznego o znaczeniu lokalnym przede wszystkim w granicach stref zurbanizowanych w mieście i miejscowościach wiejskich. Ponadto w niezbędnym wymiarze, głównie w zakresie komunikacji i infrastruktury technicznej, dopuszcza się lokalizację inwestycji celu publicznego również w strefach rolno-przyrodniczych, a w uzasadnionych przypadkach także w strefach przyrodniczych, przy czym należy wówczas minimalizować ewentualne kolizje z podstawowymi funkcjami tych stref. Omawiane inwestycje, ze względu na swoje lokalne znaczenie, są obecnie trudne do przewidzenia, stąd ich szczegółowa lokalizacja dokonywana będzie na etapie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, a ponadto nie są one wyróżnione na rysunku Studium, również z uwagi na skalę opracowania tego rysunku.

III.7. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym.

Na obszarze gminy przewiduje się lokalizację inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, wynikających z uwzględnionych w planie zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych. Zadania te obejmują:

- budowę drogi ekspresowej S-10,
- modernizację linii kolejowej nr 18,
- budowę linii elektroenergetycznej 400 kV Piła – Bydgoszcz,
- modernizację dróg wodnych,
- realizację programu zwiększania lesistości i zadrzewień, z uwzględnieniem zakazów wynikających z ustawy Prawo wodne opisanych w punktach II.6, II.15 oraz II.14.2
- opracowanie i ustanowienie planów ochrony dla wszystkich rezerwatów przyrody,
- dalszą rekultywację składowiska odpadów w Bagdadzie,
- regulację, naprawę i odbudowę rzek i kanałów.

Jeżeli w wyniku realizacji inwestycji przewidzianych w studium wystąpi wysokie prawdopodobieństwo negatywnego oddziaływania na jakikolwiek przedmiot i cel ochrony (siedlisko przyrodnicze lub gatunek) któregośkolwiek obszaru Natura 2000 należało będzie zaniechać wykonania tychże inwestycji. Jeżeli przemawiają za tym konieczne wymogi nadrzędnego interesu publicznego (w tym wymogi o charakterze społecznym lub gospodarczym) i wobec braku rozwiązań alternatywnych realizacja tych przedsięwzięć może być warunkowo wykonana, ale jednocześnie z zapewnieniem realizacji starannej kompensacji przyrodniczej. Szczegóły kompensacji powinny zostać ustalone na etapie osobnej procedury oceny oddziaływania na środowisko i umieszczone w decyzjach środowiskowych dla poszczególnych inwestycji.

III.8 Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości.

Na terenie gminy nie przewiduje się wyznaczenie obszarów wymagających przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości w rozumieniu ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami.

Na terenie gminy nie wyznacza się obszarów przestrzeni publicznej, istotnych w skali całej gminy – przestrzeni o znaczeniu lokalnym, z uwagi na skalę opracowania Studium, nie są wyróżnione na jego rysunku, a lokalizowane będą w planach miejscowych.

III.9. Obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, w tym obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne.

Burmistrz Wyrzyska sporządza obecnie miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla terenów farm wiatrowych w rejonie miejscowości Dobrzyniewo i Kosztowo oraz Kosztowo i Rzęszkowo, jak również dla terenów miasta Wyrzysk i wsi Osiek oraz dla terenów produkcyjnych w rejonie wsi Polanowo. Położone na tych obszarach grunty rolne wymagać będą zmiany przeznaczenia na cele nierolnicze i nieleśne, w zakresie ustalonym na etapie sporządzania planu miejscowego. Obszarami, dla których Gmina zamierza sporządzić plany miejscowe, których przedmiotem będzie przeznaczanie gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne są także wszelkie możliwe do wydzielenia oznaczeniami liniowymi i obszarowymi w rysunku kierunków obszary, dla których w ustaleniach niniejszego studium ustala się inne niż rolnicze i leśne kierunki zagospodarowania przestrzennego, w szczególności obszary w strefie zurbanizowanej, pasy terenu dla urządzeń liniowych infrastruktury technicznej i pasy drogowe (wzdłuż oznaczonych przebiegów), a także tereny istniejącej zabudowy w strefach przyrodniczo-rolnej i przyrodniczej (w granicach istniejących użytków rolnych zabudowanych).

III.10. Kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej.

Podstawowym kierunkiem kształtowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej gminy jest ochrona i rozwój jakościowy. W tym celu określa się następujące zasady jej kształtowania:

- ochrona gruntów o wysokiej klasie bonitacyjnej przed zmianą sposobu użytkowania, z wyjątkiem przypadków wynikających z ustaleń rozdziału III.1,
- ochrona, uzupełnianie i wprowadzanie nowych zadrzewień i zakrzewień śródpolnych, przywodnych i przydrożnych z uwzględnieniem zakazów wynikających z ustawy Prawo wodne opisanych w punktach II.6, II.15 oraz II.14.2
- ochrona torfowisk i oczek wodnych, stanowiących naturalne zbiorniki wodne,
- ochrona i dążenie do powiększania użytków zielonych, stanowiących system pochłaniania wód opadowych,

- stosowanie systemów melioracyjnych i retencyjnych, regulujących odpływ wód,
- stosowanie zabiegów agrotechnicznych, zapobiegających wysuszeniu wierzchnich warstw gruntów (m.in. budowa deszczowni),
- stosowanie odpowiedniej praktyki rolniczej, w tym Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej, zapobiegającej negatywnemu oddziaływaniu intensywnej produkcji rolnej na środowisko (m.in. odpowiednie stosowanie nawozów sztucznych i środków ochrony roślin oraz zagospodarowywanie gnojowicy).

Ponadto część rolniczej przestrzeni produkcyjnej, zwłaszcza grunty o najniższych klasach bonitacyjnych i obszary sąsiadujące z istniejącymi kompleksami leśnymi, przewidziana jest do zalesienia i tym samym stania się częścią leśnej przestrzeni produkcyjnej.

Podstawowym kierunkiem kształtowania leśnej przestrzeni produkcyjnej jest ochrona i rozwój ilościowy i jakościowy. W tym celu określa się następujące zasady jej kształtowania:

- ochrona gruntów leśnych przed zmianą sposobu użytkowania, z wyjątkiem dopuszczonej ustaleniami rozdziału III.1 lokalizacji inwestycji celu publicznego, obiektów związanych z obsługą produkcji w gospodarstwach leśnych i rybackich oraz budowli hydrotechnicznych związanych z funkcją wypoczynku i rekreacji,
- zalesianie gruntów rolnych o najniższych klasach bonitacyjnych, przy czym zalesienia powinny wiązać się we wspólny system przestrzenny z istniejącymi lasami, jak również zadrzewieniami i zakrzewieniami śródpolnymi, przywodnymi i przydrożnymi oraz uwzględniać zakazy wynikające z ustawy Prawo wodne opisanych w punktach II.6, II.15 oraz II.14.2
- pozostawianie na granicy polno-leśnej nie oranych pasów, stanowiących strefę przejściową, szczególnie ważną dla różnych organizmów żywych,
- stosowanie odpowiedniej praktyki w gospodarce leśnej, zapobiegającej negatywnemu oddziaływaniu na środowisko (m.in. odpowiednie stosowanie środków ochrony roślin).

Opisane powyżej zasady, w tym również dotyczące rolniczej przestrzeni produkcyjnej, należy podporządkować zasadom ochrony przyrody na terenie form ochrony przyrody.

Zmianę przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne planuje się na obszarach wynikających z ustaleń rozdziałów III.1 i III.9, w szczególności na terenach, na których dopuszcza się lokalizację elektrowni wiatrowych, w tym w rejonach przeznaczonych do lokalizacji farm wiatrowych.

III.11. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią oraz obszary osuwania się mas ziemnych.

Na terenie gminy, w obszarach szczególnego zagrożenia powodzią, obowiązują ograniczenia w zagospodarowaniu zgodnie z ustawą z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo Wodne, opisanych w rozdziałach II.6 i II.15. oraz II.14.2

Na terenie gminy nie określa się obszarów narażonych na niebezpieczeństwo osuwania się mas ziemnych, z uwagi na brak zinwentaryzowanych terenów tego typu na terenie gminy.

III.12. Obiekty lub obszary, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny.

Na terenie gminy znajduje się złożo iłów ceramiki budowlanej „Wyrzysk-Osiek” ujęte w „Bilansie zasobów kopalni i wód podziemnych w Polsce”, w złożu znajduje się 1 921 664 m³ kopaliny.

III.13. Obszary pomników zagłady i ich stref ochronnych oraz obowiązujące na nich ograniczenia prowadzenia działalności gospodarczej.

Na terenie gminy nie określa się obszarów pomników zagłady i ich stref ochronnych oraz obowiązujących na nich ograniczeń prowadzenia działalności gospodarczej, z uwagi na brak takich obiektów w gminie.

III.14. Obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji.

Na terenie gminy wyznacza się obszary wymagające przekształceń, obejmujące grunty rolne przewidziane do przeznaczenia na cele nierolnicze i nieleśne, w szczególności na terenach przeznaczonych pod lokalizację elektrowni wiatrowych, zgodnie z ustaleniami rozdziałów III.1 i III.9.

Na terenie gminy na obszarze złoża iłów ceramiki budowlanej „Wyrzysk – Osiek” zgodnie z decyzją Starosty Piłskiego znak: GN.I-6018/1/2004 na wskazanym terenie realizowany będzie leśny sposób rekultywacji.

Obszarem wymagającym również rekultywacji będzie teren byłego składowiska odpadów w Bagdadzie. Zagospodarowanie tego obszaru winno uwzględniać obowiązujące przepisy odrębne oraz lokalne warunki wodne i sanitarne. Działania w zakresie rekultywacji należy prowadzić zgodnie z obowiązującymi przepisami, na podstawie wydawanych przez właściwe organy decyzji administracyjnych.

III.15. Granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych.

Na obszarze gminy, zgodnie z decyzją Nr 45 Ministra Infrastruktury z dnia 17 grudnia 2009 r. w sprawie ustalenia terenów, przez które przebiegają linie kolejowe, jako terenów zamkniętych (Dz. Urz. Min. Infrastruktury z 2009 r. Nr 14, poz. 51 z późn. zm.), terenami zamkniętymi są działki usytuowane w ciągu linii kolejowej nr 18 Kutno – Piła. Z uwagi na skalę opracowania rysunku Studium, wrysowanie precyzyjnej granicy tych działek jest niemożliwe, jednakże granice te należy każdorazowo uwzględniać na etapie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, zgodnie z ww. decyzją. Dla działek stanowiących tereny zamknięte nie zgłoszono konieczności uwzględnienia ich stref ochronnych, stąd na obszarze gminy nie wyznacza się takich stref.

Działki stanowiące tereny zamknięte mogą utracić ten status na podstawie decyzji właściwych ministrów, co nie spowoduje nieważności Studium w tym zakresie, natomiast na etapie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego należy zawsze uwzględniać aktualne granice terenów zamkniętych.

III.16. Inne obszary problemowe.

Na terenie gminy nie określa się innych obszarów problemowych, ze względu na ich nie występowanie..

III.17. Podstawowe zasady ochrony środowiska przyrodniczego na obszarze gminy Wyrzysk

Poniżej przedstawiono ogólne zasady ochrony środowiska na obszarze gminy Wyrzysk. Uwzględniono przede wszystkim ochronę prawnie chronionych obszarów – form ochrony przyrody. Zasady te wyznaczają podstawowe kierunki w realizacji działań przewidzianych w studium celem zachowania cennych obszarów przyrodniczych wraz z gatunkami zwierząt i roślin.

Ograniczanie negatywnego wpływu na środowisko przyrodnicze i warunki życia ludzi powinno dotyczyć zarówno etapu budowy, jak i eksploatacji poszczególnych inwestycji. Ze względu na bardzo ogólny charakter dokumentu, jakim jest Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, wskazujące jedynie proponowany kierunek zmian w strukturze funkcjonalno-przestrzennej, trudno jest wskazać konkretne rozwiązania eliminujące, ograniczające lub kompensujące negatywne oddziaływanie na środowisko.

Do podstawowych ogólnych działań ograniczających zaliczyć można:

- ograniczenie zajęcia terenu,

- stosowanie odpowiednich technologii, materiałów i rozwiązań konstrukcyjnych (np. odpowiednich ekranów akustycznych, nasadzeń roślinności chroniących przed hałasem i zanieczyszczeniami atmosferycznymi itp.),
- prawidłowe zabezpieczenie sprzętu i placu budowy, zwłaszcza w miejscach styku z ekosystemami szczególnie wrażliwymi na zmiany warunków siedliskowych,
- dostosowanie terminu prac do cyklu wegetacyjnego roślin i terminów rozrodowych zwierząt.

Celem ograniczenia negatywnego oddziaływania na komfort życia i zdrowie ludzi zaleca się szczególne zwrócenie uwagi na:

- stosowanie ekranów akustycznych zarówno z betonu, jak i tworzyw sztucznych, a także „ścian zieleni” wzdłuż szlaków komunikacyjnych wszędzie tam, gdzie jest to potrzebne i możliwe;
- dostosowanie lokalizacji inwestycji do powierzchni terenu; postulowanie tam, gdzie to możliwe by potencjalne źródła emisji hałasu w sposób optymalny wykorzystywały naturalną rzeźbę i pokrycie terenu celem obniżenia rozchodzenia się fal dźwiękowych i drgań;
- szerokie stosowanie zieleni nasadzeniowej wszędzie tam, gdzie jest to możliwe i uzasadnione. Tereny zieleni są stosunkowo tanim sposobem na poprawę komfortu akustycznego i obniżenie poziomu zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego. Zieleń stanowi rodzaj filtru, który przy każdym opadzie atmosferycznym ulega samooczyszczeniu. Hamując prędkość wiatru, zieleń powoduje opadanie cięższych od powietrza cząstek pyłu na liście i ziemię, zmniejszając ich wchłanianie przez układ oddechowy. Zawartość szkodliwych gazów w powietrzu nad dużymi parkami jest 2-3 razy mniejsza niż nad terenami ściśle zabudowanymi. Można także zastosować pasy zieleni przyulicznej, z rzędami wysokich drzew i krzewów, które mogą zmniejszać 2-3 krotnie natężenie hałasu. Dlatego powinny być szeroko propagowane, również ze względów ekonomicznych. Ponadto poprawia ona estetykę krajobrazu, przez co podnosi się komfort życia mieszkańców;
- dobór gatunków roślin powinien uwzględniać, poza techniczno-ekonomicznymi aspektami, ich szczególne właściwości biologiczne. Preferowane powinny być gatunki wytwarzające znaczne ilości substancji antybiotycznych, tzw. fitoncydów. Można zaliczyć do nich m.in. berberys, bez czarny, brzoza, cis, czeremcha, głóg, jałowiec, sosna, świerk i inne. Ponadto skupiny zieleni powodują jonizację powietrza. Powinno się stosować te gatunki, które wpływają korzystnie na zdrowie człowieka. Są to m.in.: brzoza, lipa, sosna, świerk i inne. Unikać należy gatunków jonizujących dodatnio powietrze, co niekorzystnie wpływa na ogólny stan psychiczny ludzi (dęby, klony, robinie, topole);
- zaleca się szerokie stosowanie żywopłotów wzdłuż tras komunikacyjnych. Żywopłoty charakteryzują się wysokim pochłanianiem substancji szkodliwych z powietrza. Oprócz tego

skutecznie zatrzymują hałas i osłabiają siłę wiatru powodującego erozję gleby. Ponadto zajmują stosunkowo małe powierzchnie;

- przestrzeganie zasad BHP podczas etapu budowy poszczególnych nowych obiektów.

W przypadku zaistnienia niebezpieczeństwa nieodwracalnego zniszczenia cennych komponentów przyrody, które z niezależnych od metod badawczych i stanu aktualnej wiedzy wystąpiły by w późniejszym okresie, konieczne byłoby podjęcie działań kompensujących. Nie stwierdza się jednak zagrożeń tego typu. Ogólnie do najczęstszych działań tego typu należą:

- odtwarzanie zniszczonych siedlisk w miejscach zastępczych,
- sztuczne zasilanie osłabionych populacji,
- tworzenie alternatywnych połączeń przyrodniczych i innych tras migracji zwierząt.

Do podstawowych działań łagodzących i ograniczających ewentualne niekorzystne efekty realizacji zapisów projektu zmiany studium należy uznać poniższe postulaty:

(1) należy odsunąć zabudowę w zlewni rzeki od tych miejsc, w których pierwszy poziom wód gruntowych jest położony wyżej niż 2 m p. p. t. (z uwzględnieniem maksymalnych rocznych wahań!);

(2) powinno się stworzyć możliwie dopracowaną i rygorystyczną pod kątem parametrów technicznych i technologicznych (nowoczesne rozwiązania o niskim stopniu awaryjności) sieć kanalizacji zbiorczej na terenach **narażonych na niebezpieczeństwo powodzi**;

(3) należy stworzyć indywidualny system zbierania ścieków wraz z ich odpowiednim wywozem i zagospodarowaniem na zasadach określonych w przepisach odrębnych w tych miejscach, w których stworzenie odpowiedniej sieci kanalizacji jest niewykonalne z przyczyn technicznych bądź wysoce nieuzasadnione ekonomicznie; dotyczy to przede wszystkim obszarów **narażonych na niebezpieczeństwo powodzi**, bez względu na spadek terenu. Indywidualne zbiorniki na ścieki powinny być lokowane w możliwie jak najbardziej predysponowanych ku temu lokalizacjach (z dala od cieków wodnych, na gruncie nieprzepuszczalnym i niezdrutowanym bądź dodatkowo izolowanym w sposób sztuczny). Tylko bowiem fachowo zaprojektowany i wykonany nowoczesny system kanalizacji wraz z indywidualnym systemem zbierania ścieków może zapewnić względne bezpieczeństwo przed przedostaniem się zanieczyszczeń do cennych zbiorowisk roślinnych. Wspomniane w pkt 1 odsunięcie zabudowy od terenów, gdzie zwierciadło wód gruntowych występuje stosunkowo płytko zapewnić powinno z kolei nie naruszenie warstw wodonośnych, a to zagwarantuje – przynajmniej w teorii – nienaruszalność zasobów ilościowych wód w tym rejonie. Aby jednak być pewnym co do zabezpieczenia ilości wód, należało będzie przeprowadzić osobną ocenę oddziaływania na środowisko dla wszystkich tych nowych zabudowań oraz infrastruktury technicznej, które będą mimo wszystko planowane do realizacji w sąsiedztwie

zagrożonych obszarów w zlewni rzek czy jezior na obszarze gminy. Ponadto w przypadku zastosowania się do powyższych postulatów ochronnych konieczny będzie monitoring porealizacyjny systemu kanalizacji. W przypadku stwierdzenia, że pomimo zastosowanych środków łagodzących i ograniczających, następowało będzie zanieczyszczenie/degradacja siedlisk przyrodniczych na obszarze gminy, wówczas będą musiały zostać wdrożone środki zaradcze: naprawcze, zabezpieczające oraz – w razie potrzeby – kompensujące.

Jeżeli chodzi o regulację, naprawę i odbudowę rzek i kanałów to są to zabiegi, które również mogą potencjalnie negatywnie oddziaływać na siedliska przyrodnicze zależne od zasobów i jakości wód powierzchniowych a także podziemnych. Istotne jest, aby przed wykonaniem tych zabiegów, dostosować je maksymalnie do przyrodniczych funkcji, jakie pełnią obszary, na których planowane jest ich wykonanie. Dla przykładu należy czyścić/modernizować kanały w sposób umożliwiający przetrwanie organizmów roślinnych i zwierzęcych w danym biotopie. Można tego dokonać np. poprzez maksymalizację wykonywania prac na rowach/kanałach w sposób ręczny. Również samo czyszczenie i konserwacja kanału powinna być wykonywana za każdym razem w taki sposób, aby zostawiać fragmenty siedlisk. Np. czyszcząc danego roku tylko jedną stronę kanału, bądź pozostawiając co kilkadziesiąt metrów długie również na kilkadziesiąt metrów „kępy” roślinności. Korzystne dla siedlisk przyrodniczych może być także przeprofilowanie kanału poprzez złagodzenie jego zboczy. Takie rozwiązanie umożliwia: wzrost roślin wynurzonych, żerowanie ptakom brodzącym i siewkowatym, korzystanie z rowu przez bydło hodowlane. Ograniczony zostaje natomiast wzrost roślin zanurzonych, a więc zahamowana zostaje eutrofizacja i zubożenie składu gatunkowego wśród zbiorowisk roślinnych porastających cieków wodnych.

Jeżeli w wyniku realizacji inwestycji przewidzianych w studium wystąpi wysokie prawdopodobieństwo negatywnego oddziaływania na jakikolwiek przedmiot i cel ochrony (siedlisko przyrodnicze lub gatunek) któregośkolwiek obszaru Natura 2000 należało będzie zaniechać wykonania tychże inwestycji. Jeżeli przemawiają za tym konieczne wymogi nadrzędnego interesu publicznego (w tym wymogi o charakterze społecznym lub gospodarczym) i wobec braku rozwiązań alternatywnych realizacja tych przedsięwzięć może być warunkowo wykonana, ale jednocześnie z zapewnieniem realizacji starannej kompensacji przyrodniczej. Szczegóły kompensacji powinny zostać ustalone na etapie osobnej procedury oceny oddziaływania na środowisko i umieszczone w decyzjach środowiskowych dla poszczególnych inwestycji.

IV. UZASADNIENIE PRZYJĘTYCH ROZWIĄZAŃ

IV.1. Uzasadnienie dot. studium w wersji pierwotnej

Zakładany rozwój przestrzenny gminy, przyjęty w zmianie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy sporządzonej na podstawie uchwały Nr VII/57/2011 Rady Miejskiej w Wyrzysku z dnia 28 kwietnia 2011 r., jest kontynuacją ustaleń Studium zatwierdzonego uchwałą Nr XXIII Rady Miejskiej w Wyrzysku z dnia 20 grudnia 2000 r., z uwzględnieniem obowiązujących obecnie przepisów, w tym ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, oraz ustaleń planu zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego z 2010 r. Zakładany rozwój gminy opiera się na uwarunkowaniach środowiskowych i społeczno-gospodarczych oraz pełnionych przez gminę funkcjach i obejmuje następujące cele:

- wielofunkcyjny rozwój wsi oraz poprawę warunków życia mieszkańców,
- rozbudowę infrastruktury technicznej i modernizację układu komunikacyjnego,
- tworzenie przyjaznych warunków dla lokalizacji nowych inwestycji i miejsc pracy,
- właściwe wykorzystanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej i rozwój otoczenia rolnictwa, w tym przetwórstwa rolno-spożywczego,
- wykorzystanie odnawialnych źródeł energii – elektrownie wiatrowe, biogazownia
- zwiększanie powierzchni leśnej oraz innych terenów zielonych,
- ochronę obszarów cennych przyrodniczo i ich wykorzystanie do promocji gminy,
- ochronę i rewitalizację zabytków i ich wykorzystanie do promocji gminy.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania nie jest aktem prawa miejscowego. Cele przyjęte w Studium będą uwzględniane w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, sporządzanych zgodnie z ustaleniami Studium i stanowiących podstawę do wydawania decyzji administracyjnych, w tym w szczególności pozwoleń na budowę.

IV.2. Uzasadnienie zmiany studium

Prowadzenie polityki przestrzennej gminy nie było w pełni możliwe w oparciu o dość ogólne ustalenia dotyczące zagospodarowania dotyczące działek oznaczonych numerami:

- 1) 1059/13 w obrębie Osiek nad Notecią (zakres zmiany oznaczony w rysunku kierunków i wyróżniony cyfrą 1, dodatkowo przedstawiony na tym rysunku w skali 1:5000), którą planuje się przeznaczyć na boisko i niezabudowane tereny rekreacyjne dla mieszkańców Ostrówka;

- 2) 30/2 w obrębie Rzęszkowo (zakres zmiany oznaczony w rysunku kierunków i wyróżniony cyfrą 2, dodatkowo przedstawiony na tym rysunku w skali 1:5000), którą planuje się przeznaczyć na boisko i niezabudowane tereny rekreacyjne dla mieszkańców Rzęszkowa;
- 3) części działki 1/19 w obrębie Bagdad (zakres zmiany oznaczony w rysunku kierunków i wyróżniony cyfrą 3, dodatkowo przedstawiony na tym rysunku w skali 1:5000), którą planuje się przeznaczyć na boisko i niezabudowane tereny rekreacyjne dla mieszkańców Bagdadu;
- 4) 5/14 w obrębie Dobrzyniewo (zakres zmiany oznaczony w rysunku kierunków i wyróżniony cyfrą 4, dodatkowo przedstawiony na tym rysunku w skali 1:2500), która stanowi drogę planowaną do uznania za drogę gminną;
- 5) części działek 349/3 i 345/1 w obrębie Wyrzysk Skarbowy (zakres zmiany oznaczony w rysunku kierunków i wyróżniony cyfrą 5, dodatkowo przedstawiony na tym rysunku w skali 1:2500), które stanowią drogę planowaną do uznania za drogę gminną;
- 6) części działki 94/4 w obrębie Bąkowo (zakres zmiany oznaczony w rysunku kierunków i wyróżniony cyfrą 6, dodatkowo przedstawiony na tym rysunku w skali 1:1250), która stanowi teren istniejących urządzeń wodno-kanalizacyjnych;
- 7) części działki 50/16 w obrębie Ruda (zakres zmiany oznaczony w rysunku kierunków i wyróżniony cyfrą 7, dodatkowo przedstawiony na tym rysunku w skali 1:1250), która stanowi teren istniejących urządzeń wodno-kanalizacyjnych;
- 8) części działki 7/35 – w obrębie Bagdad (zakres zmiany oznaczony w rysunku kierunków i wyróżniony cyfrą 8, dodatkowo przedstawiony na tym rysunku w skali 1:10000), która stanowi drogę planowaną do uznania za drogę gminną.

Ogólność ustaleń dla ww. obszarów uniemożliwiła nieodpłatne przekazanie tych nieruchomości na cele publiczne Gminy Wyrzysk z zasobu gruntów rolnych Skarbu Państwa, w trybie przewidzianym w przepisach ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa.

Dodatkowo konieczne okazało się dokonanie zmian związanych z:

- 1) uwzględnieniem nowych zasięgów obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi (nowe zasięgi uwzględniono w rysunkach uwarunkowań i kierunków),
- 2) uwzględnieniem zaniechania lokalizacji biogazowni w rejonie osady Zielona Góra (zakres zmiany oznaczony w rysunku kierunków i wyróżniony cyfrą 9, dodatkowo przedstawiony na tym rysunku w skali 1:20000),
- 3) uwzględnieniem zniesienia ostatniego terenu górniczego na terenie gminy (fakt ten uwzględniono w rysunkach uwarunkowań i kierunków).

Zakres ww. zmian wymagał:

- 1) wprowadzenia ustaleń szczegółowych w kierunkach doprecyzowujących ustalenia studium – bez zmiany uwarunkowań, z wyjątkiem stwierdzenia konieczności regulacji stanu władania obiektami infrastruktury technicznej na terenie gminy;
- 2) wprowadzenia obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi do rysunku studium oraz odpowiedniej adnotacji do tekstu – w tym zakresie uzupełnienia uwarunkowań;
- 3) usunięcia ustaleń dotyczących terenu górniczego ze studium;
- 4) zmiany rozplanowania stref zagospodarowania przestrzennego – bez powiększania stref zurbanizowanych (ew. ich regulacja w rejonie biogazowni – bez zwiększenia ich powierzchni – w rejonie działek nr 7/35, 7/41 i 7/42 w Bagdadzie).

Zakres powyższych zmian nie wymagał opracowania bilansu terenów przeznaczonych pod zabudowę, ponieważ nie łączy się z rozstrzygniem jakie tereny przeznaczane mogą być pod zabudowę, a jakie nie. Ustalenia dotychczasowego studium pozostają w tym zakresie bez zmian. Dokonano także korekt w uwarunkowaniach związanych ze zmianami, jakie nastąpiły w stanie faktycznym dotyczącym występujących na terenie gminy pomników przyrody, przebiegu dróg wojewódzkich (dokonane połączenie drogi wojewódzkiej nr 194 i nr 242 w jedną drogę nr 242), jak również wspomnianego już zniesienia terenów i obszarów górniczych.

V. SYNTEZA USTALEŃ STUDIUM

V.1. Synteza uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego gminy.

Uwarunkowania zewnętrzne wynikają przede wszystkim z planu zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego, który określa m.in. zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych. Zadania te dotyczą przede wszystkim komunikacji i infrastruktury technicznej (dalsza rozbudowa drogi ekspresowej S-10, modernizacja linii kolejowej nr 18 Kutno – Piła i dróg wodnych), jak również ochrony środowiska naturalnego.

Uwarunkowania przestrzenne wynikają przede wszystkim ze struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy, na którą składa się dominacja ośrodka gminnego jako ośrodka usługowego infrastruktury społecznej – oświaty, kultury, ochrony zdrowia, sportu i rekreacji.

Uwarunkowania związane ze środowiskiem naturalnym wynikają przede wszystkim z istniejących form ochrony przyrody (rezerwat przyrody, obszar chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, pomniki przyrody), a także ze stanu środowiska, w tym stanu czystości wód powierzchniowych.

Uwarunkowania związane ze środowiskiem kulturowym wynikają przede wszystkim z dziedzictwa kulturowego gminy, w tym zabytkowych zespołów pałacowo-parkowych oraz ustanowionych stref ochrony zespołów stanowisk archeologicznych.

Uwarunkowania społeczno-gospodarcze wynikają przede wszystkim ze struktury demograficznej gminy, w tym względnie stałego poziomu liczby ludności gminy, oraz z możliwości rozwoju gospodarczego.

Uwarunkowania komunikacyjno-infrastrukturalne wynikają przede wszystkim ze stanu sieci komunikacyjnej gminy, w tym dróg gminnych i powiatowych oraz drogi krajowej, a także ze stanu sieci infrastruktury technicznej, w tym możliwości wykorzystania alternatywnych źródeł energii.

V.2. Synteza kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.

Kierunki rozwoju przestrzennego obejmują wydzielenie trzech grup stref struktury przestrzennej gminy – stref zurbanizowanych, rolno-przyrodniczych oraz przyrodniczych. Dla każdej z nich zostały wskazane dopuszczalne przeznaczenia terenów, wyznaczając pierwszą grupę pod zabudowę, w tym pod mieszkalnictwo i nowe inwestycje. Ponadto określone zostały parametry zabudowy i zagospodarowania terenów (wysokość, udział powierzchni biologicznie czynnej), a także wyznaczone tereny wyłączone z zabudowy i pełniące funkcje ekologiczne.

Kierunki ochrony środowiska przyrodniczego obejmują ograniczenia obowiązujące na obszarach cennych przyrodniczo objętych ochroną, a także zasady kształtowania środowiska, w tym zalesień gruntów niższych klas.

Kierunki ochrony środowiska kulturowego obejmują ograniczenia obowiązujące w strefach ochrony konserwatorskiej oraz wytyczne ochrony innych obiektów zabytkowych.

Kierunki rozwoju komunikacji i infrastruktury technicznej obejmują zasady rozbudowy i modernizacji układu drogowego, w tym dalszą rozbudowę drogi ekspresowej S-10 oraz modernizacji linii kolejowej nr 18 Kutno – Piła, a także modernizacji i rozbudowy sieci infrastruktury technicznej, w tym zakresie wykorzystywania alternatywnych źródeł energii.